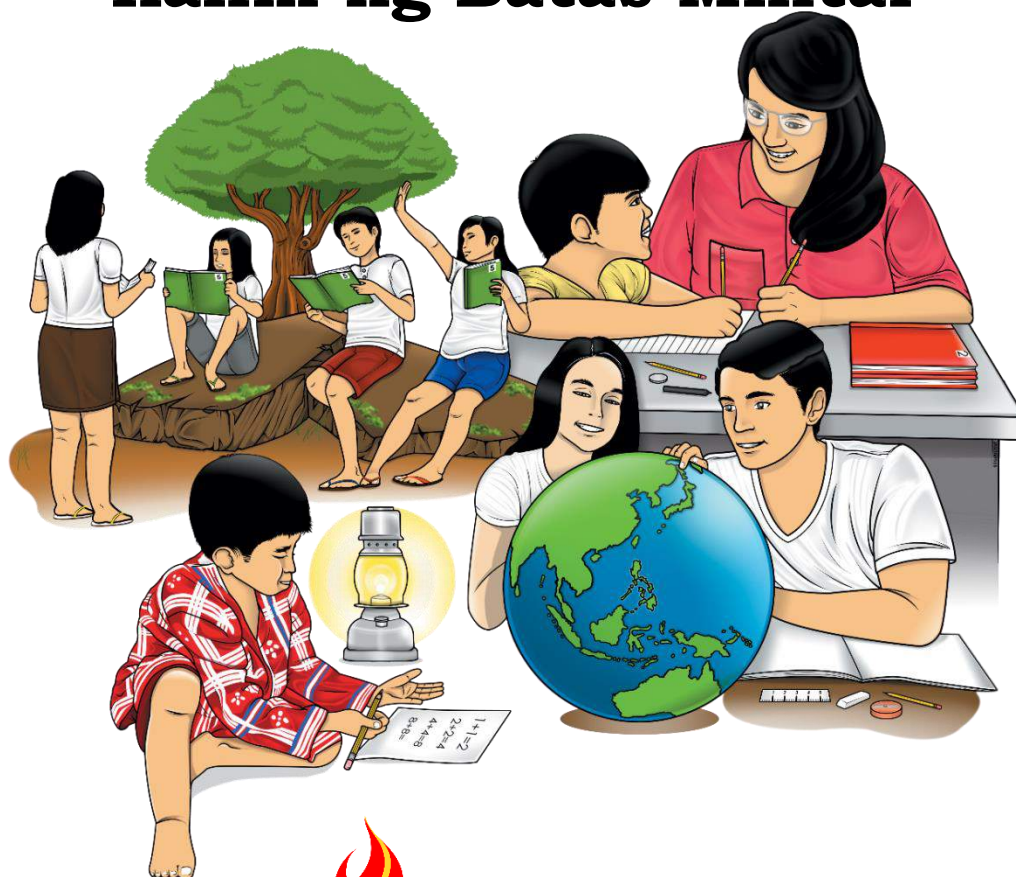

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan – Modyul 1: Mga Suliranin at Hamon sa Ilalim ng Batas Militar

Araling Panlipunan- Ikaanim na Baitang

Alternative Delivery Mode

Quarter 4 – Module 1: Mga Suliranin at Hamon sa Ilalim ng Batas Militar

First Edition, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Secretary: Leonor Magtolis Briones

Undersecretary: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Mark Twain V. Patiño	
Taguhit:	Lovely B. Salve	
Editor:	Ma. Analyn T. Villamor	Ryan C. Alvarez
	Joy B. Fernandez	Rizza Mae E. Flores
Tagasuri:	Jordan T. Beleganio	Mayo P. Villamor
	Marlon C. Dublin	Analee B. Alingco
Tagalapat:	Mayo P. Villamor	Leomar G. Paracha
Tagapamahala:	Ramir B. Uytico	Arlene G. Bermejo
	Pedro T. Escobarte	Ruby Therese P. Almencio
	Elena D. Gonzaga	Nenita P. Gamao
	Donald T. Genine	Jordan T. Beleganio
	Celestino Dalumpines	Marlon C. Dublin
	Mary Hazel Vivien Pineda	

Printed in the Philippines by _____

Department of Education – Region VI- Western Visayas

Office Address: Schools Division of Sagay City
Quezon St., Brgy. Poblacion 1, Sagay City, Neg.Occ. 6122
Telefax: (034) 488-0415; 488-0416
E-mail Address: sagay.city001@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

**Ikaapat na Markahan – Modyul 1:
Mga Suliranin at Hamon sa
Ilalim ng Batas Militar**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Narinig mo na ba ang salitang *martial law*? Ano kaya ang ibig sabihin nito? Marahil ay may narinig o nabasa ka tungkol sa mga karanasan ng ibat-ibang tao tungkol sa panahon ng pagdeklara ng Batas Militar o *martial law*.

Ano nga ba ang tinatawag na batas militar? Ano kaya ang basehan ng pamahalaan sa pagdeklara nito? Ano naman ang epekto nito sa pamumuhay nating mga Pilipino?

Sa modyul na ito ay tatalakayin at ipapaliwanag natin ang kahulugan ng Batas Militar. Ilalahad at aalamin natin ang mga pangyayaring nagbigay-daan sa pagdeklara nito gayundin ang mga suliranin at hamong kinaharap ng bansa sa ilalim ng deklarasyong ito.

Ang modyul na ito ay binubuo ng tatlong aralin:

- Aralin 1- Mga Pangyayaring Nagbigay Daan sa Pagtakda ng Batas Militar
- Aralin 2-Mga Epekto ng Batas Militar sa Pulitika, Pangkabuhayan at Pamumuhay ng mga Pilipino
- Aralin 3-Mga Karanasan ng mga Piling Taumbayan sa Panahon ng Batas Militar.

Pagkatapos mong gawin ang mga aralin sa modyul na ito, ikaw ay inaasahang makakagawa ng mga sumusunod:

1. Nakakapagbigay ng mga pangyayaring nagbigay daan sa pagtakda ng batas militar.
2. Nakakatalakay ng mga epekto ng batas militar sa pulitika, pangkabuhayan at pamumuhay ng mga Pilipino.
3. Naiisa-isa at natatalakay ang mga karanasan ng mga piling taumbayan sa panahon ng batas militar.

Subukin

Panuto: Baasahin at unawain ang nga sumusunod na tanong. Isulat sa sagutang papel ang titik ng tamang sagot.

1. Ang Pilipinas ay isa sa mga bansa sa Asya na nakaranas ng Batas Militar. Ano ang ibig sabihin ng Batas Militar?
 - A. Ito ay pagtatalaga sa militar na mamuno sa bansa.
 - B. Ito ay espesyal na kapangyarihan ng estado na maaring ipatupad kung ang bansa ay nasa ilalim ng rebelyon, pananakop at iba pa.
 - C. Ito ay pagsuspende sa mga kilos at operasyon ng militar sa bansa.
 - D. Ito ay batas para sa mga *military*.
2. Sino sa mga sumusunod na pangulo ng bansa ang nagdeklara ng Batas Militar noong 1972?
 - A. Diosdado Macapagal
 - B. Ferdinand Marcos
 - C. Manuel A. Roxas
 - D. Ramon Magsaysay
3. Ano ang ibig sabihin ng salitang *warrant of arrest*?
 - A. Ito ay inilalabas ng huwes ng korte na nagpapahintulot sa pag-aresto sa indibidwal.
 - B. Ito ay inilalabas ng pulis na nagpapahintulot sa pag-aaresto sa indibidwal.
 - C. Ito ay inilalabas ng punong-barangay na nagpapahintulot sa pag-aresto ng indibidwal.
 - D. Ito ay isang imbitasyon para sa pagtitipon.
4. Ano ang kahulugan ng *writ of habeas corpus*?
 - A. Ito ay isang proteksiyon ng bawat mamamayan mula sa ilegal na pagkakakulong o detensyon nang walang ipinapakita na *warrant of arrest*.
 - B. Ito ay pagpapakulong sa mga nagkasalang mamayan.
 - C. Ito ay ang pag-aresto sa isang indibidwal.
 - D. Ito ay pagpapalaya sa mga nakakulong.

5. Bakit maraming negosyo ang napinid noong panahon ng Batas Militar?
- A. Naging tamad ang mga Pilipino.
 - B. Wala nang puhunang natira sa mga negosyante.
 - C. Takot ang maraming negosyante dahil sa mga kaguluhan.
 - D. Wala na silang mabibili na paninda.
6. Alin sa mga sumusunod na pahayag ang hindi mabuting epekto ng Batas Militar sa bansa?
- A. Umunlad ng bahagya ang imprastraktura.
 - B. Umuuwi ng maaga ang mga kabataan.
 - C. Maraming tao ang ikinulong.
 - D. Bumaba ang kriminalidad.
7. Huhulihin ang sinumang magsalita laban sa pamahalaang Marcos noong panahon ng Batas Militar. Anong karapatan ng mamamayan ang nilabag nito?
- A. Karapatang bumuto.
 - B. Karapatang magmay-ari.
 - C. Karapatang mabuhay.
 - D. Karapatan sa malayang pamamahayag.
8. Alin sa mga sumusunod na pahayag tungkol sa Batas Militar ang masasabing tama?
- A. Apektado ng Batas Militar ang pamumuhay ng mga Pilipino.
 - B. Maluwag sa loob na tinanggap ng mga Pilipino ang Batas Militar.
 - C. Hinayaan ni Pangulong Marcos ang kanyang mga kalaban sa politika.
 - D. Walang mabuting epekto ang Batas Militar sa ating bansa.
9. Sino ang naging biktima ng Batas Militar ang itinuturing na isa sa pinaka maimpluwensiyang director ng *Philippine Cinema*?
- A. Lino Brocka
 - B. Behn Cervantes
 - C. Benigno "Ninoy" Aquino
 - D. Geny Lopez
10. Sino ang mahigpit na kritiko ni Pangulong Marcos ang binaril at namatay habang pababa ito sa eroplano?
- A. Behn Cervantes
 - B. Benigno "Ninoy" Aquino
 - C. Geny Lopez
 - D. Lino Brocka

Aralin

1

Mga Pangyayaring Nagbigay - Daan sa Pagtakda ng Batas Militar

Maraming pangyayari sa ating bansa ang nagtulak upang itakda ang Batas Militar noong panahon ni Pangulong Marcos. Mahalagang malaman mo kung ano-ano ang mga ito.

Balikan

Panuto: Basahin at unawain nang mabuti ang bawat aytem. Bilugan ang titik ng tamang sagot. Gawin ito sa hiwalay na papel.

1. Sino sa mga sumusunod na pangulo ang nagpatupad ng programang Parity Rights?
A. Carlos P. Garcia
B. Diosdado Macapagal
C. Manuel A. Roxas
D. Ramon Magsaysay
2. Isa sa mga programang nailunsad sa ating bansa ay ang “Pilipino Muna” kung saan nabigyan ng pagkakataon ang mga lokal na produkto na makilala hindi lamang sa loob ng bansa kundi maging sa labas nito. Sinong pangulo ang naglunsad ng programang ito?
A. Carlos P. Garcia
B. Diosdado Macapagal
C. Manuel A. Roxas
D. Ramon Magsaysay
3. Sino sa mga sumusunod na pangulo ang namatay dahil sa pagbagsak ng eroplanong kanyang sinakyan?
A. Carlos P. Garcia
B. Diosdado Macapagal
C. Manuel A. Roxas
D. Ramon Magsaysay
4. Isa sa mga pangunahing programa ng bawat pangulo ay ang patakaran sa reporma sa lupa. Sino sa mga sumusunod na pangulo ng Pilipinas na unang naglatag ng *Land Reform Law*?
A. Carlos P. Garcia
C. Manuel A. Roxas

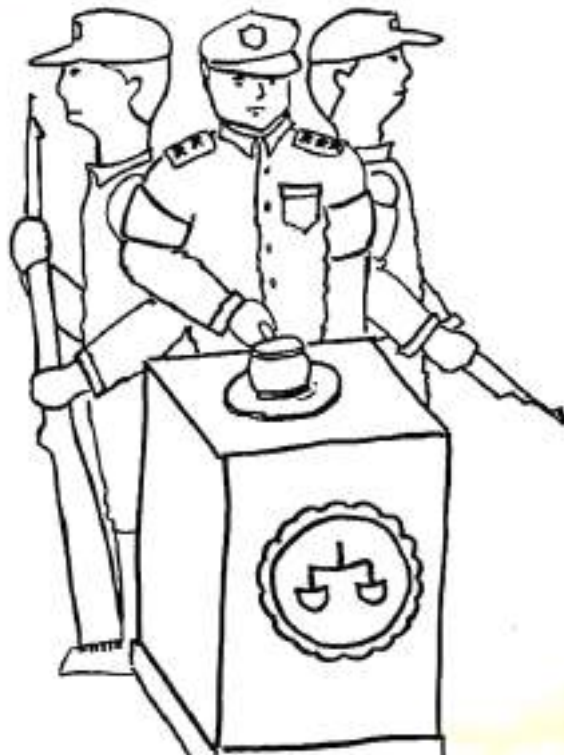
B. Diosdado Macapagal

D. Ramon Magsaysay

5. Isa sa mga tanyag na pangulo ng Pilipinas si Pangulong Ramon Magsaysay. Tinawag siyang “Idolo ng Masa” ng karamihang Pilipino. Bakit siya tinawag na Idolo ng Masa?
- A. Dahil pinapahalagahan niya ang mga karaniwang tao.
 - B. Takot sa kanya ang mga mayayaman.
 - C. Takot sa kanya ang mga mahihirap.
 - D. Lahat ng bumuto sa kanya upang manalo ay mga mahihirap.

Tuklasin

Masdan ang larawan. Ano kaya ang mensaheng nais ipahiwatig ng mga ito? Ano-ano sa palagay mo ang mangyayari sa isang bansa kung ang Batas Militar ang umiiral dito?

Suriin

Ang Batas Militar ay espesyal na kapangyarihan ng estado na karaniwang ipinatutupad ng isang pamahalaan kapag hindi na nito maayos na magampanan ang pamamahala gamit ang sibilyan nitong kapangyarihan. Maaari ring magdeklara ng batas militar kapag may matinding sakuna o hidwaan gaya ng pananakop. Malimit na may kaakibat na pagpapatupad ng *curfew* (takdang oras ng pagbabawal sa mga taong sibilyan na lumabas ng kanilang mga bahay), pagsuspende ng batas sibil, karapatang sibil, *habeas corpus* at pagsasailalim ng hukumang-militar sa mga sibilyan.

Sa bisa ng Proklamasyon Bilang 1081 na nilagdaan ni Pangulong Marcos noong Setyembre 21, 1972, ang Pilipinas ay napasailalim sa Batas Militar. Layunin nito na mailigtas ang Republika at bumuo ng Bagong Lipunan.

Naging basehan sa pagdeklara nito ang Artikulo VIII, Seksyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1935. Ayon dito, ang Pangulo ng Pilipinas ay may karapatan at kapangyarihang magdeklara ng batas militar kung may nagbabantang panganib tulad ng rebelyon, paghihimagsik, paglusob, at karahasan.

Narito ang mga pangyayari na nagbigay-daan sa pagdeklara ng Batas Militar ng Pilipinas noong 1972:

1. Noong Enero 30, 1970, naganap ang madugong *rally* ng mga mag-aaral at manggagawa sa Mendiola malapit sa Malacañang. Hiling ng mga kabataang aktibista ang mga sumusunod:
 - isang mabuting pamahalaan na walang katiwalian at kasamaan;
 - pagtataguyod ng katarungan;
 - pagpapaunlad ng sistema ng edukasyon;
 - pagpapababa sa presyo ng mga bilihin;
 - hanapbuhay para sa mga walang trabaho; at
 - pagbabago ng Saligang Batas ng 1935 upang malunasan ang mga problema ng bansa.

Sa paningin ng pamahalaan, ang mga mag-aaral na nagpapahayag ay walang disiplina at hindi makuhang kontrolin ng kanilang mga lider. Ang mga namatay na mag-aaral ay iniyakan ng kanilang mga kasama at nagbunga ng masamang pagkakilala sa mga alagad ng batas.

2. Noong Agosto 21, 1971 ay hinagisan ng granada ang isang malaking pagpupulong ng Partido Liberal sa Plaza Miranda sa Quiapo. Ito ay nag-iwan ng maraming sugatang kandidato ng Partido Liberal at iba pang nagsidalo sa nasabing pagpupulong. Makalipas ang ilang oras ay sinuspinde ng Pangulong Marcos ang *writ of habeas corpus* (Ito ay proteksyon ng mamamayan laban sa ilegal na pagkadakip o detensyon).
3. Ang mga serye ng pambobomba sa Metro Manila mula March 15 hanggang September 11, 1972 na pinaghihinalang gawa ng CPP- NPA na ikinasawi ng maraming tao
4. Ang pananambang sa kumboy ni Juan Ponce Enrile, Kalihim ng Tanggulang Pambansa noong Setyembre 22, 1972 bandang alas 9:00 ng gabi

Pagyamanin

Panuto: Basahin at unawain ang mga tanong sa ibaba. Isulat ang titik ng tamang sagot sa sagutang papel.

1. Ano ang naging basehan sa pagdeklara ng Batas Militar?
 - A. Artikulo VIII, Seksiyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1897
 - B. Artikulo VIII, Seksiyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1935
 - C. Artikulo VIII, Seksiyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1973
 - D. Artikulo VIII, Seksiyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1986
2. Ayon sa ating Saligang Batas, ano-ano ang maaaring maging dahilan ng pagdeklara ng Batas Militar?
 - A. Kawalan ng pagkain, tubig at suplay ng kuryente.
 - B. Kawalan ng bahay at lupa ng mamayan
 - C. Pagkakaroon ng rebelyon, pananakop o matinding sakuna
 - D. Tumitinding alitan ng mga politiko.

3. Anong proklamasyon ang nagbigay- bisa sa pagdeklara ng Batas Militar?
 - A. Proklamasyon Bilang 1800
 - B. Proklamasyon Bilang 1081
 - C. Proklamasyon Bilang 1091
 - D. Proklamasyon Bilang 2000
4. Kailan nilagdaan ang ni Pangulong Marcos ang Batas Militar?
 - A. Setyembre 12, 1972
 - B. Setyembre 21, 1972
 - C. Setyembre 21, 1927
 - D. Setyembre 21, 1986
5. Alin sa mga sumusunod ang isa sa pangunahing layunin ni Pangulong Marcos sa pagdeklara ng Batas Militar noong 1972?
 - A. Upang mailigtas ang Republika at bumuo ng Bagong Lipunan.
 - B. Upang dumami ang mga mamumuhunan sa ating bansa.
 - C. Upang lumakas ang sandatahang lakas ng bansa.
 - D. Upang maubos ang lahat ng mga rebelde sa ating bansa.

Isaisip

Ang isang estado ay may espesyal na kapangyarihan na magdeklara ng Batas Militar kapag hindi na magampanan ng pamahalaan ang kaayusan ng bansa.

Naging basehan ng pagdeklara ng Batas Militar ang Artikulo VIII, Seksyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng Pilipinas ng 1935.

Ang mga pangyayaring nagbigay-daan sa pagdeklara ng Batas Militar ay ang sumusunod:

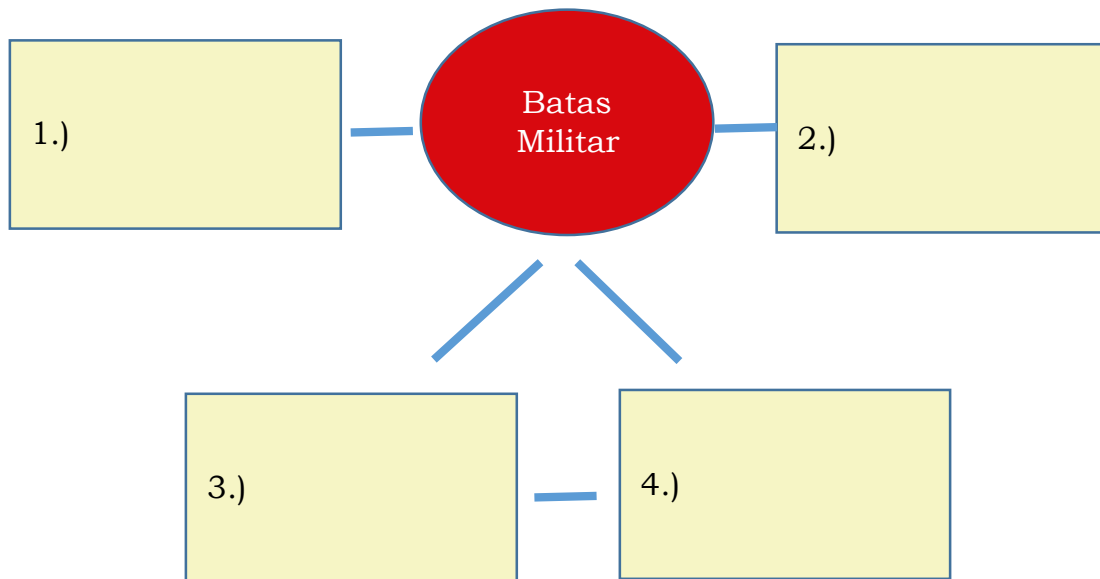
- pagkaroon ng madugong rally ng mga kabataan malapit sa Mendiola noong Enero 30, 1970
- pag-hagis ng granada sa isang malaking pagtitipon ng Partido Liberal sa Plaza Miranda sa Quiapo noong Agosto 21, 1971
- paglala ng krimen sa bansa
- pagtambang umano ng kumboy ni Juan Ponce Enrile

Isagawa

Panuto: Kumpletuhin ang graphic organizer sa ibaba. Gawin ito sa hiwalay na papel.

Mga Dahilan sa Pagdeklara ng Batas Militar

Tayahin

Panuto: Basahin at unawain ang bawat aytem. Isulat ang titik ng tamang sagot sa papel.

1. Alin sa mga sumusunod ang naging batayan sa pagdeklara ng Batas Militar?
 - A. Saligang Batas
 - B. Ordinansa
 - C. Barangay Resolution
 - D. Kasaysayan
2. Sa anong bahagi ng ating Saligang Batas makikita ang probisyon sa pagdeklara ng batas militar?
 - A. Preamble
 - B. Code of Ethics
 - C. Artikulo II
 - D. Artikulo VIII Seksyon X Talata 2

3. Kailan nilagdaan ni Pangulong Marcos ang Batas Militar?
 - A. Setyembre 21, 1972
 - B. Setyembre 23, 1972
 - C. Setyembre 12, 1972
 - D. Agosto 21, 1971
4. Ang mga sumusunod ay dahilan ng pagdeklara ng Batas Militar maliban sa isa. Alin sa mga ito ang hindi kasali?
 - A. Paglala ng problema sa droga.
 - B. Paglala ng krimen tulad ng pagnanakaw, patayan at iba pa.
 - C. Paghagis ng granada sa isang pagtitipon ng Partido Liberal.
 - D. Pagkaroon ng madugong rally ng mga mag-aaral sa Mendiola.
5. Alin sa mga ito ang isa sa mga layunin ng Batas Militar?
 - A. Bumuo ng Bagong Lipunan.
 - B. Maparusahan ang lahat ng kriminal.
 - C. Magkaroon ng maunlad na bayan.
 - D. Yumaman ang Pilipinas.

Karagdagang Gawain

Panuto: Basahin ang mga kaisipan hinggil sa Batas Militar sa Hanay A at piliin mula sa Hanay B ang kaisipang bubuo rito. Titik na lamang ang isulat.

A

- ___1. Ang Batas Militar ay isang ____.
- ___2. Sa bisa ng Proklamasyon Bilang 1081 ____.
- ___3. Naging basehan sa pagdeklara ng Batas Militar ang ____.

B

- A. idineklara ang Batas Militar sa Pilipinas noong 1972
- B. Artikulo VIII, Seksyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1935
- C. kakaibang kapangyarihan ng estado na ipinatutupad nang panandalian ng isang pamahalaan kapag hindi na nito maayos magampanan ang pamamahala gamit ang sibilyan nitong kapangyarihan

Aralin**2****Mga Epekto ng Batas Militar sa Politika, Pangkabuhayan, at Pamumuhay ng mga Pilipino**

Sa modyul na ito ay matatalakay kung ano ano ang naging epekto ng Batas Militar sa mga Pilipino. Makabubuting malaman mo ito bilang mag-aaral upang ganap na maunawaan ang kasaysayan ng ating bansa.

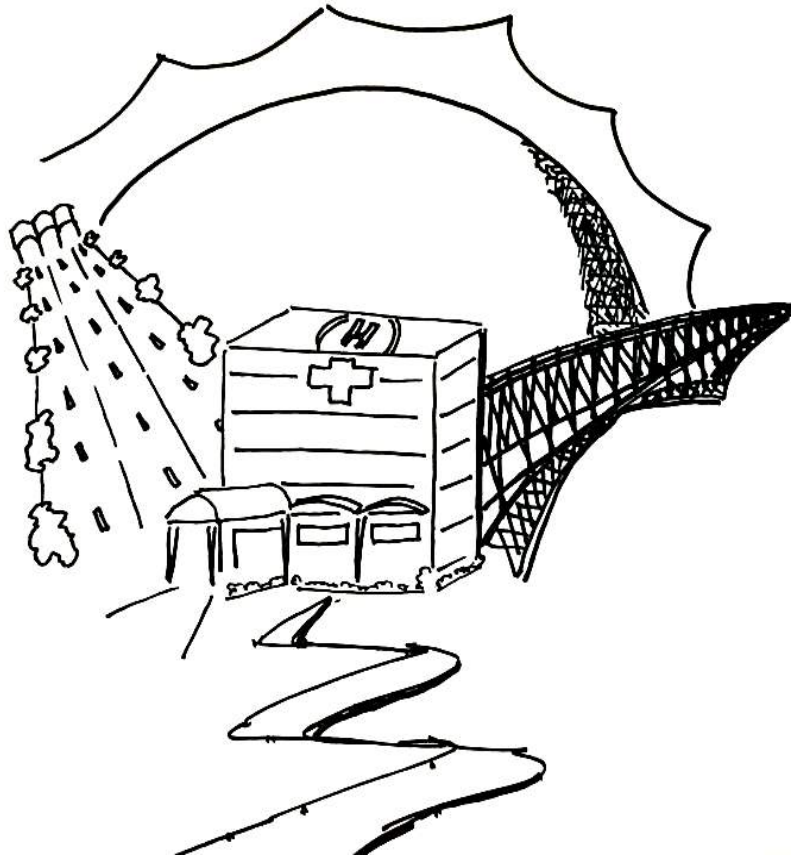
Balikan

Panuto: Isulat sa patlang ang ✓ kung tama ang kaisipan hinggil sa Batas Militar at X naman kung mali. Gawin ito sa hiwalay na papel.

- ___ 1. Ang curfew ay takdang oras ng pagbabawal sa mga taong sibilyan na lumabas ng kanilang mga bahay.
- ___ 2. Suspindedo ang *writ of habeas corpus* kung ang bayan ay nasa ilalim ng Batas Militar.
- ___ 3. Isa sa mga dahilan ng pagdeklara ng Batas Militar ay ang pagdami ng mga namatay dahil sa gutom at bagyo.
- ___ 4. Ang pagdeklara ng Batas Militar ay hindi sang-ayon sa Saligang Batas.
- ___ 5. Labag sa karapatang pantao ang pag-aresto ng walang *warrant of arrest*.

Tuklasin

Bagong Lipunan. Ito ang tawag sa lipunan ng rehimeng Marcos. Nais nitong magbigay-disiplina sa mga mamamayan para sa ikauunlad ng bayan. Nadisiplina at nabago nga ba talaga ang lipunan? Ano ang mga naging epekto ng Batas Militar sa aspetong politika, pangkabuhayan at pamumuhay ng mga Pilipino?

Suriin

May mabuti at hindi mabuting epekto ang Batas Militar. Ilan sa mga ito mabuting epekto ay ang mga sumusunod:

- Umiwas ang mga tao na magkalat sa daan.
- Bumaba ang kriminalidad.
- Umuuwi nang maaga ang mga kabataan dahil sa ipinatupad na curfew.
- Naging malinis ang mga daan at naging disiplinado ang mamamayan.
- Umunlad ng bahagya ang bansa sa larangan ng imprastraktura tulad ng pagkatayo ng San Juanico Bridge, Cultural Center of the Philippines, Lung Center at Heart Center, North Luzon at South Luzon Expressway.
- Nagkaroon rin ng programang Green Revolution at reporma sa lupa.

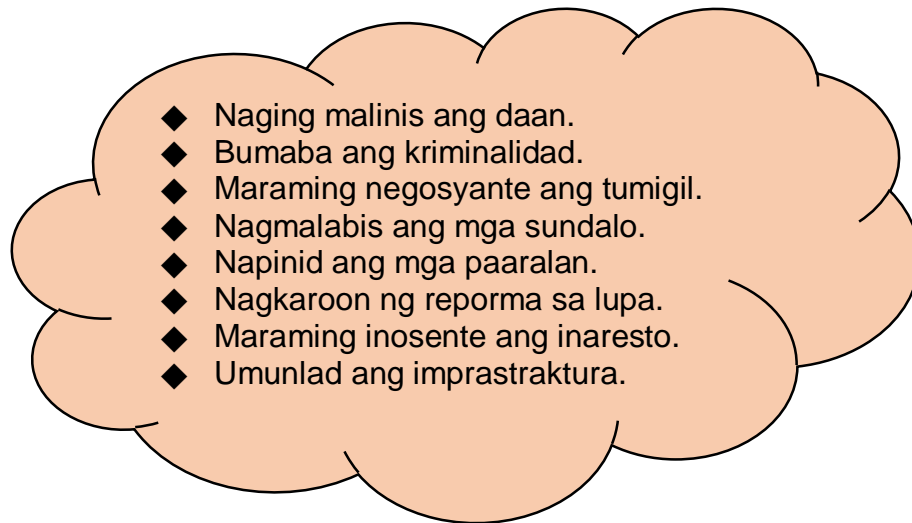
Marami ring hindi mabuting dulot ang deklarasyon ng Batas Militar. Ilan sa mga ito ay ang sumusunod:

- Pagpapaaresto ni Marcos sa mga kalaban niya sa pamahalaan.
- Pagpapadampot ni Pangulong Marcos sa mga pinaghinalaang kasapi ng rebeldeng CPP-NPA.
- Pagkatigil sa mga gawain ng pamahalaang pambansa at lokal. Ang mga sektor ng kabuhayang pambansa na produktibo ay huminto rin.
- Pagkatigil sa mga gawain ng maraming negosyante.
- Pang-aabuso ng militar sa kanilang kapangyarihan.
- Nasiil ang karapatang-pantao ng ilang mamamayan. Wala na ring karapatang magpahayag ang mga mamamayan dahil sila ay huhulihin kapag laban sa pamahalaan ang isusulat o ilalathala. Maraming dinampot na mga inosente.
- Maraming mga nawalang indibidwal na hanggang ngayon ay hindi man lang nasilayan ng kanilang mga pamilya.

Pagyamanin

Panuto: Tukuyin kung ang mga kaisipang nasa loob ng ULAP ay nagsasaad ng mabuti o hindi mabuting dulot ng Batas Militar. Kumpletuhin ang kahon sa ibaba. Gawin ito sa hiwalay na papel.

Mabuting Epekto	Hindi Mabuting Epekto

Isaisip

Mga mabubuting epekto ng Batas Militar:

- *umunlad nang bahagya ang imprastraktura;*
- *bumaba kriminalidad;*
- *nagkaroon ng programang “Green Revolution” at programa sa lupa; at*
- *umiwas ang mga taong kumalat sa daan.*

Mga hindi-mabuting epekto ng Batas Militar:

- *pinaaresto ang mga kalaban ni Marcos sa politika;*
- *naging mapang-abuso ang mga militar;*
- *nasiil ang karapatan ng mga mamamayang magpahayag; at*
- *huminto ang kabuhayang pambansa.*

Isagawa

Panuto: Isulat ang TAMA kung ang pangungusap ay nagsasaad ng tamang kaisipan at MALI naman kung hindi. Gawin ito sa hiwalay na papel.

- ____ 1. Naging malinis ang daan sa panahon ng Batas Militar.
- ____ 2. Naging disiplinado ang mga tao noon.
- ____ 3. Umuuwi ng maaga ang mga kabataan dahil sa *curfew*.
- ____ 4. Walang ginawa ang rehimeng Marcos laban sa kanyang mga kalaban sa politika.
- ____ 5. Higit na ligtas ang mga tao noon.

Tayahin

Panuto: Gumawa ng sanaysay na nagpapakita ng mga mabuti at dimabuting epekto ng Batas Militar sa bansa na may temang “Batas Militar: Larawan ng Dekada ‘70”. Gamiting gabay ang rubric sa ibaba.

KRAYTIRYA SA PAGSUSULAT NG SANAYSAY	
Nilalaman	45%
Kaugnayan sa Tema	30%
Paggamit ng Salita	25%
Kabuuan	100%

Karagdagang Gawain

Panuto: Iba-iba ang naging pagtanggap ng mga Pilipino sa epekto ng Batas Militar. Mayroong positibo at negatibong pananaw. Gumawa ng panayam sa mga taong nakaranas nito gamit ang telepono, video call, pagtawag sa *cellphone*, *messenger*, at iba pa. Gawing gabay ang rubrik sa ibaba sa pagsagawa ng panayam.

RUBRIKS SA PAGMAMARKA NG PANAYAM			
Pamantayan	Paglalarawan/ Deskripsyon	Puntos	Natamong Puntos
Nilalaman	Wasto ang lahat ng datos na binanggit sa panayam. Gumamit ng mahigit sa limang sanggunian upang maging makatotohanan at katanggap-tanggap ang mga impormasyon.	6	
Pagsusuri	Naipapakita ang pagsusuri sa opinyon at ideya ng kinakapanayam.	5	
Mga Tanong	Maayos at makabuluhan ang mga tanong. May kaugnayan ang mga tanong sa bawat isa.	5	
Pagkamalikhain	Gumagamit ng mga <i>visual</i> o <i>video presentation</i> .	4	
	KABUUAN	20	

Aralin**3****Mga Karanasan ng mga Piling Taumbayan sa Panahon ng Batas Militar**

Ilalahad sa araling ito ang mga naging karanasan ng mga piling taumbayan noong panahon ng Batas Militar. Alamin ang mga dahilan kung bakit nangyari ito sa kanila.

Balikan

Panuto: Tukuyin kung ang mga kaisipang nasa loob ng kahon ay nagsasaad ng mabuti o hindi mabuting dulot ng Batas Militar. Kumpletuhin ang kahon sa ibaba. Gawin ito sa hiwalay na papel.

- ◆ Naging malinis ang daan.
- ◆ Maraming karapatang pantao ang nilabag.
- ◆ Natatakot lumabas ang mga tao.
- ◆ Umunlad ang imprastraktura.
- ◆ Maagang umuuwi ang mga kabataan.
- ◆ Naging mapang-abuso ang ibang kasapi ng militar.

Mabuting Epekto ng Batas Militar	Hindi- Mabuting Epekto ng Batas Militar

Tuklasin

Masdan ang larawan. Ano ang isinasaad nito? Ano kaya ang dinanas ng mga tao sa panahon ng Batas Militar?

Matutunghayan mo sa aralin na ito ang mga nangyari sa mga piling taumbayan sa panahon ng Batas Militar.

Suriin

May mga nangyaring paglabag sa mga karapatang-pantao noong panahon ng Batas Militar. Sila ang mga taong piniling ipaglaban ang demokrasya kahit kapalit ay ang kanilang kaligtasan at buhay. Ating alamin ang kani-kanilang buhay, ano ang kanilang ginawa laban sa diktatorya at kung ano ang mga nangyari sa kanila.

A. Benigno Simeon “Ninoy” Aquino Jr.

Si Ninoy ay naging senador mula 1967 hanggang 1972. Siya ay kabiya ng dating Pangulong Corazon Aquino at ama ni Pangulong Noynoy Aquino. Bilang isang senador, siya ang pangunahing kritiko ni Pangulong Marcos. Siya ay inaresto noong 1972 at pinaratangang kasabwat ng rebeldeng NPA. Tumakbo siya sa halalan noong 1978 subalit siya at ang kanyang mga kapartido ay natalo. Noong 1980 ay pinahintulutan siya ng Pangulong Marcos na magpagamot sa *Amerika* dahil sa sakit sa puso. Noong Agosto 21, 1983, sa kabila ng pagtutol ng pamahalaan, siya ay bumalik sa Pilipinas ngunit habang pababa pa lamang sa *tarmac* ng *Manila International Airport* (ngayon ay Ninoy Aquino International Airport) ay pataksil siyang binaril at namatay. Ang kanyang kamatayan ang nagtulak sa kanyang asawa na si Cory Aquino na tumakbo sa pagkapangulo sa Snap Election noong 1986. Dagdag pa dito, ang pangyayaring ito ay isa sa mga dahilan upang magising ang damdaming makabayan ng mga Pilipino at nag-udyok sa pagkakabuo ng *1986 EDSA People Power Revolution*.

B. Jovito R. Salonga

Isa sa mga natatanging senador ng Pilipinas si Jovito R. Salonga. Nagsimula ang kanyang karera sa politika noon 1960 kung saan siya ay tumakbo at nanalo bilang *Congressman* ng *Second District* (Ikalawang Distrito) ng Rizal. Tumakbo at nanalo siyang senador noong 1965 kung saan nanalo rin si Ferdinand Marcos bilang pangulo sa kanyang unang termino. Maraming siyang isiniwalat na kamalian ng rehimeng Marcos tulad ng isang ma-anomalyang kontrata o tinawag niyang *Benguet- Bahamas Deal*. Dahil dito siya ay tinawag na “*Nation’s Fiscalizer*”. Isa siya sa mga malubhang nasugatan sa *Plaza Miranda Bombing* noong 1971 ngunit sa kabila nito nanalo pa rin siyang senador. Inaresto siya noong Oktubre 1980 at ikinulong sa Fort Bonifacio dahil siya ay inakusahang kasabwat sa mga nagpapalanong patayin si Marcos. Kalaunan ay pinalaya siya ni Marcos ngunit kinasuhan ng pagiging subersibo. Umalis ng bansa at nanirahan sa Hawaii ang kanyang pamilya ngunit bumalik din sa Pilipinas matapos mabalitaan ang pagkamatay ng kaibigang si Ninoy Aquino. Sinupurtohan niya ang pagkapangulo ni Cory Aquino. Nang mabuwag ang rehimeng Marcos siya ay itinilagang pinuno ng *Presidential Commission on Good Governance* (PCGG) na siyang tagapaghabol sa mga nakaw na yaman ng mga Marcos.

C. Jose W. Diokno

Ipinanganak noong Pebrero 26, 1922, siya lang ang tanging taong nanguna sa parehong *Philippine Bar Exam* at *board exam* ng *Certified Public Accountants*. Ang kanyang karera ay kanyang inialay sa pagpapatupad ng karapatang pantao. Tumakbo at nanalo siyang senador noong 1963 sa ilalim ng Nacionalista Party (partido ni Marcos). Marami siyang ipinasang batas at pinarangalan na *Outstanding Senator of the Philippines* mula 1967 hanggang 1970. Nang sinuspinde ni Marcos ang pribilehiyo ng *writ of habeas corpus* ay tuluyan siyang umalis sa partido na kung saan kapartido niya si Marcos dahil naramdaman na niya ang pagbabago ng sistema ng pamamahala nito. Siya ay inaresto nang walang *warrant of arrest* ng mga sundalong lulan ng anim na trak. Dinala siya sa Camp Crame at kalauna'y sa Fort Bonifacio at doon ikinulong kasama ni Ninoy Aquino. Dahil silang dalawa ay mahigpit na kalaban ng pamahalaang Marcos, sila ay nilipat sa isang *solitary confinement* sa Laur, Nueva Ecija. Siya ay pinakawalan sa pagkakabilanggo noong Setyembre 11, 1974. Kasunod nito ay binuo niya ang *Free Legal Assistance Group* noong 1974 na nagbibigay nang walang bayad na pagtatanggol sa mga mamamayang inabuso ang karapatang pantao. Hindi siya natakot na makulong muli. Nang mabuwag ang batas militar ay itinilaga siya bilang pinuno ng *Presidential Committee on Human Rights*.

D. Lino O. Brocka

Siya ay isang direktor na ipinanganak noong Abril 3, 1939. Ang tunay niyang pangalan ay Catalino Ortiz Brocka. Siya ay tinaguriang pinakamaimpluwensiyang direktor ng *Philippine Cinema*. Kabilang sa mga ginawa niyang pelikula ay ang *Tinimbang Ka Ngunit Kulang* (1974), *Maynila sa Kuko ng Liwanag* (1975) at *Bayan Ko: Kapit sa Patalim* (1984). Isa siya sa mga nagtatag ng organisasyong *Concerned Artists of the Philippines (CAP)* na tumutulong sa mga manlilikha at mga artista upang mapaabot ang kanilang pagkabahala sa mga isyu ng lipunan kabilang na ang demokrasya. Siya, kasama ng kanyang mga pangkat ay naging aktibo sa mga demonstrasyon laban sa pamahalaan matapos ang pagpatay kay Ninoy Aquino noong 1983. Enero 28, 1985, si Lino Brocka kasama ni Behn Cervantes ay inaresto sa isang malawakang protesta ng mga tsuper. Sila ay pinaratangang ilegal na nagpasimuno ng protesta. Sila ay pinakawalan makalipas ang 16 na araw. Ang pelikulang *Bayan Ko* noong 1984 ay tinawag na subersibo ng pamahalaan. Nang matapos ang diktatoryang Marcos, siya ay itinalaga ng Pangulong Cory bilang isa sa mga tagapagsulat ng bagong Saligang Batas.

E. Behn H. Cervantes

Si Benjamin Roberto “Behn” H. Cervantes ay ipinanganak noong Agosto 25, 1938. Siya ay nanguna sa larangan ng teatro, isang guro at isang aktibista na ilang beses ikinulong noong panahon ng Batas Militar.

Ang pelikulang *Sakada* noong 1976 ay nagpapakita ng kahirapan ng mga mahihirap na mamamayang Pilipinong nagtatrabaho sa tubuhan. Ang mga kopya ng pelikulang ito ay hinuli ng rehimeng Marcos. Itinatag niya ang *UP Repertory Company* noong 1974 upang labanan ang matitinding puna ng administrasyon sa mga pelikulang Pilipino. Ang kanyang pangalan ay inilagay sa Bantayog ng mga Bayani bilang pagkilala sa kanyang kadakilaan na labanan ang diktatoryang Marcos.

F. Eugenio Moreno (“Geny”) Lopez Jr.

Siya ang panganay na anak ni Don Eugenio Lopez Sr. (Don Eñing). Ipinanganak siya noong Nobyembre 4, 1928. Kilala siya sa pangalang Geny Lopez. Ang kaniyang pamilya ang nagmamay-ari ng *Lopez Group of Companies* kabilang na ang isang malaking *TV network* sa bansa. Nang ideklara ang batas militar noong 1972, ang kaniyang pamilya ay naging biktima rin ng karahasan ng panahong ito. Noong Nobyembre nang taong iyon ay inimbitahan si Geny sa Malacañang na siyang opisyal na tahanan ng pangulo ng Pilipinas. Lingid sa kanya, siya pala ay dinala sa *Presidential Security Command* sa loob mismo ng Malacañang. Inakusahan siyang kasabwat ni Sergio Osmeña (Serge) sa planong pagpatay kay Marcos. Silang dalawa ay ikinulong sa Fort Bonifacio. Pinangakuang papakawalan si Geny kapalit ng paglilipat kay Marcos ng ibang negosyo ni Don Eñing. Ngunit nang mailipat na ang pagmamay-ari ng kanilang negosyo ay hindi pa rin ito pinakawalan. Noong 1977 ay nakatakas si Geny at Serge sa kanilang pagkakakulong at pumunta agad sa Amerika. Naging director siya ng *Movement for a Free Philippines*, isang organisasyong laban kay Marcos sa Amerika na naglalayong makamit ang tahimik na pagpapanumbalik ng demokrasya sa ating bansa.

Pagyamanin

Panuto: Isulat sa patlang ang tsek ✓ kung tama ang pahayag tungkol sa mga piling personalidad sa panahon ng Batas Militar at ekis X naman kung mali. Gawin ito sa hiwalay na papel.

- __1. Ipinaaresto ni Marcos ang kanyang mga kalaban sa politika.
- __2. Si Ninoy Aquino ay ikinulong at binaril habang pababa ng eroplano sa Manila International Airport (ngayon ay Ninoy Aquino International Airport).
- __3. Isang senador si Lino Brocka na kalaban ni Marcos.
- __4. Naging biktima rin ng Batas Militar ang mayamang pamilyang Lopez.
- __5. Si Jose Diokno ang tanging tao na nanguna sa resulta ng *bar exam* at *board exam* ng CPA.

Isaisip

- Marami sa ating mga kababayan ang nilabag ang kanilang karapatang pantao noong panahon ng Batas Militar. Ang mga sumusunod ay ang mga piling taumbayan na naging biktima ng diktatorya:
 - ◆ Benigno Simeon (Ninoy) Aquino Jr.
 - Isang senador at mahigpit na kalaban ni Marcos. Siya ay pinatay habang pababa sa tarmac ng eroplano sa Manila International Airport noong Agosto 21, 1983.
 - ◆ Jovito R. Salonga
 - Siya ay dinakip at ikinulong sa Fort Bonifacio noong Oktubre 1980 dahil siya daw ay kasabwat sa planong pagpatay kay Marcos.
 - ◆ Jose W. Diokno
 - Siya ay ikinulong sa Fort Bonifacio kasama ni Ninoy Aquino.

◆ Catalino O. Brocka

- Siya ay pinaratangang pasimuno ng ilegal na demonstrasyon, hinuli at ikinulong ngunit pinakawalan makalipas ang 16 na araw.

◆ Eugenio M. Lopez Jr.

- Siya ay inakusahang kasabwat sa pagpatay kay Marcos kasama ni Serge Osmeña ngunit nakatakas sa piitan noong 1977.

◆ Behn Cervantes

- Ikinulong kasama ni Lino Brocka dahil sa paratang na nagpasimuno ng ilegal na protesta.

- Ang mga pangyayaring ito ay naging indikasyon ng paglabag sa karapatang pantao sa ating bansa.

Isagawa

Panuto: Ang mga sumusunod na pangungusap sa ibaba ay tumutukoy sa mga karanasan ng mga piling taong-bayan na piniling ipaglaban ang demokrasya. Tukuyin ang taong tinutukoy sa bawat bilang. Piliin ang sagot sa loob ng kahon. Titik lamang ang isulat sa sagutang papel.

1. Ipinakulong sa Fort Bonifacio dahil kasabwat daw siya sa mga nagtatangkang patayin si Marcos ngunit nakatakas sa piitan noong 1977.
2. Binaril at namatay habang pababa sa tarmac ng eroplanong kanyang sinasakyan sa Manila International Airport noong Agosto 21, 1983.
3. Isang maimpluwensiyang director ng pelikulang Pilipino na ikinulong dahil sa paratang na pasimuno ng ilegal na protesta.
4. Ikinulong sa paratang na kasabwat ng mga gustong pumatay kay Marcos ngunit pinakawalan at kalauna'y kinasahun ng pagiging subersibo.
5. Inaresto nang walang *warrant of arrest* at ikinulong sa Fort Bonifacio kasama ni Ninoy Aquino.

- A. Benigno “Ninoy” Aquino
- B. Jovito R. Salonga
- C. Jose W. Diokno
- D. Catalino O. Brocka
- E. Eugenio “Geny” Lopez
- F. Behn Cervantes

Tayahin

Panuto: Isinasaad sa Hanay A ang pangalan ng mga piling taumbayan na nakaranas ng paglabag sa karapatang pantao sa panahon ng Batas Militar. Hanapin sa Hanay B ang dahilan kung bakit nangyari ang mga ito. Isulat ang titik ng tamang sagot sa sagutang papel.

A

B

<p>___ 1. Benigno Simeon “Ninoy” Aquino Jr.</p> <p>___ 2. Jovito R. Salonga</p> <p>___ 3. Behn H. Cervantes</p> <p>___ 4. Lino O. Brocka</p> <p>___ 5. Eugenio Moreno (“Geny”) Lopez Jr.</p>	<p>A. Siya ang pangunahing kritiko ni Pangulong Marcos.</p> <p>B. Siya ay inaresto at pinaratangang kasabwat ni Serge Osmeña.</p> <p>C. Siya ay aktibong nakikilahok sa mga protesta laban sa pamahalaan matapos ang pagpatay kay Ninoy Aquino.</p> <p>D. Ang kanyang pelikulang “Sakada” ay tinuring na subersibo ni Pangulong Marcos.</p> <p>E. Maraming siyang isiniwalat na kamalian ng rehimeng Marcos tulad ng isang ma-anomalyang kontrata o tinawag niyang <i>Benguet-Bahamas Deal</i>.</p>
--	---

Karagdagang Gawain

Panuto: Gumawa ng isang sanaysay na nagtatalakay ng kahalagahan ng karapatang pantao na may temang “Karapatan: Ipaglaban tungo sa Matatag na Pamahalaan”. Gamitin ang rubriks sa ibaba sa paggawa nito.

KRAYTIRYA SA PAGSUSULAT NG SANAYSAY	
Nilalaman	45%
Kaugnayan sa Tema	30%
Paggamit ng Salita	25%
Kabuuan	100%

Susi sa Pagwawasto

<p>Isagawa</p> <p>1. TAMA 2. TAMA 3. TAMA 4. MALI 5. TAMA</p> <p>Tayahin (Gamitin ang rubriks sa pagwawasto.)</p> <p>Karagdagang Gawain (Gamitin ang rubriks sa pagwawasto.)</p>	<p>Tayahin 1. A 2. E 3. D 4. C 5. B</p> <p>Karagdagang Gawain (Gamitin ang rubriks sa pagwawasto.)</p>
<p>Aralin II</p> <p>Balikan 1. / 2. / 3. X 4. X 5. /</p> <p>Pagyaanin Mabuting Epekto - Naging malinis ang daan. - Bumaba ang kriminalidad. - Nagkaroon ng reporma sa lupa. - Umunlad ang imprastraktura. <u>Hindi Mabuting Epekto</u> - Maraming negosyante ang tumigil. - Nagmalabis ang mga sundalo. - Napinid ang mga paaralan. - Maraming inosente ang inaresto.</p>	<p>Pagyaanin 1. / 2. / 3. X 4. / 5. /</p> <p>Isagawa 1. E 2. A 3. D 4. B 5. C</p>
<p>Aralin I</p> <p>Balikan 1. C 2. A 3. D 4. B 5. A</p> <p>Pagyaanin 1. B 2. C 3. B 4. B 5. A</p> <p>Tayahin 1. A 2. D 3. A 4. A 5. A</p> <p>Karagdagang Gawain 1. C 2. A 3. B</p>	<p>Aralin III</p> <p>Balikan Mabuting Epekto - Naging malinis ang daan. - Umunlad ang imprastraktura. - Maagang umuwi ang mga kabataan. <u>Hindi Mabuting Epekto</u> - Maraming karapatang pantao ang nilabag. - Natatakot lumabas ang mga tao. - Naging mapang-abuso ang ibang kasapi ng military.</p>
<p>Subukin 1. B 2. B 3. A 4. A 5. C 6. C 7. D 8. A 9. A 10. B</p>	

Sanggunian

Teofista L.Vivar, PhD., et.al., Pilipinas: Kasaysayan at Pamahalaan, Batayang Aklat sa Unang Taon, (Edisyon 1997), 191-195

Florencia C. Domingo, PhD., et. al., Pilipinas: Isang Sulyap at Pagyakap, Batayang Aklat sa Araling Panlipunan I (Binagong Edisyon 2010), 233-241

CultureEd Philippines

*<https://philippineculturaleducation.com.ph/aquino-benigno-jr/>
November 21, 1983*

Official Gazette, Philippines, 2021. *“History of the Senate of the Philippines”*
*officialgazette.gov.ph/featured/the-history-of-the-senate-of-the-philippines/
October 16, 2016*

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

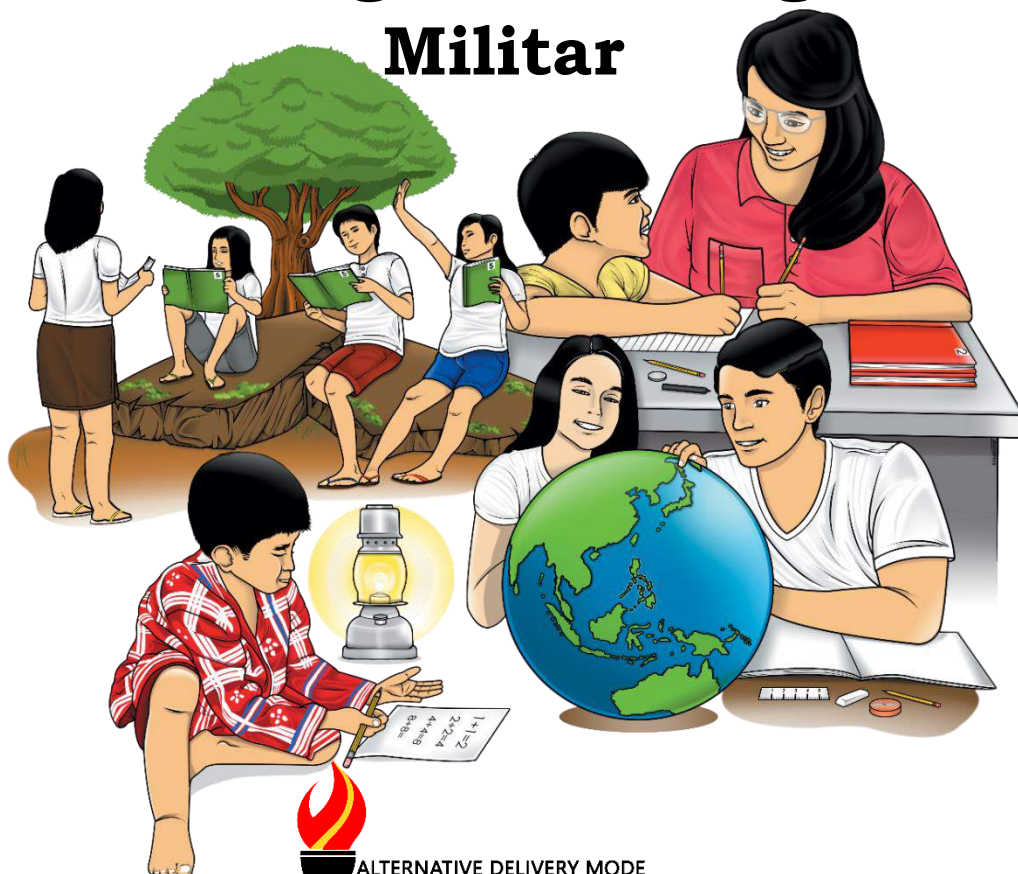
Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan – Modyul 2:

Pagkilos at Pagtugon ng mga Pilipino na Nagbigay- daan sa Pagwawakas ng Batas Militar

Araling Panlipunan- Ikaanim na Baitang

Alternative Delivery Mode

Ikaapat na Markahan – Module 2: Pagkilos at Pagtugon ng mga Pilipino na Nagbigay-daang sa Pagwawakas ng Batas Militar

First Edition, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Secretary: Leonor Magtolis Briones

Undersecretary: Diosdado M. San Antonio

Mga Bumuo ng Modyul

Manunulat:	Mark Twain V. Patiño	
Mga Tagaguhit:	Lovely Salve	
Grapikong Taga- disenyo:	Joeval P. Romelo	Mayo P. Villamor
Mga Naglapat:	Ma. Analyn V. Villamor	Bella P. Balandra
	Analee B. Alingco	Mayo P. Villamor
	Melanie Mae N. Moreno	
Mga Tagasuri at Editor:	Jordan T. Beleganio	Joy B. Fernandez
	Rizza Mae E. Flores	Ryan Alvarez
Mga Tagapangasiwa:	Ma. Gemma M. Ledesma	Josilyn S. Solana
	Elena P. Gonzaga	Arlene G. Bermejo
	Jerry A. Oquendo	Nenita P. Gamao
	Donald T. Genine	Marlon C. Dublin

Printed in the Philippines by _____

Department of Education – Region VI- Western Visayas

Office Address: Schools Division of Sagay City
Quezon St., Brgy Poblacion 1, Sagay City, Neg. Occ, 6122

Telefax: (034) 488-0415; 488-0416

E-mail Address: sagay.city001@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan – Modyul 2

**Pagkilos at Pagtugon ng
mga Pilipino na Nagbigay-
daan sa Pagwawakas ng Batas
Militar**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Gaano nga ba kalakas ang mamamayan kapag nagbuklod ang mga ito? Ano-ano kaya ang makakamit ng isang mamamayang nagkakaisa tungo sa isang layunin?

Sa modyul na ito ay tatalakayin at ipapaliwanag natin ang iba't-ibang pangyayari kung bakit nabuo ang 1986 EDSA *People Power Revolution*. Ilalahad at aalamin natin kung paano winakasan ng sambayanang Pilipino ang diktatorya. (MELC Week 2/3 4th Q)

Ang modyul na ito ay binubuo ng isang aralin:

- Aralin 1- Mga Pangyayaring Nagbigay Daan sa Pagbuo ng *People Power I*

Pagkatapos mong gawin ang mga aralin sa modyul na ito, ikaw ay inaasahang makakagawa ng mga sumusunod:

1. Nakakapagbigay ng mga pangyayaring nagbigay daan sa pagbuo ng *People Power I*.
2. Nakakatalakay kung paano natamo ng sambayanang Pilipino ang demokrasya.

Subukin

Panuto: Basahin at unawain nang mabuti ang bawat aytem. Piliin at isulat ang titik ng wastong sagot sa iyong papel.

1. Ano ang Batas Militar?

- A. Ito ay pagtatalaga sa militar na mamuno sa bansa.
- B. Ito ay espesyal na kapangyarihan ng estado na maaring ipatupad kung ang bansa ay nasa ilalim ng rebelyon, pananakop at iba pa.
- C. Ito ay pagsuspinde sa mga kilos at operasyon ng militar sa bansa.
- D. Ito ay batas para sa mga militar.

2. Sinong pangulo ng bansa ang nagdeklara ng Batas Militar noong 1972?

A. Diosdado Macapagal	C. Manuel A. Roxas
B. Ferdinand Marcos	D. Ramon Magsaysay

3. Ano ang *warrant of arrest*?

- A. Ito ay inilalabas ng huwes ng korte na nagpapahintulot sa pag-aresto sa indibidwal.
- B. Ito ay inilalabas ng pulis na nagpapahintulot sa pag-aaresto sa indibidwal.
- C. Ito ay inilalabas ng barangay kapitan na nagpapahintulot sa pag aaresto ng indibidwal.
- D. Ito ay isang imbitasyon para sa pagtitipon.

4. Ano ang *writ of habeas corpus*?

- A. Ito ay isang proteksiyon ng bawat mamamayan mula sa ilegal na pagkakakulong o detensyon nang walang ipinapakita na warrant of arrest.
- B. Ito ay pagpapakulong sa mga nagkasalang mamayan.
- C. Ito ay ang pag-aresto sa isang indibidwal.
- D. Ito ay pagpapalaya sa mga nakakulong.

Aralin

1

Mga Pangyayaring Nagbigay-Daan sa Pagbuo ng People Power I

Tatalakayin sa modyul na ito ang mga pangyayaring tumulak sa mga Pilipino upang magkaroon ng People Power. Malalaman mo rin kung papaano natamong muli ng mga Pilipino ang demokrasya.

Balikan

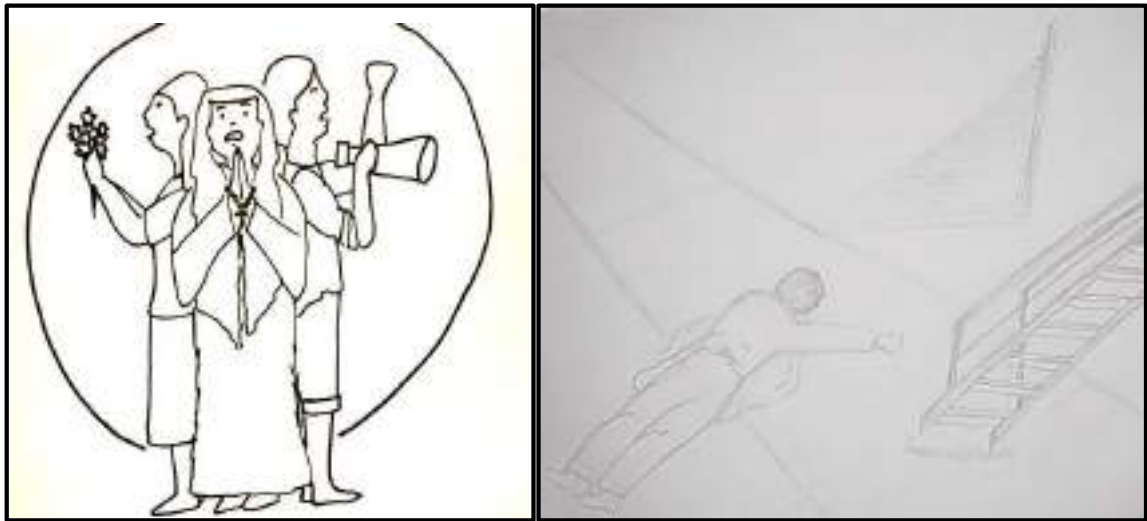
Panuto: Basahin at unawain nang mabuti ang bawat aytem. Piliin at isulat sa sagutang papel ang titik ng wastong sagot.

1. Sinong biktima ng Batas Militar ang pataksil na binaril sa *tarmac* ng Manila International Airport?
A. Behn Cervantes
B. Jovito Salonga
C. Lino Brocka
D. Ninoy Aquino
2. Tinawag siyang “*Nation’s Fiscalizer*”. Sino ang tinutukoy ng pangungusap?
A. Jovito Salonga
B. Jose Diokno
C. Ninoy Aquino
D. Geny Lopez Jr.
3. Sinong direktor ang may likha ng pelikulang “Sakada” na tinuring na subersibo ng Pangulong Marcos?
A. Behn Cervantes
B. Lino Brocka
C. Ninoy Aquino
D. Jovito Salonga
4. Alin sa mga sumusunod ang hindi mabuting epekto ng Batas Militar sa bansa?
A. Umunlad ng bahagya ang imprastraktura.
B. Umuuwi ng maaga ang kabataan.
C. Maraming tao ang ikinulong.
D. Bumaba ang kriminalidad.

5. Sinong anak ng may-ari ng isang TV network sa bansa ang ikinulong sa Fort Bonifacio?
A. Behn Cervantes	C. Jovito Salonga
B. Geny Lopez Jr.	D. Ninoy Aquino

Tuklasin

Kailanman, hindi maaaring manaig ang diktatorya sa isang bansang demokrasya. Patunay nito ang natunghayan ng mundo na mapayapang pagpanumbalik ng kapayapaan at demokrasya sa ating bansa. Ito ang tinaguriang People Power I o ang 1986 EDSA (*Epifanio Delos Santos Avenue*) People Power Revolution.

Suriin

Sa pagtagal ng Batas Militar sa ating bansa ay lalong tumindi ang pagnanais ng mga Pilipino na manumbalik ang demokrasya. Ang pagmamalabis sa kapangyarihan ni Pangulong Marcos ay nagpasidhi sa hangarin ng mga Pilipinong wakasan ang diktatorya. Narito ang ilan sa mga pangyayaring nagbigay-daan upang mabuo ang *People Power*.

Ang Pagpatay kay Senador Benigno “Ninoy” Aquino

Isa sa pinakamahigpit na kalaban ni Marcos sa pulitika ay si Senador Benigno Aquino Jr. Isa siya sa mga ikinulong sa Fort Bonifacio sa loob ng pitong taon at pitong buwan. Pinahintulutan siyang pumunta sa Amerika upang magpagamot sa sakit sa puso. Makalipas ang tatlong taon na pamamalagi sa Boston kasama ang kanyang pamilya ay nagpasya siyang bumalik sa Pilipinas dahil nais niyang tulungan ang bansa na mapanumbalik ang demokrasya. Sa kabila ng pagtutol ng pamahalaan ay bumalik pa rin siya. Noong Agosto 21, 1983, lumapag ang sinasakyan niyang eroplano sa Manila International Airport (Ninoy Aquino International Airport ngayon). Habang pababa sa *tarmac* ng eroplanong kanyang sinakyan ay pataksil siyang binaril at namatay. Binaril din ng mga sundalong kasama ni Ninoy ang pinaghinalaang si Rolando Galman. Ngunit pinagbintangan ang mga sundalo na sila mismo ang pumatay sa senador at ginamit lamang si Galman para mapaghinalaan.

Dahil dito binuo ni Pangulong Marcos ang *Agrava Fact-Finding Board* para magsiyasat sa pagpatay sa senador. Lumitaw sa imbestigasyon na si Hen. Favian Ver, *Chief of Staff* ng Sandatahang Lakas kasama ang 25 na sundalo ang may kinalaman sa traydor na pagpatay kay Senador Benigno Aquino Jr. kaya’t sinampahan sila ng kaso ng Sandiganbayan subalit pinawalang-sala din dahil sa kakulangan ng katibayan. Nakabalik sa tungkulin si Hen. Favian Ver samantala ikinulong naman ang 25 na sundalo habang nililitis ang kaso. Ang pagbabalik sa tungkulin ni Heneral Ver ay ikinagalit ng marami at nagbunga ng malawakang protesta.

Ang Pagbagsak ng Ekonomiya

Ang pagkapaslang kay Ninoy ay may hindi mabuting dulot sa ekonomiya ng bansa. Maraming namumuhunan ang lumipat ng kanilang negosyo sa lugar na walang panganib tulad ng Hongkong at United States. Sa maikling salita ay nagkaroon ng *capital flight*. Humina ang mga negosyong lokal lalo na iyong umaasa sa mga dayuhang namumuhunan. Marami ang nawalan ng trabaho at lumiit ang kita ng bansa.

Dahil sa paghina ng ekonomiya ay hindi nakabayad ang pamahalaan ng malaking utang nito sa institusyong pandaigdig na umaabot sa \$127 bilyon noong 1983. Humingi ng palugit ang pamahalaan sa *International Monetary Fund* (IMF) at *World Bank* ngunit higit na mahigpit na pakikialam sa ekonomiya ng bansa ang kapalit nito. Ang pamamalakad ng pamahalaan ay pinakialaman din. Bumagsak nang patuloy ang ekonomiya ng bansa. Marami ang walang trabaho at sobrang taas ng presyo ng mga bilihin. Nawalan ng tiwala ang mamamayan sa pamahalaan dahil sa labis na kahirapan.

Ang “Snap Election” ng 1986

Nais ng IMF na magkaroon ng matatag na pamahalaan ang Pilipinas bago ito pautangin muli kaya nagkaroon ng Biglaang Halalan o Snap Election noong Pebrero 7, 1986. Tumakbo si Pangulong Marcos sa pagkapangulo at si Arturo Tolentino naman bilang pangalawang pangulo sa ilalim ng partidong KBL (Partidong Kilusang Bagong Lipunan). Ang biyuda ni Ninoy Aquino na si Cory Aquino ay itinaguyod naman ng partido ng oposisyon ang Lakas ng Bayan (LABAN) bilang pangulo at si Salvador Laurel naman bilang pangalawang pangulo.

Sinaksihan ng buong mundo ang pangyayaring ito dahil sa malawakang pagbabalita. Iniulat ang mga insidente ng pandaraya tulad ng pagbili ng mga boto, pananakot at karahasan at pakikialam sa mga *election returns*. Ayon sa COMELEC (Commission on Elections) ay panalo si Marcos na may lamang na mahigit 1.5 milyong boto subalit ayon naman sa NAMFREL (National Movement for Free Elections) ay panalo si Aquino. Umalis sa kanilang trabaho ang 29 *computer workers* dahil sa napalitan o nabago ang mga datos na ipinadala ng COMELEC sa kanila.

Noong Pebrero 15, 1986 ay inihayag ng COMELEC na si Marcos bilang nanalo sa gitna ng kontrobersiya. Ang parehong “mga nanalo” sa pagkapangulo ay nanumpa sa magkaibang lugar. Si Marcos ay nanumpa sa Malacañang samantala sa *Club Filipino* naman nanumpa si Cory. Nanawagan si Cory ng pagboboykot at *strike* ng mga mamamayang Pilipino laban sa mga negosyo ng mga *crony* ni Marcos.

Ang Mapayapang EDSA Revolution

Nagsimula ang mapayapang rebolusyon noong Pebrero 22, 1986 ng sina Ministro Juan Ponce Enrile ng Tanggulang Pambansa at Tenyente Heneral Fidel V. Ramos ay nanatili sa Camp Aguinaldo at nagpatawag ng *press conference* upang ibalita ang kanilang pagkalas sa rehimeng Marcos. Pinangunahan ni Enrile ang hindi pagkilala kay Marcos bilang *Commander-in-Chief* at pagsiwalat sa katiwaliang naganap sa halalan. Inihayag din ni Enrile na ang pagtambang sa kanya noong 1972 ay gawa-gawa lamang ni Marcos para maisakatuparan ang Batas Militar. Sinuportahan ng mga pari, seminarista at madre sa pamumuno ni Jaime Cardinal Sin at mga taong-bayan kabilang na ang mga Aquino ang pagtiwalag nina Enrile at Ramos kay Marcos. Humingi ng suporta si Cardinal Sin sa mga tao tulad ng pagkain, gamot at mga suplay sa pamamagitan ng *broadcast* ng Radyo Veritas.

Pebrero 23, 1986, libu-libong tao ang nagkapit-bisig sa palibot ng Camp Crame at Aguinaldo upang ipadama ang kanilang suporta at pakikiisa sa panawagan nina Cardinal Sin, Enrile, Ramos at iba pa. Ang mga madre, pari, kalalakihang walang armas, mga kababaihan kasama ang kanilang mga anak ay nagsama-sama sa EDSA. Hinarang nila ang mga tangkeng ipinadala ni Marcos, umupo sa harap nito at nagbigay ng mga pagkain at bulaklak sa mga sundalo nang hindi alintana ang panganib na mangyayari.

Kinaumagahan ng Pebrero 24 ay ramdam na ang katapusan ng rehimeng Marcos. Marami sa mga tropang sundalong inutusan niyang paalisin ang mga nagpoprotesta sa paligid ng kampo ay hindi sumunod sa kanya sa halip ay pumanig sa mga taong-bayan.

Ang mapayapang rebolusyon ay nagwakas noong Pebrero 25 at ito rin ang araw na pagproklama kay Ginang Cory Aquino bilang kaunaunahanag babaeng pangulo ng Pilipinas.

Ang pamilyang Marcos ay lumisan sa Malacañang tinatayang 9:30 ng gabi sakay ng tatlong helicopter patungong *Clark Air Base* at kung saan inilipad sila ng isang eroplanong papuntang Hawaii.

Nagtagumpay ang taong-bayan sa pagpapatalik kay Marcos sa loob ng 77 oras. Ang mapayapang rebolusyong ito ay hinangaan at naging modelo ng ibang bansa na may kaparehong karanasan sa Pilipinas. Itinayo ang simbahan ng *EDSA Shrine* at *People Power Monument* bilang parangal at simbolo ng mapayapang himagsikan.

Pagyamanin

Panuto: Sagutin ang mga sumusunod na tanong. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Bakit nagkaroon ng Snap Election?

2. Bakit tinaguriang mapayapang rebolusyon ang EDSA People Power I?

3. Paano nakatulong ang EDSA People Power I sa pagkamit ng demokrasya?

Isaisip

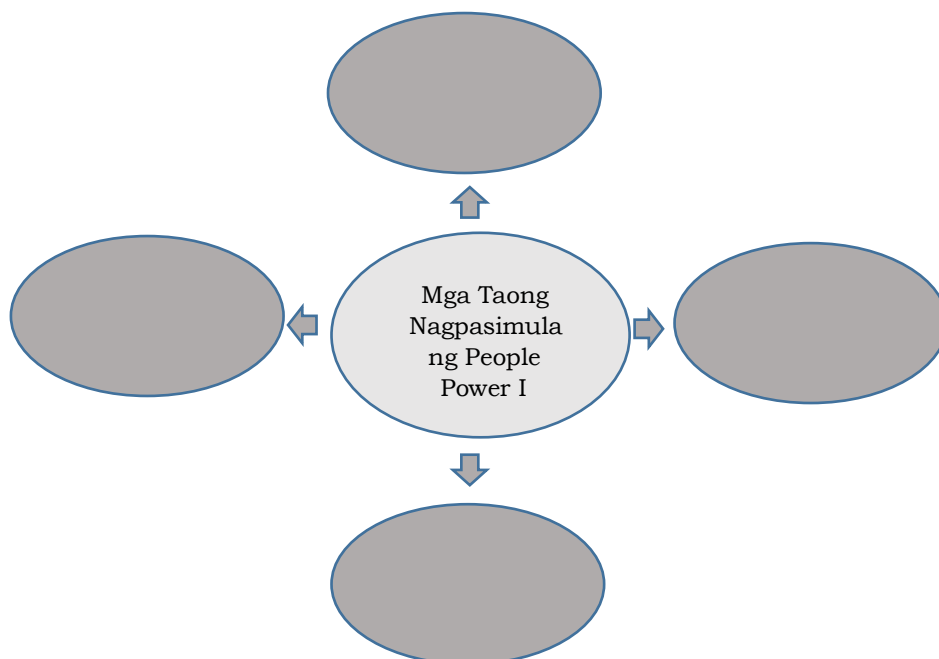
Ang mga pangyayaring nagbigay-daan sa pagkakabuo ng People Power I ay ang mga sumusunod:

- Ang pagpatay kay Senador Benigno “Ninoy” Aquino Jr. Noong Agosto 21, 1983 sa tarmac ng Manila International Airport na kinasasangkutan ng mga sundalong nagsilbing bantay niya.
- Ang pagbagsak ng ekonomiya bunsod ng capital flight dahil sa mga karahasang naganap sa bansa.
- Ang Snap Election o Biglaang Halalan noong Pebrero 7, 1986 na humantong sa panunumpa ng dalawang pangulo na sina Marcos at Cory kung saan panalo ang una sa canvass ng COMELEC samantalang panalo naman ang huli sa canvass ng NAMFREL. Nagkaroon ng pagboykot sa halos lahat ng mga negosyong pag-aari ng mga cronies ni Marcos.

Isagawa

Kumpletuhin ang bubble topical organizer sa ibaba.

Tayahin

Basahin at unawain ng mabuti ang bawat bilang pagkatapos ay bilugan ang titik ng wastong sagot. Gawin ito sa sagutang papel.

1. Sino ang pinakamahigpit na kalaban ng rehimeng Marcos na pinatay sa *tarmac* ng MIA?

A. Sen. Benigno Aquino Jr.?	C. Juan Ponce Enrile
B. Pangulong Cory Aquino	D. Fidel V. Ramos
2. Ito ay isang matahimik na paraan ng pagkamit ng demokrasya sa Pilipinas.

A. People Power I	C. Pakikibaka 1986
B. People Power II	D. War on Drugs
3. Bakit nagkaroon ng capital flight sa bansa?

A. Nawalan ng pera ang mga negosyante.	B. Huminto ang mga negosyante dahil mayaman na sila.
C. Inilipat ng mga negosyante ang kanilang negosyo sa ibang bansa.	D. Ipinasara ng pamahalaan ang lahat ng nagnenegosyo.
4. Ano ang naging kapalit ng pagpapautang muli ng IMF sa Pilipinas?

A. Magkaroon ng People Power I.	B. Magkaroon ulit ng batas militar.
C. Magbayad muna ng utang ang Pilipinas.	D. Magkaroon ng Snap Election.
5. Paano ipinakita ng mga Pilipino na ninais nilang makamit muli ang demokrasya?

A. Nagkaisa sila sa pagtitipon sa mga kalsada.	B. Nagpadala sila ng suporta tulad ng pagkain, gamot at tulong sa mga nagpoprotesta.
C. Nag-aalay sila ng dasal para sa mga nagpoprotesta.	D. Lahat ng nabanggit ay tama.

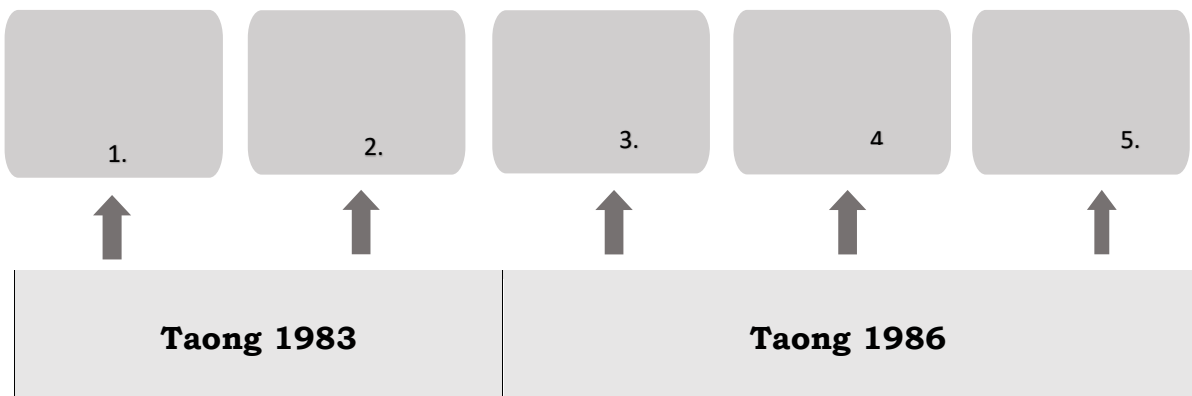

Karagdagang Gawain

Panuto: Kumpletuhin ang timeline sa ibaba gamit ang mga pangyayaring makikita sa loob ng kahon.

- Ang pagkalas nina Ministro Juan Ponce Enrile at Tinyente-Heneral Fidel V. Ramos sa rehimeng Marcos.
- Pagtitipon ng libu-libong tao sa EDSA.
- Pandaraya sa *Snap Election*.
- Ang pagpatay kay Ninoy Aquino.
- Ang pagbagsak ng ekonomiya.

Mga Panyayaring Nagbigay-daan sa Pagbuo ng People Power I

Susi sa Pagwawasto

Karagdagang Gawain

1. Ang pagpatay kay Ninoy Aquino.
2. Ang pagbagsak ng ekonomiya.
3. Pandaraya sa Snap Election.
4. Ang pagkatas nina Ministro Juan Ponce Enrile at Tinylene-Heneral Fidel V. Ramos sa rehimeneng Marcos.
5. Pagtitipon ng libu-libong tao sa EDSA.

Tayahin

1. A
2. A
3. C
4. D
5. D

Isagawa

*Fidel V. Ramos
*Juan Ponce Enrile
*Cory Aquino
*Jaime Cardinal Sin

Pagyaamanin

(Sumangguni sa modyul.)

Balikan

1. D
2. A
3. A
4. C
5. B

Subukin

1. B
2. B
3. A
4. A

Sanggunian

Florencia C. Domingo, PhD., et. al., Pilipinas: Isang Sulyap at Pagyakap, Batayang Aklat sa Araling Panlipunan I (Binagong Edisyon 2010), 233-241

CultureEd Philippines

*<https://philippineculturaleducation.com.ph/aquino-benigno-jr/>
November 21, 1983*

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Kagawaran ng Edukasyon – Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

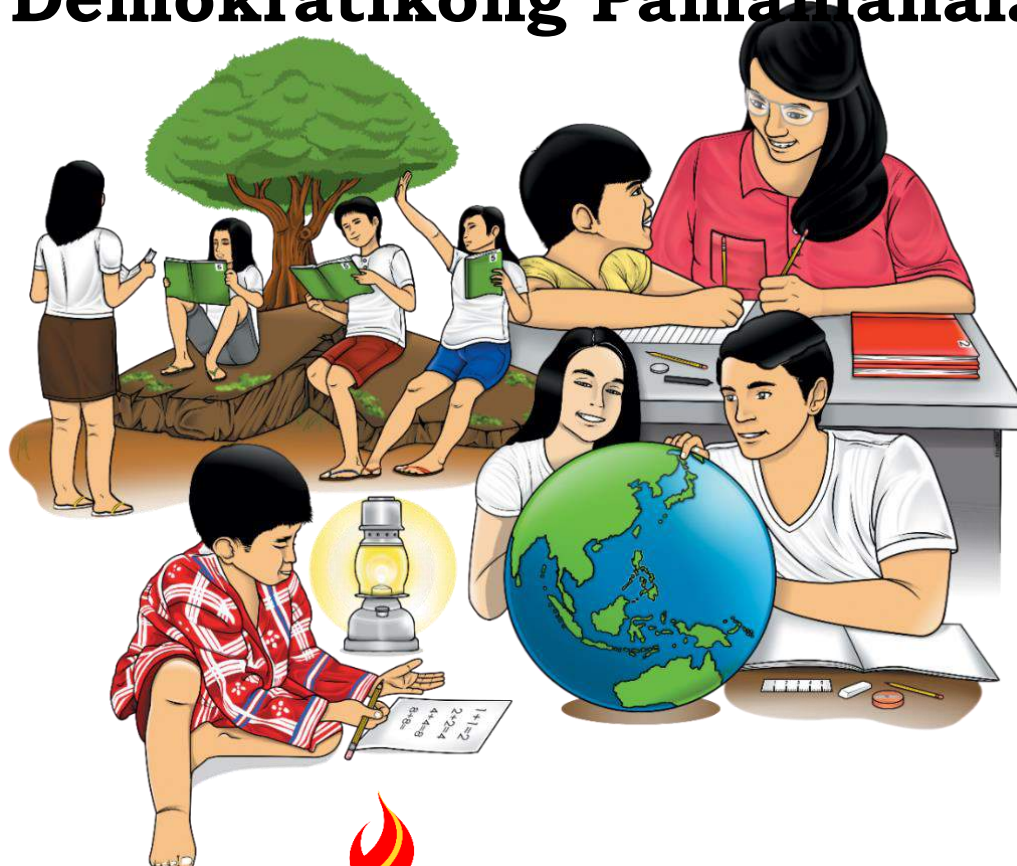
Ground Floor, Bonifacio Building, DepEd Complex,
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (02) 634-1072; 634-1054 o 631-4985

E-mail Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan – Modyul 3: Pagtatanggol at Pagpapanatili sa Karapatang Pantao at Demokratikong Pamamahala

Araling Panlipunan- Ikaanim na Baitang

Alternative Delivery Mode

Quarter 4 – Module 3: Pagtatanggol at Pagpapanatili sa Karapatang Pantao at Demokratikong Pamamahala

First Edition, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Secretary: Leonor Magtolis Briones

Undersecretary: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul		
Manunulat:	Jozel G. Monotilla	
Tagaguhit:	Jennelyn A. Magbanua	
Editor:	Ma. Analyn T. Villamor	Ryan C. Alvarez
	Joy B. Fernandez	Rizza Mae E. Flores
Tagasuri:	Jordan T. Beleganio	Mayo P. Villamor
	Bella P. Balandra	Analee B. ALingco
Tagalapat:	Mayo P. Villamor	Joeval P. Romelo
	Cherry Ann R. Varon	
Tagapamahala:	Ramir B. Uytico	Arlene G. Bermejo
	Pedro T. Escobarte, Jr.	Ruby Therese P. Almencion
	Elena D. Gonzaga	Nenita P. Gamao
	Donald T. Genine	Jordan T. Beleganio
	Celestino Dalumpines IV	Marlon C. Dublin
	Mary Hazel Vivien Pineda	

Printed in the Philippines by _____

Department of Education – Region VI- Western Visayas

Office Address: Schools Division of Sagay City
Quezon St., Brgy. Poblacion 1, Sagay City, Neg.Occ. 6122

Telefax: (034) 488-0415; 488-0416

E-mail Address: sagay.city001@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

**Ikaapat na Markahan – Modyul 3:
Pagtatanggol at Pagpapanatili sa
Karapatang Pantao at
Demokratikong Pamamahala**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Karapatang pantao, marahil narinig mo na ang salitang ito. Alam mo bang maraming paglabag sa karapatang pantao ang naranasan ng mga Pilipino sa panahong ng Martial Law.

Ano nga ba ang tinatawag na Karapatang pantao? Ano ang mga naging hakbang ng pamahalaan pagkatapos ng People Power I upang mapahalagahan at mapanatili ang karapatang pantao at demokratikong pamamahala?

Sa modyul na ito napahahalagahan ang pagtatanggol at pagpapanatili sa karapatang pantao at demokratikong pamamahala.

Pagkatapos mong gawin ang mga aralin sa modyul na ito, ikaw ay inaasahang makakagawa ng mga sumusunod:

1. Natatalakay ang mga nangyaring paglabag sa karapatang pantao ng mga Pilipino.
2. Maipahayag ang iyong damdamin tungkol sa People Power I.
3. Mabigyang halaga ang pagtatanggol at pagpapanatili sa karapatang pantao at demokratikong pamamahala.

Subukin

Panuto: Isulat sa sagutang papel ang √ kung tama ang ipinahahayag na kaisipan at x naman kung ito ay mali.

- _____1. Nagbigay daan sa People Power I ang mga paglabag sa mga karapatang pantao ng mga Pilipino.
- _____2. Naging marahas ang naganap na demonstrasyon laban sa pamahalaang diktatoryal ni Pangulong Marcos.
- _____3. Marami ang nakilahok sa People Power I o Rebolusyon sa EDSA.
- _____4. Naging matagumpay ang mapayapang demonstrasyon sa pagkamit ng inaasam-asam na kalayaan.
- _____5. Marami ang humanga sa ipinakitang pagkakaisa ng mga Pilipino.

Aralin

1

Pagtatangol at Pagpapanatili sa Karapatang Pantao at Demokratikong Pamamahala

Ang Himagsikan ng Lakas ng Bayan, na tinatawag ding Rebolusyon sa EDSA ng 1986 o “People Power I” ay isang mapayapang demonstrasyon na nagtagal ng apat na araw sa Pilipinas, mula Pebrero 22 hanggang Pebrero 25 ng taong iyon. Ipinakita ng mga Pilipino ang kanilang katapangan at pagkakaisa sa demokratikong pamamaraan upang makamit ang inaasam-asam na demokrasya at katarungan.

Balikan

Panuto: Isulat sa sagutang papel ang **TAMA** kung wasto ang isinasaad ng pahayag at **MALI** naman kung kabaliktaran.

- ____ 1. Isa sa mga nagpasimuno ng People Power I si Fidel V. Ramos.
- ____ 2. Naging madugo ang People Power I.
- ____ 3. Pagkakaisa ang susi ng tagumpay ng People Power I.
- ____ 4. Malaki ang ambag ng simbahan sa tagumpay ng People Power I.
- ____ 5. Isa sa mga pangyayaring nagtulak upang magkaroon ng People Power I ay ang pagpatay kay Ninoy Aquino.

Tuklasin

Bayan Ko

Freddie Aguilar

Ang bayan kong Pilipinas
Lupain ng ginto't bulaklak
Pag-ibig na sa kanyang palad
Nag-alay ng ganda't dilag

At sa kanyang yumi at ganda
Dayuhan ay nahalina
Bayan ko, binihag ka
Nasadlak sa dusa

Ibon mang may layang lumipad
Kulungin mo at umiiyak
Bayan pa kayang sakdal-dilag
Ang 'di magnasang makaalpas
Pilipinas kong minumutya
Pugad ng luha at dalita
Aking adhika

Makita kang sakdal laya
Ibon mang may layang lumipad
Kulungin mo at umiiyak
Bayan pa kayang sakdal-dilag
Ang 'di magnasang makaalpas
Pilipinas kong minumutya
Pugad ng luha at dalita
Aking adhika
Makita kang sakdal laya...

Awitin ang kantang “Ang Bayan Ko”. Nagustuhan mo ba ang kanta? Ano ang mensaheng ipinapahiwatig ng kanta? Bakit mahalaga ang kalayaan ng isang bansa?

Suriin

Matapos ang People Power sa EDSA, hinarap naman ng mga sumunod na pangasiwaan ang pagpapatatag ng demokrasya sa bansa. Taglay ang aral mula sa dalawang dekada ng pamahalaang Marcos, tiniyak ng sumunod na mga pangulo na iiral muli ang batas, katarungan, at demokratikong pamumuhay sa Pilipinas.

Hindi naging madali sa simula ang panunungkulan ni Pangulong Corazon Aquino. Ang pagbagsak ng pamahalaang diktatoryal ay simula pa lamang ng mas masalimuot na proseso ng pagbangon at pagbabago sa bansa. Kasunod ng Himagsikang People Power I na nagpatalsik kay Ferdinand Marcos at kasunod ng kaniyang inagurasyon, si Pangulong Corazon Aquino ay nagpahayag ng Proklamasyon Blg. 3 noong Marso 25, 1986 na nagdedeklara ng pambansang patakaran (Freedom Constitution) upang ipatupad ang mga repormang minandato ng mga tao, magprotekta ng kanilang mga pangunahing karapatan, pagtanggap ng isang pansamantalang saligang batas, at pagbibigay ng maayos na salin sa isang pamahalaang nasa ilalim ng bagong saligang batas. Kalaunan ay nag-isyu si Pangulong Corazon Aquino ng Proklamasyon Blg. 9 na lumilikha ng isang komisyong konstitusyonal (na pinaikling "ConCom") upang ibalangkas ang isang bagong saligang batas na magpapalit sa Saligang Batas ng 1973 na ipinatupad noong panahon ng batas militar sa ilalim ni Marcos. Humirang si Aquino ng 50 kasapi sa komisyon. Ang mga kasaping ito ay hinugot mula sa iba't ibang mga karanasan kabilang ang ilang mga dating kongresista, dating hepeng hustisya ng Korte Suprema ng Pilipinas na si Roberto Concepcion, isang obispong Katoliko at direktor ng pelikulang si Lino Brocka. Si Aquino ay sadyang humirang din ng 5 kasapi nito kabilang ang dating Ministro ng Empleyo na si Blas Ople na dating kaalyado ni Marcos hanggang sa pagpapatalsik dito. Pagkatapos magtipon ang komisyon, hinalal nitong pangulo si Cecilia Muñoz-Palma na umahon bilang pangunahing pigura sa oposisyong laban kay Marcos kasunod ng pagreretiro ni Muñoz-Palma bilang unang babaeng kasamang mahistrado ng Kataas-taasang Hukuman ng Pilipinas.

Tinapos ng komisyon ang burador ng dokumento sa loob ng apat na buwan matapos itong magtipon. Ang ilan sa mga isyu ay mainit na pinagdebatehan sa mga sesyon kabilang ang anyo ng pamahalaan na kukunin, pagbuwag ng parusang kamatayan, ang patuloy na pagpapanatili

ng base militar ng Estados Unidos sa Clark at Subic, at ang integrasyon ng mga patakarang pang-ekonomika sa saligang batas. Nakumpleto ng ConCom ang trabaho nito noong 12 Oktubre 1986 at inihain ang burador ng Saligang Batas kay Pangulong Corazon Aquino noong 15 Oktubre 1986. Pagkatapos ng yugto ng pambansang pangangampanya ng impormasyon, ang isang plebisito para sa pagpapatibay nito ay isinagawa noong 2 Pebrero 1987. Higit sa 3/4 o 76.37% ng mga botante (17,059,495 botante) ang bumoto ng pabor dito at 22.65% (5,058,714 botante) ang bumoto ng laban sa pagpapatibay nito. Noong 11 Pebrero 1987, ang bagong konstitusyon ay prinoklamang napagtibay at pinatupad. Sa parehong araw, si Pangulong Corazon Aquino, ang mga iba pang opisyal ng pamahalaan at Pwersang Sandatahan ng Pilipinas ay sumumpa ng katapatan sa saligang batas.

Matatandaan na ang paglabag sa karapatan ang isang salik na nagpabagsak sa pamamahala ni Pangulong Marcos. Ang mga taong nagha-hamak bumangga kay Marcos noon ay dumanas ng karumal-dumal na pang-aabuso at pananakit, tulad ng pangunguryente, pagpapa-upo sa bloke ng yelo at iba pa. Ang pag suspinde ng *Writ of habeas corpus* o ang pagkulong sa tao na walang paglilitis, pagsupil sa malayang pamamahayag o *freedom of press*, panggagahasa at *extra judicial killings* ay iilan lamang sa mga nilabag na karapatang pantao noong panahon ni Pangulong Marcos.

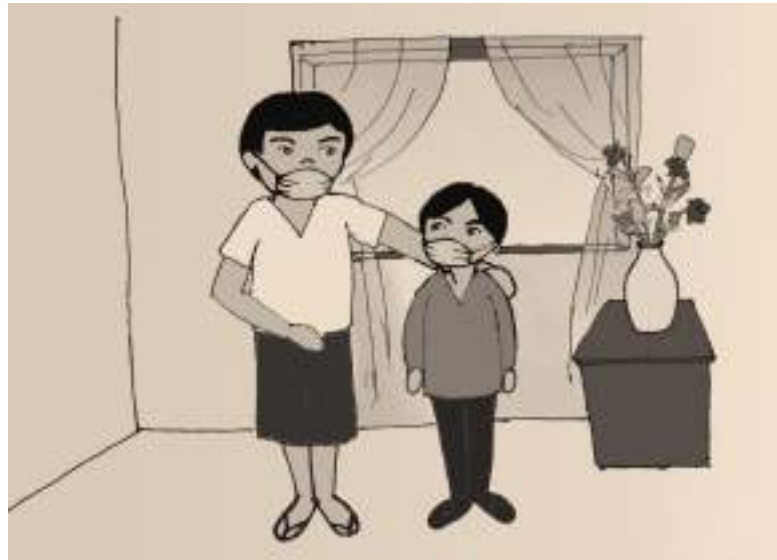
Kabilang sa naging pangkalahatang patakaran ng bagong demokratikong pamahalaan ang pagsulong sa karapatang pantao ng mga Pilipino. Tiniyak din na magiging mapayapa ang bansa sa pamamagitan ng paglulunsad ng kampanya laban sa krimen at rebelyon. Hinarap din ang matagal na napabayaaang ekonomiya ng Pilipinas. Mula 1986 hanggang sa kasalukuyan, binigyang prioridad ang pag-angat ng kabuhayan ng mga Pilipino sa pamamagitan ng mga trabaho, reporma sa lupa, industrialisasyon, at iba pang programang pangkabuhayan.

Makalipas ang ilang buwang pamamahala ni Pangulong Corazon Aquino ay sadyang masasabing nanumbalik ang demokrasya sa bansa. Sa pamamagitan ng iba't-ibang programa ng mga pangulo mula noong 1986, inaasahan ng mga Pilipino na hindi lamang aangat ang kanilang kabuhayan. Bagkus, umaasa ang marami na ang naturang mga programa ay makatutulong na mapanatili at mapagtibay ang demokrasya sa bansa.

Pagyamanin

Panuto: Basahin ang seleksiyon/diyalogo at pagkatapos ay sagutin ang mga tanong sa ibaba. Isulat sa papel ang sagot.

Tatay Jose: Saan ka pupunta anak? Bakit ka nakabihis?

Angelo: Pupunta po ako kina James itay.

Tatay Jose: Ano ang gagawin mo doon? Hindi mo ba alam na bawal lumabas ngayon ng bahay?

Angelo: Naku naman itay, nababagot na po ako dito. Gusto ko na pong lumabas.

Tatay Jose: Anak, nasa ilalim tayo ng community quarantine dahil sa pandemyang nararanasan natin ngayon. Bawal lumabas kung di naman gaanong importante ang iyong pupuntahan.

Angelo: Para naman po tayong bilanggo itay. Wala na po tayong kalayaan na gawin ang gusto nating gawin.

Tatay Jose: Para din sa ikabubuti natin ito anak, kaya yan ang ginagawa ng ating pamahalaan. Alam mo ba na nararanasan ko din yan noon. Hindi lamang ako kundi ng iba ding mga Pilipino. Ang hindi mo magawa ang nais mong gawin. Walang kalayaan.

Angelo: Talaga po itay? Kailan po? Ano po ang nangyari?

Tatay Jose: Oo anak, nung panahon ng “Martial Law”. Maraming mga bagay ang ipinagbawal noon ng pamahalaan. Nagkaroon din ng curfew tulad ng nangyayari ngayon.

Angelo: May pandemya din po ba noong mga panahong iyon?

Tatay Jose: Wala anak, naging mahigpit lang ang pamumuno ni Pangulong Ferdinand Marcos. Maraming Pilipino ang nakaranas ng pang-aabuso na umabot na sa paglabag ng mga karapatang pantao nga mga Pilipino. Ito ang naging dahilan kung bakit nagkaroon ng People Power?

Angelo: People Power po? Ano po yun?

Tatay Jose: Ang People Power o EDSA I ay isang mapayapang demonstrasyon na nagtagal ng apat na araw sa Pilipinas, mula Pebrero 22 hanggang Pebrero 25 ng taong iyon. Nag-ugat ang nasabing rebolusyon sa serye ng mga kilos protesta ng mga tao laban sa diktaturyang pamumuno ni Ferdinand Marcos. Maraming mga tao ang nakilahok dito-mga sibilyan, militar at mga alagad ng simbahan.

Angelo: Di po ba kapag may mga demonstrasyon ito ay magulo, may mga karahasang nangyayari? Pero bakit po sabi niyo po ito ay mapayapa?

Tatay Jose: Tama yan anak. Ito ay mapayapang demonstrasyon. Kaya nga ang kaganapang ito sa ating bansa ay lubos na hinangaan ng ibang bansa. Dahil dito napatunayan na kapag may pagkakaisa sa mamamayan walang imposible at hindi lahat ay nadadaan sa dahas. Ipinakita natin sa buong mundo ang kakayahan ng mga Pilipinong magsagawa ng pagbabago sa mapayapang paraan. Ang EDSA ay simbolo ng pagkakaisa para sa iisang layunin at ito ay ang pagbabago para sa kabutihan ng sambayanan.

Angelo: Talaga po itay?

Tatay Jose: Oo anak, importante ang pagkakaisa. Dahil sa nangyaring People Power, naging malaya tayo sa diktaturyang pamamahala ni Marcos. Bumalik ang demokrasya at nabigyang halaga ang karapatang pantao ng bawat Pilipino.

Angelo: Sobra pa po pala ang naranasan ng mga Pilipino noon kaysa sa mga nangyayari sa atin ngayon itay.

Tatay Jose: Oo anak. Pero alam mo ba na hindi lang doon nagtatapos ang kasaysayan ng EDSA sa buhay nating mga Pilipino?

Angelo: Ano po ang ibig ninyong sabihin itay?

Tatay Jose: Ang nararanasan natin ngayong pandemya at kalamidad ay patunay lamang na buhay ang diwa ng EDSA I sa bawat Pilipino. Makikita ang pagkakaisa at bayanihan ng bawat Pilipino sa pagharap ng mga suliranin. Patuloy na pinakikilingan ng gobyerno ang mga hinaing lalo na ng mga mahihirap. Sinisikap din ng gobyerno na masolusyonan at matugonan ang mga pangagailangan ng mga mamamayan.

Angelo: Tulad po ng nangyari sa People Power I, dapat po tayong magkaisa para matagumpay nating malabanan ang pandemyang nararanasan natin ngayon. Ang pagtulong sa kapwa natin na apektado ng kalamidad na naranasan natin ay patunay lamang na tayo ay may malasakit sa ating kapwa. Lubos na kailangan ng ating pamahalaan ang ating tulong. At muli, patutunayan natin na kaya nating harapin ang problemang ito dahil tayo ay nagkakaisa.

Tatay Jose: Naku! Tama yan anak. Salamat at naiitindihan mo na.

Mga tanong:

1. Bakit tinaguriang mapayapang demonstrasyong ang EDSA People Power I? Isulat ang sagot sa sagutang papel.

2. Batay sa nabasang diyalogo, ano-ano ang mga pangyayaring naganap sa EDSA I? Paano nakaapekto sa buhay ng mga Pilipino ang mga pangyayaring ito. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Isaisip

- Ang People Power o EDSA I ay isang mapayapang demonstrasyon na nagtagal ng apat na araw sa Pilipinas, mula Pebrero 22 hanggang Pebrero 25 ng taong iyon.
- Ang mga taong nagha-hamak bumangga kay Marcos noon ay dumanas ng karumal-dumal na pang-aabuso at pananakit, tulad ng pangunguryente, pagpapa-upo sa bloke ng yelo at iba pa. Ang pag suspinde ng *Writ of habeas corpus* o ang pagkulong sa tao na walang paglilitis, pagsupil sa malayang pamamahayag o *freedom of press*, panggagahasa at *extra judicial killings* ay iilan lamang sa mga nilabag na karapatang pantao noong panahon ni Pangulong Marcos.
- Ang EDSA ay simbolo ng pagkakaisa para sa iisang layunin at ito ay ang pagbabago para sa kabutihan ng sambayanan.
- Matapos ang People Power sa EDSA, hinarap naman ng mga sumunod na pangasiwaan ang pagpapatatag ng demokrasya sa bansa. Taglay ang aral mula sa dalawang dekada ng pamahalaang Marcos, tiniyak ng sumunod na mga pangulo na iiral muli ang batas, katarungan, at demokratikong pamumuhay sa Pilipinas.
- Mula 1986 hanggang sa kasalukuyan, binigyan ng prioridad ang pag-angat ng kabuhayan ng mga Pilipino sa pamamagitan ng mga trabaho, reporma sa lupa, industrialisasyon, at iba pang programang pangkabuhayan.

Isagawa

Panuto: Kumpletuhin ang tsart sa ibaba upang mabuo ang impormasyong hinahanap. Isulat ang sagot sa papel.

Mga paglabag sa Karapatang Pantao	Epekto sa buhay ng mga Pilipino	Mga hakbang na dapat gawin upang maiwasan ang paglabag sa karapatang pantao
Pang-aabuso at pananakit		
Pagsupil sa malayang pamamahayag		
Pagsuspinde ng <i>Writ of Habeas Corpus</i>		
<i>Extra Judicial Killing</i>		
Panggagahasa sa kababaihan		

Tayahin

1. Panuto: Gumawa ng sanaysay na nagpapahayag ng iyong damdamin tungkol sa kahalagan ng pagtatanggol at pagpapanatili sa karapatang pantao at demokratikong pamamahala. Gamiting gabay ang rubrik sa ibaba. Gawin ito sa sagutang papel.

KRAYTIRYA SA PAGSUSULAT NG SANAYSAY	
Nilalaman	45%
Kaugnayan sa Tema	30%
Paggamit ng Salita	25%
Kabuuan	100%

Karagdagang Gawain

Panuto: Gumawa ng isang *reflection journal* sa iyong kwaderno tungkol sa magandang epekto ng pagkakaisa ng mga Pilipino. Gawing batayan ang rubriks sa ibaba.

Pamantayan	Katangi-tangi 12-15	Mahusay 11-8	Kailangan pa ng Dagdag na Pagsasanay 5-7	Nakuhang Puntos
Impormasyon	Tiyak at kompleto ang mga impormasyon	Tiyak ngunit may ilang kulang sa mga impormasyon	Hindi tiyak at maraming kulang sa mga impormasyon	
Paglalahad ng mga Reaksiyon o Opinyon	Malinaw at makatwiran ang lahat ng mga reaksiyon o opinyon	Malinaw ngunit hindi makatwiran ang ilang mga reaksiyon o opinyon	May kalabuan ang ibinigay na reaksiyon, opinion at katwiran	
Ilustrasyon o Halimbawa	Sapat, angkop, at maayos na naihanay ang mga ilustrasyon at halimbawa upang mabigyang diin ang mga punto	May ilang angkop, na ilustrasyon at halimbawa upang mabigyang diin ang mga punto	Hindi gumamit ng ilustrasyon at halimbawa	

Susi sa Pagwawasto

<p>Pagyamanin Answers may vary</p> <p>Isagawa Answers may vary</p>	<p>Balikan</p> <p>1. Mali 2. Mali 3. Tama 4. Tama 5. Tama</p>	<p>Subukin</p> <p>1. / 2. x 3. / 4. / 5. /</p>
--	--	--

Sanggunian

Teofista L.Vivar, PhD., et.al., Pilipinas: Kasaysayan at Pamahalaan,
Batayang Aklat sa Unang Taon, (Edisyon 1997),pahina 203-2014

Florencia C. Domingo, PhD., et. al., Pilipinas: Isang Sulyap at
Pagyakap, Batayang Aklat sa Araling Panlipunan I (Binagong
Edisyon 2010), pahina 233-241

Saligang Batas ng Pilipinas,
<https://www.officialgazette.gov.ph/constitutions/ang-konstitusyon-ng-republika-ng-pilipinas-1987/>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex

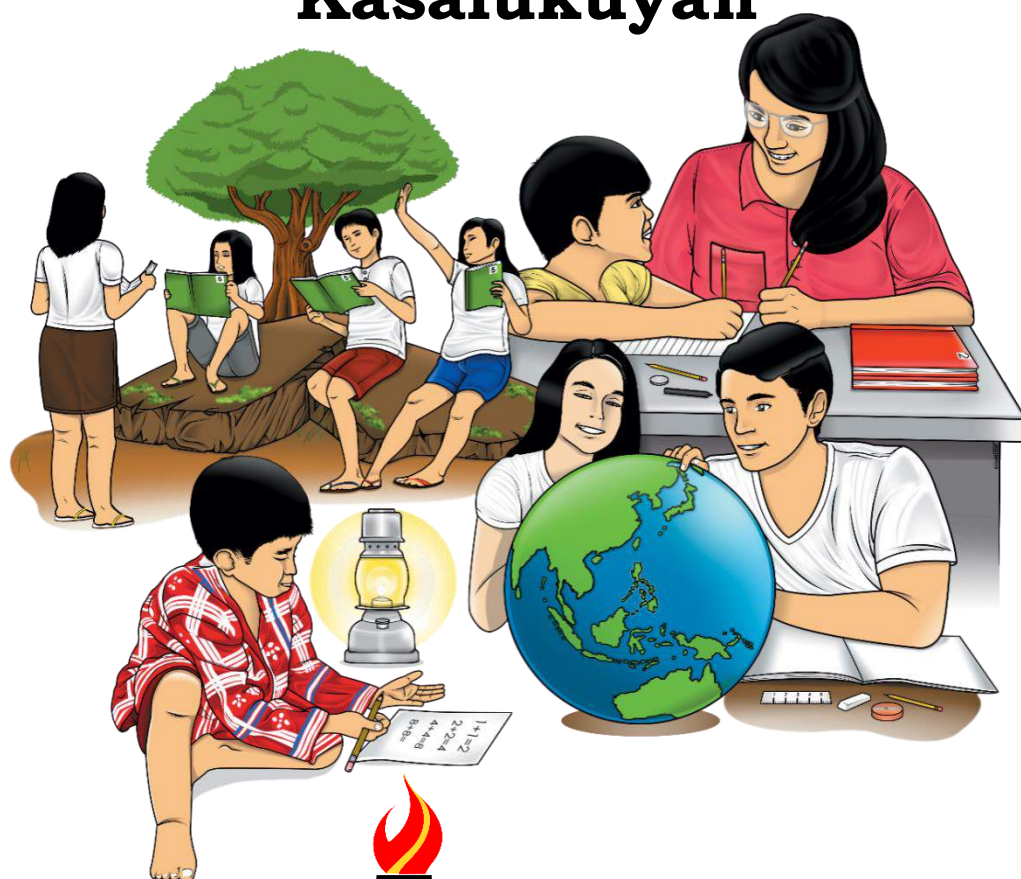
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan – Modyul 4: Mga Pangunahing Suliranin at Hamong Kinaharap ng mga Pilipino mula 1986 Hanggang sa Kasalukuyan

Araling Panlipunan- Ikaanim na Baitang

Alternative Delivery Mode

Ikaapat na Markahan – Module 4: Mga Pangunahing Suliranin at Hamong Kinaharap ng mga Pilipino mula 1986 Hanggang sa Kasalukuyan

Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Secretary: Leonor Magtolis Briones

Undersecretary: Diosdado M. San Antonio

Development Team of the Module

Manunulat:	Mark Twain V. Patiño	
Tagaguhit:	Lovely B. Salve	
Editor:	Jordan T. Beleganio	Ryan C. Alvarez
	Joy B. Fernandez	Rizza Mae E. Flores
Tagasuri:	Marlon C Dublin	Mayo P. Villamor
	Analee B. ALingco	Bella P. Balandra
Tagalapat:	Mayo P. Villamor	
Tagapamahala:	Ramir B. Uytico	Arlene G. Bermejo
	Pedro T. Escobarte, Jr.	Ruby Therese P. Almencion
	Elina D. Gonzaga	Nenita P. Gamao
	Donald T. Genine	Jordan T. Beleganio
	Celestino Dalumpines IV	Marlon C. Dublin
	Mary Hazel Vivien Pineda	

Printed in the Philippines by _____

Department of Education – Region VI- Western Visayas

Office Address: Schools Division of Sagay City
Quezon St., Brgy Poblacion 1, Sagay City, Neg. Occ. 6122

Telefax: (034) 8488-0415; 8488-0416

Email Address: sagay.city001@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan–Modyul 4:

Mga Pangunahing Suliranin

**at Hamong Kinaharap ng mga
Pilipino mula 1986 Hanggang sa
Kasalukuyan**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang ating bansa ay maraming suliranin at mga hamon na hinaharap. Marami sa mga ito ay matagal nang pilit sugpuin o kontrolin ng ating pamahalaan ngunit magpahanggang sa kasalukuyan nananatili pa rin ang mga ito. Alamin natin sa araling ito ang mga dahilan at epekto ng mga suliranin at hamong ito sa ating mga Pilipino. Ilalahad din ang mga maaring solusyon upang masugpo o maibsan ang dulot nito sa ating araw-araw na pamumuhay.

Ang modyul na ito ay binubuo ng isang aralin:

- Aralin 1 - Nasusuri ang mga Pangunahing Suliranin at Hamong Kinaharap ng mga Pilipino mula 1986 Hanggang sa Kasalukuyan.

Pagkatapos mong gawin ang mga aralin sa modyul na ito, ikaw ay inaasahang makakagawa ng mga sumusunod:

1. Naiisa-isa ang mga suliranin at hamon ng ating bansa at ang mga dahilan nito;
2. Natatalakay ang mga maaaring solusyon sa mga suliranin at hamon ng bansa.

Subukin

Panuto: Isulat sa sagutang papel ang √ kung tama ang ipinahahayag na kaisipan at X naman kung ito ay mali.

1. Maraming suliranin at isyu sa bansa na hindi pa rin nalulunasan hanggang sa kasalukuyan.
2. Pinagtibay ng *United Nations Convention on the Law of the Sea* (UNCLOS) ang pag-angkin ng Pilipinas sa *Spratly Islands*.
3. Ang pandemyang COVID-19 ay mabilis na kumalat sa buong mundo.

4. Ang mga kalamidad tulad ng lindol, bagyo at pagputok ng bulkan ay walang direktang epekto sa pamumuhay ng mga Pilipino.
5. Ang korapsyon sa pamahalaan ay isa sa mga dahilan ng paghihirap ng mga Pilipino.

Aralin

1

Mga Pangunahing Suliranin at Hamong Kinaharap ng mga Pilipino mula 1986 Hanggang sa Kasalukuyan

Maraming mga suliranin at hamon ang kinaharap ng mga Pilipino pagkatapos ng 1986 EDSA People Power Revolution at hanggang sa kasalukuyan. Ating alamin sa araling ito kung ano ang mga naranasan ng mga Pilipino at ang dahilan ng mga ito.

Balikan

Panuto: Isulat sa sagutang papel ang **TAMA** kung wastong kaisipan ang isinasaad ng pahayag at **MALI** naman kung hindi wasto.

1. Isa sa mga karapatan nating mga Pilipino ay malayang pamamahayag.
2. Sa isang bansang malaya, tanging mga lalake lamang ang pwedeng bumoto.
3. Ang karapatang tinatamasa natin ay may kaakibat na mga tungkulin.
4. May karapatan ang mga manggagawa na tumanggap ng karampatang sahod.
5. Ang demokratikong bansa ay pinamumunuan ng isang diktador.

Tuklasin

Pagmasdan ang larawan sa itaas. Ano ang mensaheng ipinapahiwatig ng larawan? Alam mo ba ang iba't ibang suliranin at mga hamong kinakaharap ng ating bansa? Alam mo ba ang mga dahilan ng iba't ibang suliranin at hamong ito?

Suriin

Ang mga suliranin at isyu sa ating bansa hanggang sa kasalukuyan ay maaaring dahilan kung bakit mabagal pa rin ang paglago ng ating ekonomiya hanggang sa ngayon. Narito ang iilan sa mga suliranin at isyung kinakaharap ng ating bansa.

A. Terorismo

Ang terorismo ay ang paggamit ng dahas bilang anyo ng pagpilit upang makamit ang isang layunin o adhikain. Ang ating bansa ay hindi nakaligtas sa mga banta at gawain ng mga teroristang pangkat tulad ng *Abu Sayyaf Group*, Maute Group, BIFF (Bangsamoro Islamic Freedom Fighters), JI (Jemaah Islamiyah, NPA (*New People's Army*) at iba pa. Ang mga pangkat na ito ang may kagagawan ng mga hindi mabilang na pambobomba, mga pagdukot at pagsabog sa bansa. Ang mga sumusunod ay iilan lamang sa mga ito:

- Ang paglusob ng mga pwersa ng ASG at Maute Group ang isa sa pinakamalalang naranasan ng mga kapatid nating nakatira sa Marawi. Ito ay naganap noong Ika-23 ng Mayo 2017 kung saan ang mga bandidong Abu Sayyaf at Maute Group na pinaniwalaang kaalyado ng

ISIL (*Islamic State of Iraq and the Levant*) ay nilusob ang sentro ng Lungsod ng Marawi sa Lanao del Sur. Nais ng mga terorista na makuha ang kapitolyo ng probinsya, magtayo ng watawat ng ISIL at gawing Islamic State ang lungsod na ito. Pinamunuan ito nina Omar Maute at Isnilon Hapilon. Tumagal nang limang buwan ang digmaan sa pagitan ng mga terorista at pwersa ng pamahalaan. Ito ay nagtala ng malaking pinsala sa mga imprastraktura at kumitil sa buhay ng 47 sibilyan, 165 na sundalo at pulis at 920 na terorista. Isa ito sa pinakamahabang digmaan sa modernong panahon sa Pilipinas.

- Pagsabog sa isang shopping mall sa Cotabato City noong Disyembre 31, 2018 na kumitil sa buhay ng dalawang katao at pagkakasugat ng marami pang iba.
- Pambobomba sa Katedral sa Jolo Island, Sulu noong Enero 27, 2019 na ikinamatay ng 27 na katao at nag-iwan ng maraming sugatan.
- Engkwentro ng mga militar at armadong pangkat sa Negros Occidental at Negros Oriental noong Hulyo 2019 na ikinamatay ng 15 na katao.
- Pag-atake ng mga suicide bombers sa isang kampo ng military noong Hunyo 28, 2019 sa Indanan, Sulu na ikinasawi ng 3 militar, 3 sibilyan at 2 suicide bombers at pagkasugat ng 22 tao. Suicide bomber din ang may gawa ng pagsabog sa Jolo, Sulu noong Agosto 24, 2020 na kumitil din ng buhay ng marami pa.

Noong July 3, 2020 ay nilagdaan ni Pangulong Rodrigo R. Duterte ang Anti- Terrorism Act of 2020. Ang batas na ito ay naglalayong magbibigay ng karagdagang ngipin upang malabanan ang mga banta at kilos ng mga terorista. Ang batas na ito ay umani ng samu't saring pagsalungat mula sa mga mambabatas at mga pangkat pangkarapatang pantao.

Suportado ng *Department of the Interior and Local Government* (DILG) ang batas sa Anti-Terrorism. Ayon sa kanila, ito ay hindi anti-human rights at sa halip ay pinoprotektahan nito ang mga karapatan ng mga inosenteng tao mula sa mga terorista.

Subalit mayroon pa ring nainiwala na hindi makatao ang batas na ito. Ikalawa ng Marso 2021, sa ikaapat na araw ng oral arguments tungkol sa Anti- Terrorism Law sa Korte Suprema ay nagpahayag si Albay Representative

Edcel Lagman na ang batas na ito ay maraming paglabag sa karapatan ng mamamayan na isinasaad sa Bill of Rights ng Konstitusyon ng Republika ng Pilipinas, 1987. Dagdag pa ni Jose Anselmo Cadiz (dating Solicitor General) na ang pagpaigting sa trabaho ng mga pulis at mas mainam na intelligence ang higit na kailangan imbes na ang Anti- Terrorism Law. Hindi pa masabi kung kailan na maaring ipatupad ang batas na ito dahil marami pa rin ang tumututol dito.

B. Ipinagbabawal na Droga

Ang paggamit ng ipinagbabawal na droga tulad ng *marijuana*, *shabu*, *ecstasy*, *cocaine*, *party drugs* at iba pa ay masama sa katawan ng tao lalo na sa mga kabataan. Nasisira ang katinuan at kalimitan ay nakakagawa ng hindi magandang bagay sa ibang tao at sa kanilang sarili ang mga taong gumagamit ng mga ito. Sanhi rin ng iba't- ibang krimen tulad ng pagnanakaw, pagpatay at panggagahasa ang paggamit ng ipinagbabawal na droga.

Inilunsad ni Pangulong Rodrigo R. Duterte simula nang siya ay mahalal noong Hunyo 30, 2016 ang kanyang programang "*War on Drugs*." Ito ay umani ng batikos mula sa mga pangkat na sumusuporta sa karapatang pantao ng mamamayan. Ayon sa tala ng pulisya, mahigit 6,000 katao na ang namatay sa kampanyang ito ngunit ito ay sinalungat ng mga *human rights watchdog* na nagsasabing mahigit 20,000 katao na ang namatay dahil ang iba ay pinatay ng mga hindi kilalang salarin.

Noong 2019 ay 5,227 katao ang naipasok sa 55 na pasilidad na pagamutan at rehabilitasyon ng pamahalaan. Bumaba ito ng 4.04% kumpara sa bilang na 5,447 naitala noong 2018.

REPORTED CASES BY TYPE OF ADMISSION AND GENDER
(Facility Based)*
CY 2019

TYPE OF ADMISSION	MALE		FEMALE		LGBT		GRAND TOTAL	
	No.	%	No.	%	No.	%	No.	%
NEW ADMISSION	4,557	87.18	535	10.24	27	0.52	5,119	97.93
RE-ADMISSION	21	0.40	1	0.02	-	-	22	0.42
OUT-PATIENT	75	1.43	11	0.21	-	-	86	1.65
TOTAL	4,653	89.02	547	10.46	27	0.52	5,227	100.00

* Total Reported Cases from Residential and Out-Patient Facilities

(source: Dangerous Drugs Board, September 15, 2020)

Hindi solusyon sa isang problema ang paggamit ng ipinagbabawal na droga. *Drug addict* o *drug dependent* na maituturing ang taong patuloy na gumagamit ng ipinagbabawal na droga.

Ang pag-iwas sa paggamit ng ipinagbabawal na gamot ay labis na makakatulong sa ating pamahalaan para mapuksa ang suliraning ito ngayon at sa darating pa na mga henerasyon.

C. Kahirapan

Table 1. Poverty incidence among families (%): First Semester 2015 and 2018		
First Semester	Poverty Incidence (%)	Coefficient of Variation
2018	16.1^{a/}	1.1
2015^{1/}	22.2	4.8

a/ Statistically significant decrease between first semester 2015 and first semester 2018 based on t-test at $\alpha = 0.1$
Source: Philippine Statistics Authority

Ang kahirapan ay isang kalagayan kung saan hindi nakakamtan ng nakakaranas nito ang mga pangunahing pangangailangan tulad ng pagkain, damit, bahay, at edukasyon sa pang araw-araw.

Batay sa ng *Philippine Statistics Authority* (PSA), bumaba ang bilang ng mga mahihirap sa bansa mula 22.2% noong 2015 at naging 16.1% sa taong 2018. Bagamat bumaba ito, nangangahulugan pa rin na mayroong 17.6 milyong indibidwal o 3 milyong pamilyang Pilipino ang namumuhay nang mahirap sa bansa. Narito ang ilan sa mga dahilan ng kahirapan:

1. mabilis na paglobo ng populasyon;
2. bigong pagpapaunlad sa sektor ng agrikultura;
3. kakaunting trabaho;
4. kakulangan sa edukasyon;
5. mataas na *inflation* sa panahon ng krisis.

Ang 4Ps o Pantawid Pamilyang Pilipino Program ay malaking tulong sa ating mga kababayang mahihirap. Ginawa na ring libre ang edukasyon sa kolehiyo sa mga pampublikong paaralan.

D. Kalamidad

Ang kalamidad ay di inaasahang pangyayari na sanhi ng mga proseso sa kalikasan tulad ng bagyo, lindol at pagputok ng bulkan na isa rin sa mga pangunahing suliranin ng ating bansa. Ito ay dahil sa ating lokasyon na matatagpuan sa *Pacific Ring of Fire* o isang malawak na lugar sa Pasipiko na kung saan maraming lindol at pagputok ng bulkan ang nagaganap. Bawat taon ay halos 80 bagyo ang namumuo sa rehiyong ito at 19 dito ang pumapasok sa ating bansa at halos anim hanggang siyam dito ang tumatama sa kalupaan (ayon sa *Joint Typhoon Warning Center* o JWTC). Narito ang ilan sa mga kalamidad na nag-iwan ng malagim na ala-ala:

Pangalan ng Kalamidad	Petsa	Lugar na tinamaan	Bilang ng Taong Namatay	Halaga ng Pinsala
7.8 Magnitude na lindol	Hulyo 15, 1990	Cabanatuan City, Dagupan City, Baguio City	1,283	Php 12 Bilyon
Bagyong Winnie	Nobyembre 2004	Katimugang Luzon	842	Php 679 Milyon
Bagyong Frank	Hunyo 2008	Kanlurang Visayas	557	Php 4.37 Bilyon
Bagyong Pablo	Disyembre 3, 2012	Katimugang Mindanao	600	Php 50 Bilyon
7.2 Magnitude na lindol sa Bohol	Oktubre 15, 2013	Probinsya ng Bohol	222	Php 926 Milyon
Bagyong Yolanda	Nobyembre 8, 2013	Tacloban City	Higit 6,000 ang namatay at 1,800 ang nawawala	Php 290 Bilyon
Pagsabog ng Bulkang Taal	Enero 12, 2020	Batangas, CALABARZON, Gitnang Luzon	39	Php 7.5 Bilyon

Naging maagap naman ang ating pamahalaan sa pagdadala ng mga *relief packs* sa mga nasalanta nating kababayan sa panahon ng kalamidad. Malaki rin ang naitutulong ng mga pribadong sektor at mga indibidwal sa pagbibigay ng tulong. Ipinapakita lamang nito na matibay pa rin ang mga Pilipino sa pagharap ng mga suliranin at hamon.

E. Agawan sa Teritoryo

Ang pambansang teritoryo ay binubuo ng kapuluang Pilipinas, kasama ang lahat ng mga pulo at karagatan na nakapaloob dito, at lahat ng iba pang mga teritoryo na nasa ganap na kapangyarihan o hurisdiksyon ng Pilipinas, na binubuo ng mga kalupaan, katubigan, at himpapawirin nito, kasama ang dagat teritoryal, ang lalim ng dagat, ang kalaliman ng lupa, ang mga kalapagang insular, at ang iba pang mga pook submarina nito. Ang mga karagatang nakapaligid, nakapagitan at nauugnay sa mga pulo ng kapuluan, maging ano man ang lawak at mga dimension ay nag-aanyong bahagi ng panloob na karagatan ng Pilipinas (Artikulo I, Ang Pambansang Teritoryo, Ang Konstitusyon ng Republika ng Pilipinas, 1987). Pinagtibay din ng *United Nations Convention on the Law of the Sea* (UNCLOS) ang 200 *nautical miles* bilang bahagi ng *Exclusive Economic Zone* (EEZ) ng isang bansa na kung saan maari nitong malinang ang mga likas na yaman dito subalit kailangan ding respetuhin ang karapatan ng ibang bansa.

Ang isyu sa hidwaan sa teritoryo sa pagitan ng China, Pilipinas at iba pang bansa sa *Southeast Asia* ay hindi pa rin nareresolba hanggang sa kasalukuyan. Nagsimula ito noon pang 1970 nang magsimulang angkinin ng mga bansang Pilipinas, China, Malaysia, Brunei, Indonesia at Taiwan ang mga isla sa *West Philippine Sea* tulad ng Spratly Islands na pinaniwalaang may malaking deposito ng *oil* at *natural gas*. Noong July 2016, pinagtibay ng *Permanent Court of Arbitration* sa *The Hague* ang pag-angkin ng Pilipinas sa islang ito ngunit ito ay binalewala ng China. Hanggang sa kasalukuyan, patuloy pa rin sa pagtatayo ng mga pasilidad pangmilitar ang China sa nasabing isla. Naibalita din ang pagdami ng mga sasakyang pandagat ng *maritime militia* ng China sa bahagi ng karagatang ito. Patuloy pa rin ang paghain ng Pilipinas ng diplomatic protest laban sa bansang China.

F. Mga Paglabag sa Karapatang Pantao

Ang karapatan ay tumutukoy sa anumang dapat tamasahin ng isang tao. Hindi dapat alisan ng buhay, kalayaan, o ari-arian ang sino mang tao ng hindi sa kaparaanan ng batas, ni pagkaitan ang sino mang tao ng pantay na pangangalaga ng batas (Artikulo III, Katipunan ng mga Karapatan, Ang Konstitusyon ng Republika ng Pilipinas, 1987).

Ang Anti- Drug Campaign ng pamahalaan ang isa sa mga sinisisi kung bakit mas lalong lumala ang mga naging paglabag sa mga karapatang pantao sa ating bansa. Ayon sa ulat ng UNHRC (*United Nations Human Rights Council*, June 4, 2020), halos 248 na *human rights defenders* ang namatay sa ating bansa gaya ng mga abogado at mga mamamahayag sa pagitan ng taong 2015 hanggang 2019. Maliban dito, 8,663 katao ang namatay na may kaugayan sa droga. Dagdag pa ng konsehong ito, maraming beses daw nakarekober ng baril ang mga otoridad na may parehong serial number sa iba't-ibang biktima. Ang isyung ito ay isang malaking hamon sa ating pamahalaan lalo na sa *Philippine National Police* (PNP) na nangangailangan ng tugon at pagresolba.

G. Isyu ng Korapsyon

Ang korapsyon ay katiwalian o pangugurakot na tumutukoy sa kawalan ng integridad at katapatan. Ito ay karaniwang tumutukoy sa pampolitika na korupsiyon na nangyayari kapag ang isang indibidwal na nasa posisyon sa pamahalaan o isang empleyado ng pamahalaan ay umaasal sa kanyang kapasidad bilang opisyal ng pamahalaan para sa hindi nararapat na sariling kapakinabangan.

Ang korapsyon sa Pilipinas ay hindi na bago sa ating pandinig. Ito ay isa rin sa mga dahilan kung bakit mabagal ang paglago ng ekonomiya ng ating bansa. Ayon sa *Transparency International*, isang tagapagmasid ng mga katiwalian, bumaba ng 14 na ranggo ang bansa noong 2019. Mula sa ika-99 na ranggo ay bumaba ito sa ika-113 noong 2018. Ibig sabihin ay malawak pa rin ang mga katiwalian sa sistema ng ating pamahalaan at maging sa mga *non-government* na organisasyon.

Halimbawa ng malawakang korapsyon ay ang kaso ng PhilHealth, isang ahensiya ng pamahalaan na nagbibigay ng insurance sa mga kasapi nito. Natuklasan nitong 2020 na mayroon daw naibulsang Php15 bilyon ang mga opisyal ng PhilHealth. Ito ay ayon sa pahayag ni Thorrrson Montes Keith, ang nagbitiw sa tungkulin na anti-fraud legal officer ng ahensiya. Ito ay matapos bumili umano ng overpriced ICT na kagamitan ang ahensiya.

Dahil sa pangyayaring ito, marami nang ayaw magbayad ng kanilang buwanang kontribusyon ang maraming kasapi ng Philhealth. Nanganganib na mabangkarote sa ngayon ang ahensiya likha ng masyadong malaking pondong mawala dito.

H. Pandemyang COVID- 19

Ang pandemya ay isang pandaigdigang pagsiklab ng sakit. Nangyayari ang mga pandemya kapag lumitaw ang isang bagong virus na nakakahawa sa mga tao at maaaring kumalat sa pagitan ng mga tao. Dahil kaunti lamang o walang kasalukuyang panlaban sa bagong virus, kumakalat ito sa buong mundo. Nagsimula ang COVID-19 noon Disyembre 2019 sa Wuhan, China. Ito ay isang malubhang sakit na tumatama sa бага ng tao dulot ng Novel Corona Virus o nCov. Ito ay maaaring mailipat sa pamamagitan ng pag-ubo, pagbahing o paghawak sa mga bagay na mayroong virus nito. Ang mga kaso ay napansin sa karamihan ng mga bansa sa buong mundo, kabilang na ang Pilipinas. Hinikayat ng Department of Health (DOH) ang pagsunod sa *minimum health standards* gaya ng pagsusuot ng *face mask* at *faceshield* kapag pumupunta sa mga matataong lugar, tamang paghugas ng kamay at pagsunod sa *physical distancing*.

Walang makapagsasabi kung kailan matatapos ang pandemyang COVID-19 na tumama sa ating bansa at sa buong mundo. Apektado ang kabuhayan ng maraming Pilipino dahil sa ipinatutupad na mga lockdown at *Enhanced Community Quarantine* sa iba't-ibang lungsod na apektado. Bumagsak din ang ekonomiya ng ating bansa na pinakamalalang pagbagsak sa loob ng mahabang panahon. Daan-daang libo na ring mga OFWs ang pinauwi ng pamahalaan dahil sa kawalan ng trabaho sa bansang kanilang kinalagyan. Noong Marso 20, 2021 ay naitala ang pinakamataas na bilang ng panibagong kaso sa isang araw na 7,999. Sa kasalukuyan, Marso 22, 2021, ang bansa ay may kabuuang kaso na **663,794** kung saan 73,072 ang aktibong kaso, 577,754 ang mga gumaling na at 12,968 ang namatay.

Ang mga bakunang Sinovac, Astrazeneca at Pfizer ay sinimulan nang ilapat sa mga tao sa iba't-ibang bahagi ng bansa partikular sa National Capital Region. Patuloy pa rin sa pagpapaigting ang ating pamahalaan sa pagpapaalala sa mga tao upang ipatupad ang *minimum health standards* sa mga sasakyan, opisina at mga pampublikong lugar para maiwasan ang mabilisang pagkalat ng sakit na COVID-19.

Pagyamanin

Panuto: Basahin ng mabuti ang bawat aytem pagkatapos ay piliin ang titik ng wastong sagot at isulat ito sa iyong notebook.

1. Kailan nagsimula ang programa ni Pangulong Duterte na War on Drugs?
A. 2012 B. 2015 C. 2016 D. 2020
2. Ano ang pangalan ng pinakamalakas na bagyo sa kasaysayan na tumama sa Pilipinas noong 2013?
A. Bagyong Frank C. Bagyong Yolanda
B. Bagyong Pablo D. Bagyong Winnie
3. Anong teroristang grupo ang lumusob sa Lungsod ng Marawi noong 2017?
A. Abu Sayyaf at Maute C. MNLF
B. BIFF D. New People's Army
4. Anong mikrobyo o virus ang nagdudulot ng COVID-19?
A. Flu C. nCov
B. Hepatitis D. rabbies
5. Anong bansa ang malakas na katunggali ng Pilipinas sa isyu ng teritoryo sa West Philippine Sea?
A. Vietnam C. Malaysia
B. Singapore D. China

Isaisip

Suliranin	Kahulugan	Dahilan	Epekto	Mga Solusyong Inihain o Ipinatupad
1. Terorismo	Kaguluhan na ginagamitan ng dahas upang makamit ang isang layunin o adhikain.	Pagsulong ng pagbabago sa marahas na pamamaraan.	Matindi at malawakang pinsala sa ari-arian, kabuhayan at imprastraktura at maraming inosenteng sibilyan ang nadadamay at namamatay.	Paglagda ng Anti- Terrorism Act of 2020 na naglalayong magbibigay ng karagdagang ngipin upang malabanan ang mga banta at kilos ng mga terorista. Maayos na komunikasyon at pakikipagkasundo ng pamahalaan sa mga samahang sumasalu-ngat sa kanilang mga layunin.
2. Droga	Ito ang paggamit ng mga ipinagbawal na gamot.	Maaring impluwensiya ng barkada, tulak ng kuryusidad (<i>curiosity</i>), kakulangan sa paggabay ng mga magulang.	Maaaring makagawa ng masasamang gawain ang taong lulong sa droga tulad ng pagpatay, pagnanakaw at panggagahasa. Pagkasira ng iyong buhay at ang pinakamalala	Pagkakaroon ng malawakang programa sa pagbibigay ng sapat na kaalaman sa masamang dulot ng paggamit ng droga at paghuli sa mga taong sangkot sa paggawa, pagbebenta, at

			ay maaari kang mamatay.	<p>paggamit ng droga.</p> <p>➤ Pagsuporta sa programa ng pamahalaan gaya ng <i>War on Drugs</i>.</p>
3. Kahirapan	Maraming bilang ng tao ang walang hanap-buhay, hindi makapag-aral at kapos sa pangunahing pangangailangan.	<p>mabilis na paglobo ng populasyon</p> <p>bigong pag-papaunlad sa sektor ng agrikultura</p> <p>kakaunting trabaho</p> <p>kaku-langan sa edukasyon</p> <p>mataas na inflation sa panahon ng krisis</p>	Maraming kabataan ang hindi nakapag-aral at piniling magtrabaho sa murang edad at ang iba ay natutong gumawa ng masama tulad ng pagnanakaw, pagbebenta ng droga, at prostitusyon.	<p>Pagpapatupad ng iba't-ibang programang pangkabuhayan ng pamahalaan at pagbibigay ng libreng edukasyon sa mga mamamayan gaya ng 4Ps (Pantawid Pamilyang Pilipino Program), libreng pag-aaral sa kolehiyo sa mga pampublikong paaralan, at mga <i>scholarship program</i>.</p>
4. Kalamidad	Ang kalamidad ay di inaasahang pangyayari na sanhi ng mga proseso sa kalikasan tulad ng bagyo, lindol at pagputok ng bulkan	Lokasyon ng ating bansa na matatagpuan sa <i>Pacific Ring of Fire</i> .	Matindi at malawakang pinsala sa ari-arian, kabuhayan at imprastraktura, pagkasawi ng maraming buhay at pagbagsak ng ekonomiya.	Pagkakaroon ng malawakang programa tulad ng Disaster Preparedness, mabilisang pagbibigay ng tulong, at programa sa agarang pagbangon ng ating mga kababayang biktima ng mga

				kalamidad.
5. Teritoryo	Suliraning may kinalaman sa hangganan ng teritoryo ng bawat bansa.	Kapag ang dalawa o higit pang bansa ang gustong umangkin sa teritoryo.	Matinding alitan o away ng dalawang bansa.	Maayos na komunikasyon ng bawat bansa.
6. Paglabag sa karapatang pantao	Kawalan ng respeto sa karapatan ng bawat tao.	Marahas na pagpapatupad ng batas, kakulangan sa kaalaman tungkol sa kanilang karapatang pantao.	Nawawalan ng karapatang mamuhay nang matiwasay ang isang tao.	Pagkakaroon ng malawakang programa at ahensya ng pamahalaan na nangangalaga sa karapatang pantao tulad ng Commission on Human Rights (CHR).
7. Isyu ng Korupsyon	Katiwalian o pangungu-rakot ng isang tao o organisasyon sa gobyerno para sa pansariling benepisyo.	Ang pagiging sakim sa pera o kapangyarihan ng isang tao.	Pagkawala ng tiwala ng mga tao sa mga politiko o kawani ng pamahalaan, kawalan ng suporta ng mga tao sa lahat ng programa ng pamahalaan, kahirapan at pagtaas ng utang ng pamahalaan.	Pagkakaroon ng malawakang programa na magbibigay ng impormasyon sa mga tao upang magkaroon sila ng sapat na kaalaman kung paano maiiwasan ito. PCGG, Ombudsman, mga ahensya at programa na nagtataguyod sa malinis na pamamahala.

8. Pandem- yang COVID- 19	Ito ay isang malubhang sakit na tumatama sa baga ng tao dulot ng Novel Corona Virus o nCov.	Kakulangan sa disiplina at kalinisan.	Maraming Pilipino ang nawalan ng hanapbuhay dahil sa lockdown at Enhanced Community Quarantine sa iba't-ibang lungsod na apektado at pagbagsak ng ekonomiya ng ating bansa.	Pagpapatupad ng Minimum Health Protocols upang maiwasan ang pagkalat nito at pagkakaroon ng libreng bakuna laban dito.
---------------------------------	--	---	---	--

Isagawa

Panuto: Ibigay ang buong pangalan ng institusyong isinasaad. Isulat ang tamang sagot sa iyong kwaderno.

1. UNHRC- _____
2. JWTC- _____
3. DDB- _____
4. PSA- _____
5. PNP- _____

Tayahin

I. Panuto: Basahin at unawain ng mabuti ang bawat aytem. Piliin ang titik mula sa kahon at isulat ang wastong sagot sa iyong kwaderno.

- A. Terorismo
- B. Droga
- C. Kahirapan
- D. Kalamidad
- E. Korapsyon
- F. Pandemyang COVID-19

1. Ito ay suliraning tumutukoy sa mga likas na sakuna sa ating bansa.
2. Ito ay tumutukoy sa katiwalian ng mga opisyal ng pamahalaan at non-government organizations.
3. Ito ay ang suliraning nakakasira sa kaisipan at kinabukasan ng mga taong nahuhumaling dito.
4. Ito ay mapaminsalang sakit na dulot ng novel corona virus na kumitil sa buhay ng libu-libong indibidwal sa bansa at sa buong mundo.
5. Ang ugat ng suliraning ito ay kawalan ng trabaho, kakulangan ng edukasyon, mabilis na paglobo ng populasyon at ang hindi paglago ng sector ng agrikultura.

II. Panuto: Basahin at unawain ng mabuti ang bawat tanong. Piliin at isulat ang titik ng tamang sagot sa iyong sagutang papel.

6. Bakit madalas na dinadaan ng bagyo ang ating bansa?
 - A. Ang lokasyon ng ating bansa ay matatagpuan sa *Pacific Ring of Fire*.
 - B. Ang lokasyon ng ating bansa ay matatagpuan sa *polar region*.
 - C. Ang lokasyon ng ating bansa ay matatagpuan sa *temperate zone*.
 - D. Ang lokasyon ng ating bansa ay matatagpuan sa *tropical zone*.
7. Ano ang pangunahing dahilan bakit nilusob ng pangkat ng Abu Sayyaf at Maute ang bayan ng Marawi?
 - A. Nais ng kanilang pangkat na kunin ang lahat ng pera at yaman ng lungsod.
 - B. Nais ng kanilang pangkat na i- *hostage* ang mga tao dito.
 - C. Nais ng kanilang pangkat na kilalanin sila bilang pinakamalakas na pangkat ng terorista sa Pilipinas.
 - D. Nais nilang makubkob ang kapitolyo at magtayo ng watawat ng ISIL at gawin ang Marawi na *Islamic State*.
8. Alin sa mga sumusunod ang HINDI nagpapakita ng paglabag ng karapatang pantao?
 - A. Pag-agaw sa ari-arian ng isang tao.
 - B. Pag-aresto at pagkulong sa isang tao ng walang *warrant of arrest*.
 - C. Pagboto sa taong nais mong mahalal sa isang pwesto sa pamahalaan.
 - D. Pagtawag na terorista sa isang tao o organisasyon na walang sapat na ebidensya o batayan.
9. Ayaw ng iyong tiyahin na magpabakuna laban sa COVID-19 dahil natatakot siya para sa magiging epekto nito sa kanyang kalusugan. Bilang isang mag-aaral, ano ang maari mong maipayo mo sa kanya tungkol dito?
 - A. Sabihing wag nang magpabakuna dahil hindi talaga ligtas ang mga bakunang *Made in China*.
 - B. Sabihing wag nang magpabakuna dahil hindi naman ito makakatulong upang maiwasan ang sakit na COVID-19.
 - C. Sabihing magpabakuna dahil kung sakaling may mangyaring hindi maganda sa kanya dulot nito ay hindi naman siya nag-iisa.
 - D. Sabihing magpabakuna dahil mababawasan nito ang mga sintomas na maaring maramdaman kung sakaling mahawa ng COVID-19.

10. Niyaya ka ng iyong mga kaibigan na pumunta sa kaarawan ng isa pa ninyong kaibigan. Magkakaroon daw ng isang malaki ngunit lihim na salu-salo. Alam mo na ang inyong lungsod ay nasa ilalim ng *General Community Quarantine* (GCQ) at alam mo rin na bawal ang ganitong malaking pagtitipon. Ano ang mainam na gagawin mo?
- A. Pupunta ako sa salu-salo suot ang face mask at face shield.
 - B. Pupunta ako sa salu-salo ngunit bibigyang pansin ko ang *social distancing*.
 - C. Hindi ako pupunta sa salu-salo para kung magkahawahan ng COVID-19 ay hindi ako madadamay.
 - D. Sasabihin ko sa kaibigan ko na ipagpaliban na lang ang pagdiriwang niya ng kanyang kaarawan dahil hindi pa lubos na ligtas sa ngayon ang malaking pagtitipon.

Karagdagang Gawain

Panuto: Batay sa mga suliraning nailahad, gumawa ng isang sanaysay na may temang “Pilipino Tungo sa Pagbabago” na tumatalakay sa epekto at solusyon upang maibsan ang mga isyu at suliraning ito sa kasalukuyan. Gamiting gabay ang rubriks sa ibaba. Gawin ito sa hiwalay na papel.

KRAYTIRYA SA PAGSULAT NG SANAYSAY

Nilalaman-	45%
Kaugnayan sa Tema-	30%
Paggamit ng Salita-	25%
Kabuuan-	100%

Susi sa Pagwawasto

<p>Balikan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. TAMA 2. MALI 3. TAMA 4. TAMA 5. MALI 	<p>Pagymanin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. C 2. C 3. A 4. C 5. D 	<p>Isagawa</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. United Nations Human Rights Council 2. Joint Typhoon Warning Center 3. Dangerous Drugs Board 4. Philippine Statistics Office 5. Philippine National Police
<p>Tayahin</p> <p>I.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. D 2. E 3. B 4. A 5. C 6. A 7. D 8. C 9. D 10. D <p>II.</p>	<p>Karagdagaang Gawain</p> <p>(Iba-iba ang mga sagot.)</p>	<p>Subukin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ✓ 2. ✓ 3. ✓ 4. X 5. ✓

Sanggunian

DILG News, 2020. *“DILG: Hindi anti-human rights ang Anti-Terrorism Bill, mga terorista lamang ang dapat matakot dito”*, June 4, 2020.

Retrieved from

<https://dilg.gov.ph/news/DILG-Hindi-anti-human-rights-ang-Anti-Terrorism-Bill-mga-terorista-lamang-ang-dapat-matakot-dito/NC-2020-1187>

Beltran, M., 2021. “Battle Over Anti Terrorism Law”, The Diplomat, June 4, 2021. Retrieved from

<https://thediplomat.com/2021/02/battle-over-anti-terror-law-opens-at-the-philippines-top-court/>

CNN, Philippines Staff, 2021. *“Anti-terror law petitioner says problem is on ‘lacking’ police, intelligence ops”*, CNN Philippines, March 2, 2021.

Retrieved from

<https://cnnphilippines.com/news/2021/3/2/anti-terror-law-petitioner-problem-lacking-police-intelligence-ops-.html>

Statistical Analysis, 2019. “2019 Statistics”, Republic of the Philippines, Dangerous Drug Board. Retrieved from

<https://www.ddb.gov.ph/research-statistics/statistics/45-research-and-statistics/499-2019-statistics>

Philippine Statistics Authority, April 10, 2019. Retrieved from

<https://psa.gov.ph/poverty-press-release/nid/138411>, April 10, 2019

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

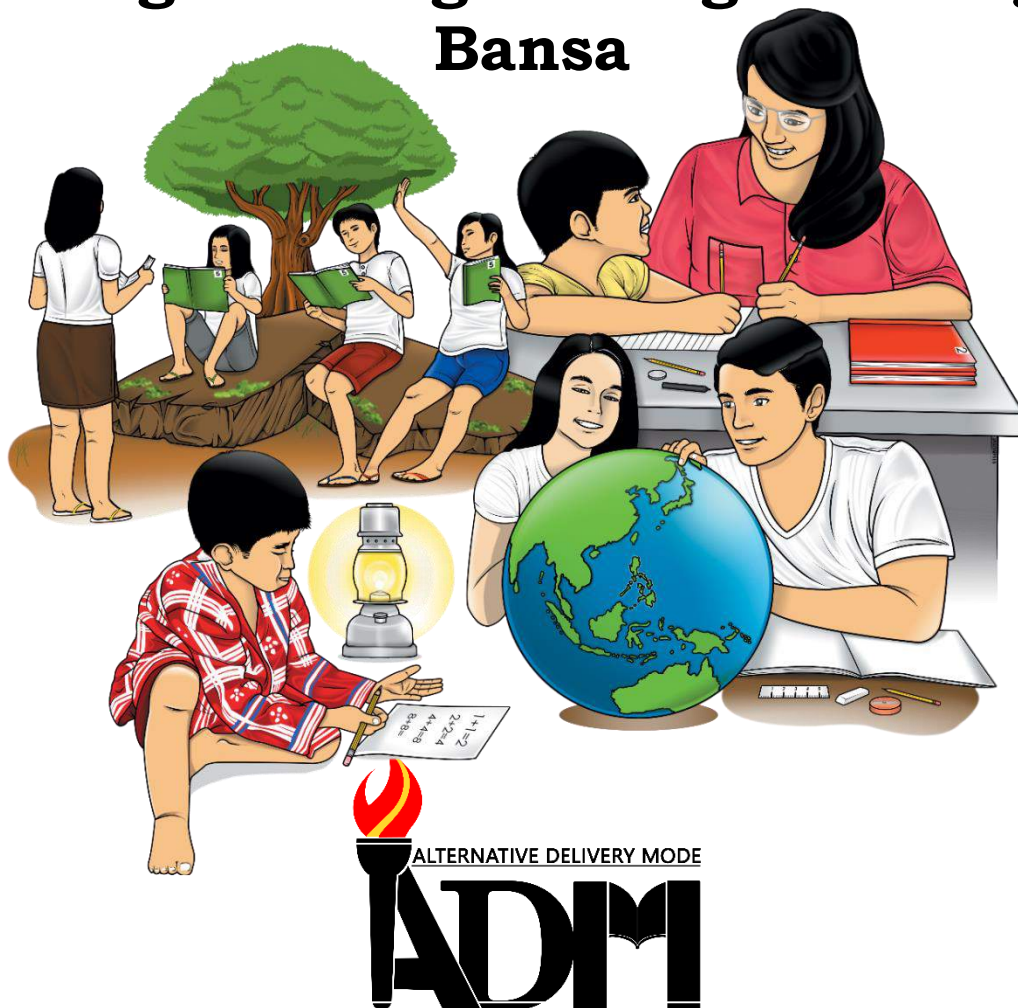
Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan – Modyul 5

Mga Patakaran, Programa at Kontribusyon ng Bawat Pangulo Tungo sa Pag-unlad ng Bansa

Araling Panlipunan – Ikaanim na Baitang

Alternative Delivery Mode

Quarter 4 – Module 5: Mga Patakaran, Programa at Kontribusyon ng Bawat Pangulo Tungo sa Pag-unlad ng Bansa First Edition, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Mga Bumuo ng Modyul

Manunulat:	Mark Twain V. Patiño	
Mga Tagaguhit:	Lovely Salve	
Grapikong Taga- disenyo:	Joeval P. Romelo	Mayo P. Villamor
Mga Naglapat:	Ma. Analyn V. Villamor	Bella P. Balandra
	Analee B. Alingco	Mayo P. Villamor
	Florendo S. Galang	
Mga Tagasuri at Editor:	Jordan T. Beleganio	Joy B. Fernandez
	Rizame E. Flores	Ryan Alvarez
Mga Tagapangasiwa:	Ma. Gemma M. Ledesma	Josilyn S. Solana
	Elena P. Gonzaga	Arlene G. Bermejo
	Jerry A. Oquendo	Nenita P. Gamao
	Donald T. Genine	Marlon C. Dublin

Printed in the Philippines by _____

Department of Education – Region VI- Western Visayas

Office Address: Schools Division of Sagay City
Quezon St., Brgy Poblacion 1, Sagay City, Neg. Occ, 6122

Telefax: (034) 488-0415; 488-0416

E-mail Address: sagay.city001@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan – Modyul 5

**Mga Patakaran, Programa at
Kontribusyon ng Bawat
Pangulo Tungo sa Pag-unlad ng
Bansa**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Kailangan ng isang pinuno na magkakasakatuparan ng mga hinaing at mga hangarin ng taong bayan para sa ikauunlad ng bansa. Ang pinuno rin ang tumataguyod sa mga karapatan at kapakanan ng taong bayan.

Sa modyul na ito ay maiisa-isa mo ang mga patakaran, programa at kontribusyon ng bawat pangulo tungo sa pag-unlad ng bansa.

Ang modyul na ito ay binubuo ng isang aralin:

- Aralin 7: Mga Patakaran, Programa at Kontribusyon ng Bawat Pangulo Tungo sa Pag-unlad ng Bansa.

Pagkatapos mong gawin ang aralin sa modyul na ito, ikaw ay inaasahang makakagawa ng mga sumusunod:

1. Matatalakay ang mga patakaran, programa at kontribusyon ng bawat pangulo tungo sa pag-unlad ng bansa;
2. Maiisa-isa ang mga nagawa ng bawat pangulo tungo sa pag-unlad ng bansa;
3. Mabibigyang halaga ang mga nagawa ng bawat pangulo tungo sa pag-unlad ng bansa.

Subukin

Panuto: Isulat sa sagutang papel ang √ kung tama ang ipinahahayag na kaisipan at X naman kung ito ay mali.

- ____ 1. Maraming pagbabago ang naganap sa ating bansa pagkatapos ng Batas Militar.
- ____ 2. Walang pagbabago sa sistema ng edukasyon pagkatapos ng Batas Militar.
- ____ 3. Si Cory Aquino ang kauna-unahang babaeng pangulo ng Pilipinas.

____ 4. Naging senador muna ng ating bansa si Benigno Simeon C. Aquino III bago naging pangulo.

____ 5. Si Pangulong Fidel V. Ramos ay dating pulis.

Aralin 1	Mga Patakaran, Programa at Kontribusyon ng Bawat Pangulo Tungo sa Pag-unlad ng Bansa
---------------------------	---

Pagkatapos ng 1986 EDSA People Power Revolution ay sari-saring patakaran at programa ang ipinatupad ng iba't- ibang pangulo. Alamin natin kung anu-ano ang mga programang ito.

Balikan

Panuto: Isulat sa sagutang papel ang **TAMA** kung wasto ang isinasaad ng pahayag at **MALI** naman kung kabaliktaran.

____ 1. Isa sa mga nagpasimuno ng 1986 EDSA People Power Revolution si Fidel V. Ramos.

____ 2. Naging madugo ang 1986 EDSA People Power Revolution.

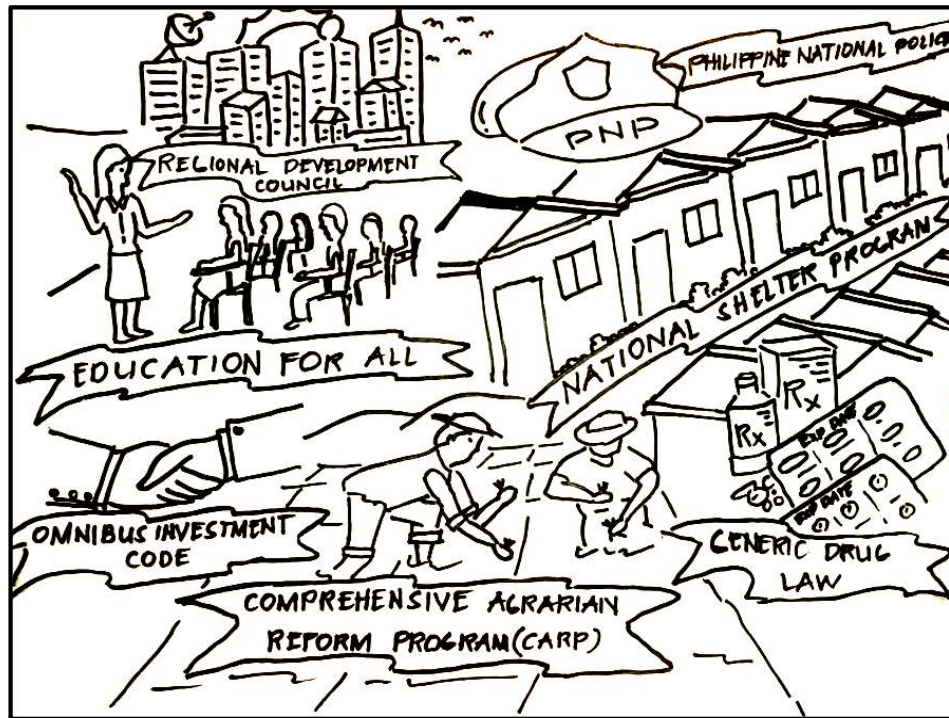
____ 3. Pagkakaisa ang susi ng tagumpay ng 1986 EDSA People Power Revolution.

____ 4. Malaki ang ambag ng simbahan sa tagumpay ng 1986 EDSA People Power Revolution.

____ 5. Isa sa mga pangyayaring nagtulak upang magkaroon ng 1986 EDSA People Power Revolution ay ang pagpatay kay Ninoy Aquino.

Tuklasin

“Ang isang pinuno ang nakakaalam ng tama, gumagawa ng tama at nagpapakita ng tama” mula kay John C. Maxwell. Ito ang hamon sa mga naging pangulo ng ating bansa. Anu-ano kaya ang mga suliranin na kinaharap ng ating mga pangulo sa panahon ng kanilang panunungkulan? Anu-ano kaya ang kanilang mga naging patakaran at programa upang masolusyunan ang mga suliraning ito?

https://www.google.com/search?q=cory+aquino&tbm=isch&ved=2ahUKEwiukJrO7p3wAhUENqYKHUSgAeoQ2cCegQIABAC&oeq=cory&gs_lcp=ChJtb2JpbGUtZ3dzLXdpei1pbWcQARgAMgcIA BCxAXBDMgUIABCxAzICCAAyAggAMgUIABCxAzoECAAAQzoG CAAQBxAeOgQIABAYOgYIABAFEB46CAgAELEDEIMBUKOCAl jHmQNgg6wDaABwAHgDgAHuAYgB_BaSAQUwLjguN5gBAKA BAbABAMABAQ&sclient=mobile-gws-wiz-

Ang Administrasyon ni Pangulong Corazon C. Aquino (1986- 1992)

Hindi naging madali ang mga unang taon ng panunungkulan ni Pangulong Cory sapagkat siya'y humarap sa matitinding suliranin sa pagbabago ng pamamahala mula sa diktadurya patungong demokrasya. Kabilang na sa mga problemang ito ay ang hindi matatag na ekonomiya ng bansa, pagdami ng mga rebelde, pagpapanatili ng kapayapaan at kaayusan, at pagsasaayos ng sangay ng pamahalaan.

Narito ang ilan sa mga programa at patakaran ni Pangulong Cory.

Programa / Patakaran	Layunin
Pagtatatag ng mga Regional Development Council	Paunlarin ang ekonomiya at panglipunang gawain sa bawat rehiyon.
Paglikha ng Philippine National Police (dating Philippine Constabulary)	Pag-ibayuhin ang pagsugpo sa lumalalang krimen at kaguluhan sa bansa.
Omnibus Investment Code	Mabigyan ng maayos na proseso ang pagpasok ng negosyo sa bansa.
Comprehensive Agrarian Reform Program (CARP)	Magkaroon ng pantay na karapatan ang mga magsasaka at mga may-ari ng lupa na kanilang sinasaka.
Generic Drug Law ng 1988	Matugunan ang pangangailangan ng mamamayang hindi kayang makabili ng mamahaling gamot.

Education For All 1988	Mabigyan ng edukasyon ang lahat ng mamamayan maging ang matanda na di nakapag-aral.
National Shelter Program	Mabigyan ng sapat na pabahay ang mga mamamayang walang sariling tirahan.

Ang pagbabalik ng demokrasya at libreng edukasyon sa sekondarya ay ilan lamang sa mga mahalagang kontribusyon ng Pangulong Cory sa pag-unlad ng ating bansa.

https://www.google.com/search?q=fidel+valdez+ramos&tbm=isch&ved=2ahUKEwiczZOQ7p3wAhUGa5QKHfqcClkQ2-cCegQIABAC&oeq=fidel+v&gs_lcp=ChJtb2JpbGUtZ3dzLXdpei1pbWcQARgBMgUIABCxAzICCAyAggAMgIIADICCA

Ang Administrasyon ni Pangulong Fidel V. Ramos (1992-1998)

Si Pangulong Fidel V. Ramos ay isang heneral ng Sandatahang Lakas ng Pilipinas at isa sa mga nangunang magpatalsik sa rehimeng Marcos.

Nakatuon ang kanyang pamamahala sa konseptong pagkakaisa, katatagan, at pagtutulungan. Ninais ni Pangulong Ramos na makasabay ang Pilipinas sa mga karatig bansa nito kaya siya bumuo ng mga sumusunod na programa at patakaran.

Programa / Patakaran	Layunin
Nanguna sa pagpatupad ng Build-Operate-Transfer (BOT)	Ito ay isang scheme na kung saan ang pribadong mamumuhunan ay aanyayahang gumawa ng mga imprastraktura (tollways, powerplants, railways at marami pa). Sila rin ang magpapatakbo at ililipat sa pamahalaan ang pagkontrol nito makalipas ang takdang panahon upang maakit ang mga pribadong mamumuhunan sa ating bansa.
Philippines 2000	Mga layunin ng programang ito ay ang matalakay ang mga suliranin ng bansa, maibigay ang pantay na pagkakataon sa lahat at maisakatuparan ang isang bagong uri ng moralidad upang malinis ang mga anomaliya sa pamahalaan.

Sa loob ng kanyang panunungkulan ay naitala ang mga sumusunod:

1. Napataas ang GNP (*Gross National Product*) nang 1.5%.
2. Napalaki ang *per capita income* mula \$840 noong 1992 sa \$1,250 noong 1996.
3. Napababa ang inflation rate mula 18.7% noong 1992 hanggang 4.6% noong 1996.
4. Napataas ang halaga ng export products mula 4.3% noong 1991 sa 23.9% noong 1996.
5. Maparami ang dayuhang mamumuhunan nang 20%.
6. Napataas ang bilang ng mga turista mula 2.7 milyon sa 10 milyon noong 1996.

https://www.google.com/search?q=joseph+ejercito+estrada&tbm=sch&ved=2ahUKEwjK17Dp7p3wAhUK5JQKHT-eCbIQ2-cCegQIABAC&oeq=joseph&gs_lcp=ChJtb2JpbGUtZ3dzLXdpei1pbWcQARgBMgcIABCxAXBDMgQIABBDMgQIABBDMgUIABCxAZIFCAAQsQM6CggAELEDEIMBEENQ6YEGWPmLBmDslwZoAHAAeACAAYkCiAGICZIBBTauNC4ymAEAoAEBsAEAwAEB&sclient=mobile-gws-wiz-img&ei=YbiHYIqjGlrI0wS_vKaQCw&bih=560&biw=360&client=ms-android-samsung-gj-rev1&prmd=inv#imgsrc=iWgSoXXJoWhOaM

Ang Administrasyon ni Joseph E. Estrada (1998 – 2001)

Bukambibig ni Pangulong Estrada ang “masang Pilipino” sa kanyang panunungkulan. Ang kanyang programa ay nakatuon sa pagtugon sa mga kapakanan ng mga mahihirap. Sinikap niya na maiaangat ang pamumuhay ng mga Pilipino upang mabawasan ang pasanin ng mamamayan lalo na ang mahihirap.

Programa / Patakaran	Layunin
JEEP ni Erap	Programa sa telebisyon at radyo na kung saan may pagkakataon ang Pangulo na sagutin ang mga isyung nakaaapekto sa bansa.
Presidential Anti-Organized Crime Task Force (PAOCTF)	Tugunan ang lumalalang kriminalidad tulad ng kidnapping at bank robbery sa bansa.

Naging maikli ang panunungkulan ni Pangulong Estrada sapagkat siya ay nadawit sa *jueteng scandal* na humantong sa isang impeachment trial at pagpoprotesta ng mga tao na tinawag na EDSA II. Siya ay nahatulang nagkasala sa kasong pandarambong at nahatulan ng *reclusion perpetua* o habambuhay na pagkabilanggo ngunit pinatawad ni Pangulong Gloria Macapagal Arroyo noong 2007.

Narito ang ilan sa mga naging kontribusyon ni Pangulong Estrada sa ating bansa:

1. Pagtaguyod sa makabagong pamamaraan ng pagtuturo gamit ang *instructional media* at *educational technology*.
2. Tumaas ang bilang ng mga computers sa mga pampublikong paaralan at tumaas ang bilang ng mga gumagamit ng internet.
3. Napasigla ang mga institusyong bokasyonal at teknikal lalo na ang mga politeknikong kolehiyo at unibersidad.

https://www.google.com/search?q=gloria+macapagal+arroyo&tbm=isch&ved=2ahUKEwjChdKa753wAhXUw4sBHSqVCi0Q2-cCegQIABAC&oeq=gloria&gs_lcp=ChJtb2JpbGUtZ3dzLXdpei1pbWcQARgAMgcIABCAxwBDMgQIABBDmgQIABBDmgUIABCAxwIECAAQzCCABQsvYCWJ__AmC6iANoAHAAeACAAfMBiAHbCJIBBTauNS4xmAEAoAEBsAEA wAEB&sclient=mobile-gws-wiz-img&ei=yLiHYMKBK9SHr7wPqqq6AI&bih=560&biw=360&client=ms-android-samsung-gj-rev18&prmd=inv#imgsrc=XILJFQMrI6E0FM

Ang Administrasyon ni Gloria M. Arroyo (2001- 2010)

Si Gloria M. Arroyo ang ika-labing-apat na pangulo ng bansa. Malakas ang kanyang panawagan na magkaisa ang mga Pilipino upang maitaguyod ang isang “Matatag na Republika”.

Programa / Patakaran	Layunin
Roll-on Roll-off System	Mapababa ang gastusin ng pagbiyahe ng mga tao at kalakal sa iba’t-ibang pulo.
Expanded -Value Added Tax (EVAT)	Upang madagdagan ang kita ng pamahalaan at mabawasan ang utang ng bansa.
Pantawid Pamilyang Pilipino Program	Bigyan ng ayuda ang mahihirap na pamilya upang makapag-aral ang mga anak.

Naitala ang mga sumusunod:

1. Pumalo sa average na 4.5% ang paglago ng ekonomiya ng bansa sa panahon ng kanyang panunungkulan na higit na mataas sa mga nagdaang pangulo.
2. Tumaas ang Gross Domestic Product (GDP) ng 7%.

<https://www.google.com/search?q=portrait+benigno+aquino+iii&tbm=isch&hl=en&client=ms-android-samsung-gj-rev1&prmd=inv&sa=X&ved=2ahUKEwilypuX8Z3wAhVOI6YKHXNdC8oQrNwCKAB6BQgBEMgB&biw=360&bih=560#imgre=fjRTCP4mZAC2GM>

Ang Administrasyon ni Benigno Simeon C. Aquino III (2010- 2016)

Anak ng dating Pangulong Cory at nahalal bilang ika-labinlimang pangulo ng Republika ng Pilipinas. Nanumpa ang Pangulong Noynoy kay Conchita Carpio Morales, isang Associate Justice, dahil itinuring niyang midnight appointment ang pagkaluklok kay Chief Justice Renato Corona na kalauna'y napatalsik sa pwesto.

Programa / Patakaran	Layunin
No “wang-wang” policy	Upang maiwasan ang ilegal na paggamit ng “wang-wang” ng ilang pribadong mamamayan.
Enhanced Basic Education Act of 2013 (RA 10533) o ang K-to-12 Curriculum ng Pilipinas	Upang mabago ang sistema ng edukasyon sa bansa dahil ang Pilipinas ay kabilang sa ilang bansa na sampung taon pa rin ang <i>basic education</i> .

Maraming suliranin ang administrasyong Noynoy tulad ng Manila Hostage Crisis noong Agosto 2010 kung saan walong Hong Kong nationals ang namatay at humantong din sa pagkakapatay sa nag-hostage na si Rolando Mendoza. Ang pag-iwan ng malaking pinsala ng bagyong Yolanda na pinuna dahil sa mabagal na pagdating ng mga tulong sa mga biktima nito.

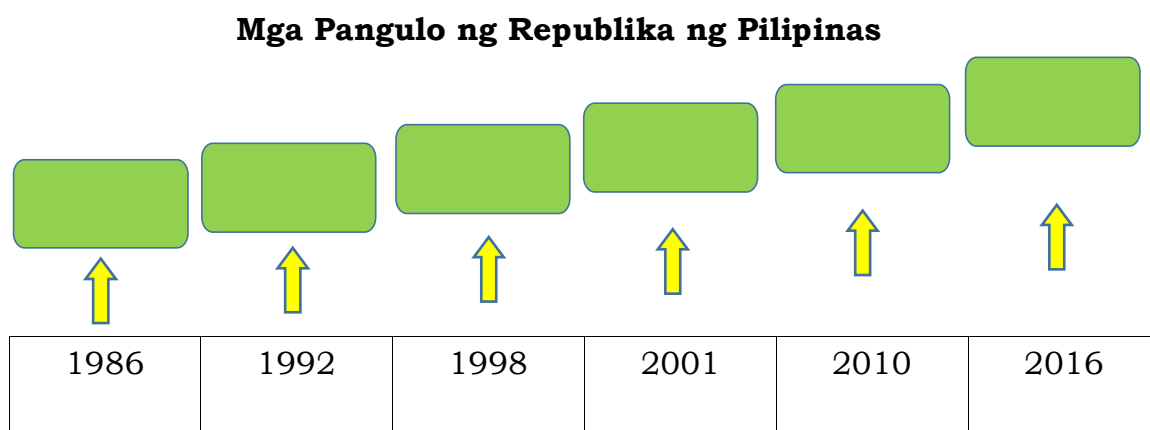
Ngunit sa kabilang banda marami ring naitalang magandang kontribusyon ang Pangulong Noynoy. Kabilang sa mga ito ang sumusunod:

1. Ang AFP Modernization Program na ang layunin ay mapabilis ang pagtugon ng Sandatahang Lakas ng Pilipinas sa mga suliranin gaya ng rebelyon, bagyo at kalamidad at iba pa;
2. Pagtaas ng bilang ng mga may trabaho mula 92.7% noong 2010 sa 94.2% noong 2016.

Pagyamanin

Panuto: Kumpletuhin ang timeline sa ibaba. Gawin ito sa hiwalay na papel.

Isaisip

Narito ang mga naging pangulo ng Pilipinas at ang kanilang mahalagang nagawa:

Pangulo	Taon ng Panunungkulan	Programa o Patakaran
Corazon C. Aquino	1986- 1992	Kabilang sa mga nagawa niya ang pagkakaroon ng Philippine Commission on Human Rights, libreng pansekondaryang pag-aaral.
Fidel V. Ramos	1992- 1998	Unti-unti niyang napaganda ang takbo ng ekonomiya sa kanyang programang Philippines 2000, napadami ang dayuhang mamumuhunan dahil sa Build-Operate-Transfer (BOT) Scheme.

Joseph Estrada	E.	1998- 2001	Naging sentro ng pamamahala niya ang “Masang Pilipino”. Inilunsad niya ang JEEP ni Erap ngunit siya ay nadawit sa Jueteng scandal at napatalsik sa pwesto sa pamamagitan ng People Power II.
Gloria Arroyo	M.	2001- 2010	Ipinatupad niya ang E-VAT at naibsan ang utang ng bansa. Ipinatupad din ang 4Ps o Pantawid Pamilyang Pilipino Program.
Benigno C. Aquino III		2010- 2016	Sa kaniyang panunungkulan naipatupad ang K to 12 Education Curriculum at naaisakatuparan ang AFP Modernization Program.

Isagawa

Panuto: Kung ikaw ay magiging pangulo ng ating bansa, anong suliranin ang nais mong mabigyan ng solusyon sa pamamagitan ng isang programa o patakaran? Gumawa ng sanaysay tungkol dito na may temang “Pangulo Ako, Lider ng Bansa Ko.” Gawin ito sa hiwalay na papel.

KRAYTIRYA SA PAGSUSULAT NG SANAYSAY	
Nilalaman	45%
Kaugnayan sa Tema	30%
Paggamit ng Salita	25%
Kabuuan	100%

Tayahin

Panuto: Basahin at unawain ng mabuti ang bawat aytem. Piliin at isulat ang titik ng wastong sagot sa iyong papel.

1. Alin sa mga sumusunod ang programa ni Pangulong Cory?
A. No “Wang-wang” Policy C. Education for All
B. 4Ps D. JEEP
2. Alin sa mga sumusunod ang programa ni Pangulong Ramos?
A. Philippines 2000 C. Expanded Value Added Tax
B. JEEP D. 4Ps
3. Sinong pangulo ng Pilipinas ang humarap sa impeachment trial?
A. Joseph Estrada C. Cory Aquino
B. Benigno “Noynoy” Aquino D. Fidel V. Ramos
4. Sinong pangulo ang nagpatupad ng K-to-12 Program bilang reporma sa edukasyon?
A. Joseph Estrada C. Cory Aquino
B. Benigno “Noynoy” Aquino D. Fidel V. Ramos
5. Sino sa mga sumusunod ang may programang 4Ps?
A. Joseph Estrada C. Gloria Macapagal Arroyo
B. Cory Aquino D. Fidel V. Ramos

Karagdagang Gawain

Panuto: Kumpletuhin ang tsart sa ibaba.

Pangulo	Mga Nagawa
Cory C. Aquino	1.
2.	Ipinatupad niya ang K to 12 Program.
3.	Ipinatupad ang Philippines 2000
Gloria M. Arroyo	4.
5.	Naisakatuparan ang AFP Modernization Program.
Joseph E. Estrada	6.

Susi sa Pagwawasto

<p>Karagdagang Gawain</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Education for All 2. Benigno C. Aquino III 3. Fidel V. Ramos 4. Ipinatupad ang 4Ps 5. Benigno C. Aquino III 6. JEEP ni Erap 	<p>Tayahin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. C 2. A 3. A 4. B 5. C 	<p>Isagawa</p> <p>Sumangguni sa rubriks.</p>
<p>Pag-yamanin</p> <p>1986- Corazon C. Aquino 1992- Fidel V. Ramos 1998- Joseph E. Estrada 2001- Gloria Macapagal Arroyo 2010- Gloria Macapagal Arroyo 2016- Benigno C. Aquino III</p>	<p>Balikan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tama 2. Mali 3. Tama 4. Tama 5. Tama 	<p>Subukin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ✓ 2. X 3. ✓ 4. ✓ 5. X

Sanggunian

Ailebe G. Baisa- Julian at Nestor S. Lontoc, Bagong Lakbay ng Lahing Filipino 6, pp. 356 - 367

Florencia C. Domingo, Ph.D., et.al., Pilipinas: Isang Sulyap at Pagyakap 6, pp. 244 to 256

<https://pcoo.gov.ph/palace-official-sums-up-accomplishments-of-aquino-government-in-six-years/>

<https://www.google.com/amp/s/www.goalcast.com/2018/08/31/john-c-maxwell-quotes/amp/>

Mga Pinagkunan ng mga Larawan

https://www.google.com/search?q=fidel+valdez+ramos&tbm=isch&ved=2ahUKEwiezZOQ7p3wAhUGa5QKHfgoCIkQ2-cCegQIABAC&oq=fidel+v&gs_lcp=ChJtb2JpbGUtZ3dzLXdpei1pbWcQARgBMgUIABCxAzICCAAYAggAMgIIADICCAA6BAgAEEM6BwgAELEDEENQ78IFWO3NBWCW5gVoAHAAeACAAYoCiAGKDZIBAZltN5gBAKABAbABAMABAQ&sclient=mobile-gws-wiz-img&ei=preHYJ7iElbW0QT60aLICA&bih=560&biw=360&client=ms-android-samsung-gj-rev1&prmd=inv#imgsrc=TqOOSYQxWZQcTM

https://www.google.com/search?q=cory+aquino&tbm=isch&ved=2ahUKEwiukJrO7p3wAhUENqYKHUsgAeoQ2cCegQIABAC&oq=cory&gs_lcp=ChJtb2JpbGUtZ3dzLXdpei1pbWcQARgAMgcIABCxAxBDMgUIABCxAzICCAAYAggAMgUIABCxAzoECAAQzoGCAAQBxAeOgQIABAYOgYIABAFEB46CAgAELEDEIMBUKOCAljHmQNgg6wDaABwAHgDgAHuAYgB_BaSAQUwLjguN5gBAKABAbABAMABAQ&sclient=mobile-gws-wiz-img&ei=KLihYK7cGITsmAXLwITQDg&bih=560&biw=360&client=ms-android-samsung-gj-rev1&prmd=inv#imgsrc=hVInlhwdg_Y8LM

https://www.google.com/search?q=joseph+ejercito+estrada&tbm=isch&ved=2ahUKEwjK17Dp7p3wAhUK5JQKHT-eCbIQ2-cCegQIABAC&oq=joseph&gs_lcp=ChJtb2JpbGUtZ3dzLXdpei1pbWcQ

ARgBMgcIABCxAxBDMgQIABBDMDgQIABBDMDgUIABCxAzIFCAAQsQ
M6CggAELEDEIMBEENQ6YEGWPmLBmDslwZoAHAAeACAAYkCiAGl
CZIBBTauNC4ymAEAoAEBsAEAUAEB&sclient=mobile-gws-wiz-
img&ei=YbiHYIqjGIrI0wS_vKaQCw&bih=560&biw=360&client=ms-
android-samsung-gj-rev1&prmd=inv#imgsrc=iWgSoXXJoWhOaM

https://www.google.com/search?q=gloria+macapagal+arroyo&tbm=isch&ved=2ahUKEwjChdKa753wAhXUw4sBHSqVCi0Q2-cCegQIABAC&oq=gloria&gs_lcp=ChJtb2JpbGUtZ3dzLXdpei1pbWcQA RgAMgcIABCxAxBDMgQIABBDMDgQIABBDMDgUIABCxAzIECAAQQzoC CABQsvYCWJ_AmC6iANoAHAAeACAafMBiAHbCJIBBTauNS4xmAE AoAEBsAEAUAEB&sclient=mobile-gws-wiz- img&ei=yLiHYMKBK9SHr7wPqqqq6AI&bih=560&biw=360&client=ms- android-samsung-gj-rev1&prmd=inv#imgsrc=XILJFQMrI6E0FM

<https://www.google.com/search?q=portrait+benigno+aquino+iii&tbm=isch&hl=en&client=ms-android-samsung-gj-rev1&prmd=inv&sa=X&ved=2ahUKEwilypuX8Z3wAhV0I6YKHXNdC8oQrNwCKAB6BQgBEMgB&biw=360&bih=560#imgsrc=fjRTCP4mZAC2GM>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Kagawaran ng Edukasyon – Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

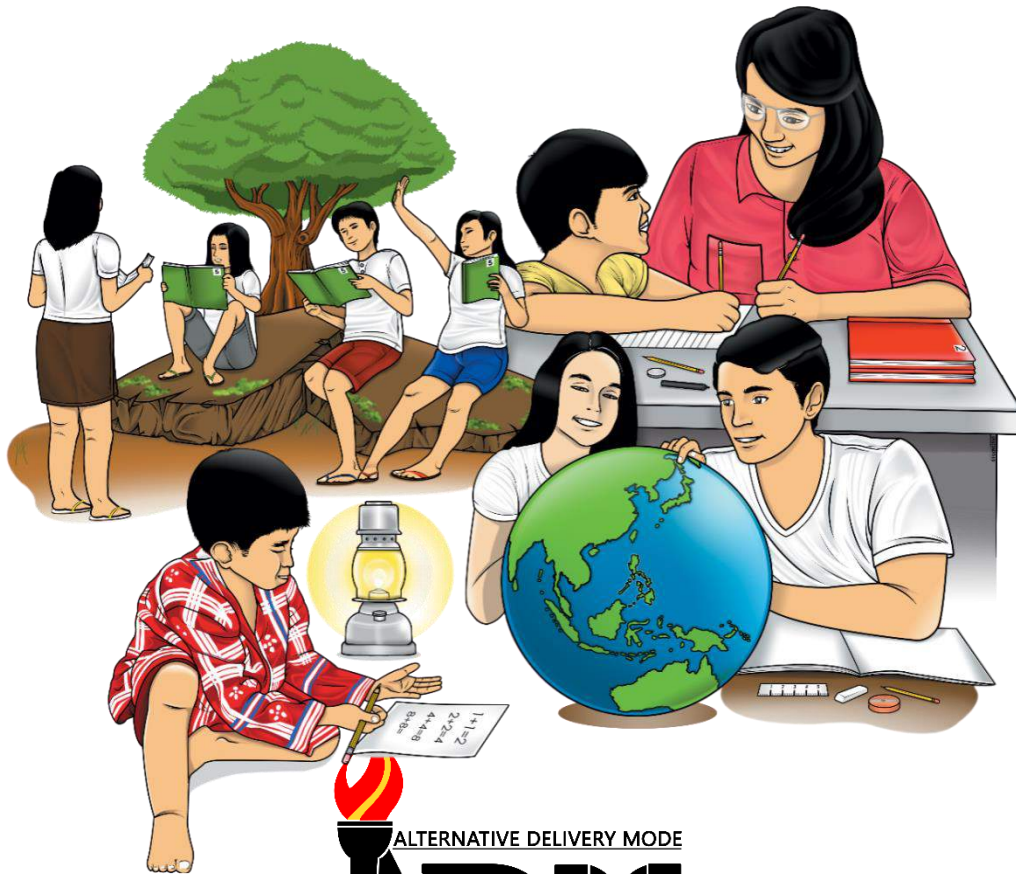
Ground Floor, Bonifacio Building, DepEd Complex,
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (02) 634-1072; 634-1054 o 631-4985

E-mail Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan - Modyul 6 Mga Kontemporaryong Isyu ng Lipunan

Araling Panlipunan – Ikaanim na Baitang

Alternative Delivery Mode

Ikaapat na Markahan – Module 6: Mga Kontemporaryong Isyu ng Lipunan

First Edition, 2020

Isinasaad ng Batas Pambansa Bilang 8293, Seksyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ng Pamahalaan ng Pilipinas. Gayon pa man, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Secretary: Leonor Magtolis Briones

Undersecretary: Diosdado M. San Antonio

Mga Bumuo ng Modyul			
Manunulat:	Jozel G. Monotilla		
Mga Tagaguhit:	Jennelyn A. Magbanua		
Grapikong Taga Disenyo:	Joeval P. Romelo	Mayo P. Villamor	
Mga naglapat:	Ma. Analyn T. Villamor	Bella P. Balandra	
	Analee B. Alingco	Mayo P. Villamor	Katherine Obrero Cordora
Mga Tagasuri at Editor:	Jordan T. Beleganio	Joy B. Fernandez	
	Rizza Mae E. Flores	Ryan Alvarez	
Mga Tagapangasiwa:	Ma. Gemma M. Ledesma	Josilyn S. Solana	
	Elena P. Gonzaga	Arlene G. Bermejo	
	Jerry A. Oquendo	Nenita P. Gamao	
	Donald T. Genine	Jordan T. Beleganio	
	Marlon C. Dublin	Mayo P. Villamor	
		Analee B. Alingco	

Printed in the Philippines by _____

Department of Education – Region VI- Western Visayas

Office Address: Schools Division of Sagay City
Quezon St., Brgy Poblacion 1, Sagay City, Neg. Occ, 6122

Telefax: (034) 488-0415; 488-0416

E-mail Address: sagay.city001@deped.gov.ph

6

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan – Modyul 6
Mga Kontemporaryong Isyu
ng Lipunan

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang isyung panlipunan ay mga mahahalagang pangyayari o kaganapan sa loob ng bansa na may malawakang epekto sa iba't ibang sektor ng lipunan na kinabibilangan ng pamilya, simbahan, pamahalaan, paaralan at ekonomiya.

Sa aralin na ito tatalakayin natin ang iba't-ibang kontemporaryong isyu ng lipunan na kinakaharap ng ating bansa sa kasalukuyan. Inaasahang masusuri ng mga mag-aaral ang iba't-ibang kategorya ng bawat kontemporaryong isyu ng ating lipunan.

- A.** Pampulitika (Hal. Usaping pangteritoryo sa West Philippine Sea, korapsyon, atbp.)
- B.** Pangkabuhayan (hal. Open trade, globalisasyon, atbp.)
- C.** Panlipunan (hal. OFW, gender, drug, child abuse, atbp.)
- D.** Pangkapaligiran (climate change, atbp.)

Subukin

Panuto: Tingnan ang mga larawan sa ibaba. Lagyan ng tsek (/) ang mga larawan na sa tingin mo ay nakakahadlang sa pag unlad ng ating bansa at ekis (X) kung hindi. Ipaliwanag ang napiling sagot sa sagutang papel.

1.

2.

3.

4.

5.

Ang napili kong larawan ay ang

Ito ay tungkol sa

Napili ko ito dahil

Aralin

1

Mga Kontemporaryong Isyung Panlipunan

Maraming suliranin o problema na kinakaharap ang ating bansa sa kasalukuyan. Ang mga suliraning ito ay nakakahadlang sa pag-unlad ng ating bansa. Mahalagang alam natin ang mga ito upang makatulong tayo na mabigyang solusyon ang mga ito.

Balikan

Panuto: Suriin ang mga programa. Kaninong administrasyon ipinatupad ang mga programang ito? Isulat sa sagutang papel ang titik ng tamang sagot.

- a. Benigno Simeon C. Aquino III
- b. Fidel Valdez Ramos
- c. Gloria Macapagal Arroyo
- d. Joseph Ejercito Estrada
- e. Corazon Cojuangco Aquino

- _____ 1. *Comprehensive Agrarian Reform Program (CARP)*
- _____ 2. *Build-Operate-Transfer Scheme*
- _____ 3. Pagtatag ng Presidential Anti-Organized Crime Task Force.
- _____ 4. *Enhanced Basic Education Act of 2013 (RA 10533)* o ang K to 12 Curriculum ng Pilipinas.
- _____ 5. Pagpapatupad ng 4Ps o Pantawid Pamilyang Pilipino Program.

Tuklasin

Lipunan ang tawag sa pangkat ng mga taong may ugnayan sa isa't-isa at may pagkakapareho sa kanilang gawi, paniniwala, pananaw at layunin. Bahagi din ng lipunan ang mga institusyon tulad ng pamilya, paaralan, simbahan, at pamahalaan. Pinananatili ng mga ito na maayos, payapa at ligtas ang mga tao. Halimbawa, sa lipunang Pilipino, nariyan ang pamilya upang kalingain ang mga anak upang lumaki silang mabuting kapwa at mamamayan. Inihahanda sila ng paaralan upang maging produktibo at responsableng mamamayan. Tinitiyak naman ng pamahalaan na napapanatili ang kaayusan sa lipunan.

Tingnang mabuti ang larawan. Ano ang masasabi mo sa kalagayan ng bawat pamilya na nakatira sa komunidad na ito? Maayos ba ang sitwasyon ng mga taong nakatira sa lipunang kanyang ginagalawan? Ano ang maaaring mangyari kapag hindi naging maayos ang lipunan? Ano ang magiging epekto nito sa mga tao? Anong klaseng mamamayan ang maaaring mahubog kapag hindi naging maayos ang paghubog ng pamilya, simbahan, paaralan at pamahalaan?

Halika at tunghayan natin ang mga kontemporarayong isyu ng lipunan na maaaring makaapekto sa pamumuhay ng mga taong nakatira sa isang lipunan

Suriin

Ang kontemporaryong isyu ay naglalarawan sa mga pangyayari, ganap, opinyon, ideya, o paksa tungkol sa mga kasalukuyang panahon. Mula sa mga isyung pangkapaligiran, edukasyon at kalusugan, ang kontemporaryong isyu ay makikita sa iba't ibang aspeto ng ating pamumuhay

Narito ang ilan sa mga isyu sa kasalukuyang paanahon sa iba't-ibang kategorya ng bawat kontemporaryong isyu ng ating lipunan.

A. Pampulitika

Ang mga usaping may kaugnayan sa pagpapalaot ng mga barko ng Tsina sa territorial waters o katubigang nasa hurisdiksyon ng Pilipinas ay naging mainit na talakayan hindi lamang sa pagitan ng mga namumuno sa pamahalaan kundi maging sa mga mamamamayan.

Nitong Marso ng 2021, pormal na nagpahayag ng protesta ang pamahalaan ng Pilipinas sa presensya ng 220 barkong pandagat ng Tsina na nagkukunwaring pangisdang barko malapit sa Julian Felipe Reef na malinaw na sakop pa rin ng Exclusive Economic Zone (EEZ) ng Pilipinas (Lalu, 2021). Ang EEZ ay tumutukoy sa sakop na katubigan ng isang bansa kung saan ang isang bansa ay may karapatan at hurisdiksyon sa paglilintang at pangingisda sa mga katubigang *200 nautical miles* mula sa mga dalampasigan nito. Samakatuwid, kung sa loob ng Julian Felipe Reef nagpapaikot-ikot at

humihimpil ang mga barkong ito ng Tsina ay malinaw na paglabag ito sa karapatang itinakda ng EEZ ng Pilipinas.

Bukod dito, may manaka-nakang insidente rin ng pagtataboy sa mga mga maliliit na bangkang pangisda ng mga kababayan nating Pilipino ng mga Tsinong nakasakay sa mga barkong nagpapatrolya sa may Panatag Shoal. Dahil dito, marami sa mga mangingisdang Pilipino ang hindi na halos nakakapamalaot sa lugar na ito dahil sa di-umano ay panghaharang sa kanila na mangisda.

Ayon sa Department of National Defense Spokesperson Peter Paul Galvez, tuluy-tuloy ang pag-momonitor ng Armed Forces of the Philippines sa mga pangyayari sa teritoryo ng bansa. Pinapaigting din ng DND ang *capability development* ng Sandatahang Lakas ng Pilipinas. Handa ang mga sundalong tiyakin ang seguridad at kapayapaan sa Pilipinas anuman ang kapasidad at equipment ng mga sundalo. Subalit, ani Galvez, ang option ng pamahalaan ay daanin sa mapayapaang pamamaraan ang usapin ng territorial dispute sa West Philippine Sea. At mas malaki ang maitutulong ng mga mamamayan kung makikipagtulungan at magtitiwala sa pamahalaan.

Sa kasalukuyan ay patuloy ang usaping pangkapayapaan sa isyung ito. Bawat bansa ay iniwasan ang marahas na pamamaraan dahil alam ng bawat isa ang posibleng maging epekto ng digmaan sa buhay ng bawat mamamayan.

Pag-isipan mo:

1. Sa iyong palagay, ano-ano ang maaring maisagawa ng pamahalaan upang mapayapang maipaglaban ang karapatan nito sa ating mga katubigan? Magbigay ng 2 mungkahing paraan.

B. Pangkabuhayan

Umabot na sa 180,207 ang bilang ng mga nawalan ng trabaho sa Pilipinas ngayong taon, kasabay ng COVID-19 pandemic. Batay ito sa Regular Job Displacement Monitoring Report na inilabas ng Department of Labor and Employment, na nangalap ng datos mula Enero hanggang katapusan ng Agosto 2020.

REGULAR JOB DISPLACEMENT MONITORING REPORT

Briefed as of 31 August 2020

Department of Labor and Employment

Job Displacement Report is sourced from notices of shutdown and retrenchment submitted by employers to the DOLE regional offices.

A total of 180,207 workers were displaced nationwide from 9,548 establishments from January 2020 to present. 90 percent of which reduced workforce (8,555) while the remaining 10 percent reported permanent closure (993).

Table 1: Summary of Local Job Displacement, Philippines: January 2020 to 30 August 2020

REGION	Total Number of Establishments	Total Number of Displaced Workers	Due to Retrenchment/Reduction of Workers		Due to Permanent Closure	
			Number of Establishments	Number of Displaced Workers	Number of Establishments	Number of Displaced Workers
Philippines	9,548	180,207	8,555	162,858	993	17,349
NCR	3,942	89,531	3,604	83,100	338	6,431
CAR	119	8,497	102	5,414	17	83
RO I	153	2,680	131	2,487	22	193
RO II	141	1,298	104	1,807	37	291
RO III	1,318	19,328	1,186	17,223	132	2,175
RO IVA	1,556	34,694	1,401	30,536	155	4,158
MIMAROPA	101	715	91	616	10	99
RO V	123	1,188	97	831	26	357
RO VI	410	3,226	327	2,508	83	718
RO VII	864	11,089	605	10,057	79	1,042
RO VIII	81	1,185	68	1,634	13	151
RO IX	29	141	29	132	4	9
RO X	284	3,226	235	2,395	49	831
RO XI	241	3,943	228	3,450	13	493
RO XII	84	1,528	76	1,291	8	235
CARAGA	82	850	75	777	7	73

Source: DOLE Regional Offices and DOLE Online Establishment Report System (ERS)
Note: Figures are preliminary

Ayon sa DOLE, nanggaling ang mga naturang nawalan ng trabaho mula sa 9,548 establisimyento o kompanya. Maraming nawalan ng trabaho sa mga buwan na pumutok ang pandemya, ayon sa kagawaran. Marami umano kasing naapektuhan ng retrenchment o pagbabawas ng mga manggagawa habang ang iba ay dahil sa permanenteng pagsasara ng kanilang pinagtatrabahuhan.

Sa datos ng DOLE, pinakamaraming nawalan ng trabaho ay galing sa National Capital Region, kung saan 89,531 ang displaced workers mula sa 3,942 na establisimyento. Pangalawa naman ang CALABARZON na may 34,694 displaced workers mula sa 1,556 na establisimyento. Ibinase ng DOLE

ang datos sa abiso o notices of shutdown and retrenchment na isinusumite ng mga employer sa regional offices ng kagawaran.

Nasapul ang mga negosyo dahil sa lockdown na ipinatupad para makontrol ang pagkalat ng COVID-19. Bunga nito, bumagsak sa "recession" ang ekonomiya ng bansa mula Abril hanggang Hunyo na nagdulot ng kawalan ng trabaho.

Pag-isipan mo:

1. Ano'ng programa o hakbang ang maaring maisagawa ng pamahalaan upang matulungan ang mga mamamayang naapektuhan ang kabuhay dahil sa pandemya?

C. Panlipunan

Sa mabilis na paggulong ng kampanya ng administrasyong Duterte kontra droga, walang dudang ramdam na ng mamamayan ang mga pagbabagong hatid nito. Pero habang tumatagal, unti-unting nauungkat ang maraming isyung kaugnay ng maruming kalakaran ng ipinagbabawal na gamot sa ating lipunan.

Sa pinakahuling datos ng Philippine Drug Enforcement Agency, tinatayang 92% ng mga barangay sa Metro Manila ang apektado ng droga. Kaya naman hindi na kataka-takang maraming pamilyang Pilipino ang sangkot sa paggamit at pagbebenta ng ipinagbabawal na gamot. Bukod kasi sa natural na epekto ng pagkaadik hindi na makawala ang mga ito sa pagdepende sa droga lalo pa't tinatayang aabot sa 50 bilyong piso ang umiikot sa industriyang ito ayon sa Dangerous Drugs Board.

Sa kabila ng kampanya ng pamahalaan laban sa droga ay mayroon pa ring tumutuligsa dito. Ayos sa United Nations Office of the Higher Commissioner of Human Rights (OHCHR), 2021 tumaas ang bilang ng

extrajudicial killings sa Pilipinas na iniuugnay sa kaso ng droga lalo na sa panahon ng *COVID-19 lock down* mula Abril hanggang Hunyo, 2020. Sa kasalukuyan ay patuloy ang imbestigasyon sa mga pangyayaring ito.

Taas noo namang ibinalita ng palasyo na naging matagumpay ang pamahalaan sa programa nito kontra droga. Ayon sa kanila, simula nang maupo ang pangulo noong Hunyo 30, 2016 ay naging matagumpay ang kanyang programang “*War on Drugs*.”

Noong 2019 ay 5,227 katao ang naipasok sa 55 na pasilidad na pagamutan at rehabilitasyon ng pamahalaan. Bumaba ito ng 4.04% kumpara sa bilang na 5,447 naitala noong 2018. Ang mga datos sa ibaba ay nagpapakita ng matagumpay na resulta ng kampanya laban sa droga.

*REPORTED CASES BY TYPE OF ADMISSION AND GENDER
(Facility Based)*
CY 2019*

TYPE OF ADMISSION	MALE		FEMALE		LGBT		GRAND TOTAL	
	No.	%	No.	%	No.	%	No.	%
NEW ADMISSION	4,557	87.18	535	10.24	27	0.52	5,119	97.93
RE-ADMISSION	21	0.40	1	0.02	-	-	22	0.42
OUT-PATIENT	75	1.43	11	0.21	-	-	86	1.65
TOTAL	4,653	89.02	547	10.46	27	0.52	5,227	100.00

* Total Reported Cases from Residential and Out-Patient Facilities
(source: Dangerous Drugs Board, September 15, 2020)

Pag-isipan mo:

1. Magbigay ng 2 paraan na naiisip mo upang mailayo ang mga kabataan sa pagkalulong sa droga.

D. Pangkapaligiran

Ayon sa Bureau of Fisheries and Aquatic Resources (BFAR), ang fish kill ay ang pagkamatay ng napakaraming bilang ng isda sa isang lugar dulot ng kakulangan sa *oxygen level* at pagkakaroon ng 'sangkatutak na nakalalasong elemento.

Dahil sa malawakang polusyon sa karagatan, marami sa mga yamang-dagat ng bansa ang nakararanas ng ganitong problema. Ilan sa mga lugar sa Pilipinas ay ang Rosario, Cavite na naiulat sa *balita.net.ph*.

Ayon sa BFAR, ang sobrang dami ng mga kemikal na *ammonia* ay may malaking epekto sa mga isda na maaaring maging sanhi ng kanilang pagkamatay. Ang ammonia ay *chemical compound* na nanggagaling sa mga nabubulok na *organic matter*, kabilang ang mga halaman, hayop at dumi ng mga ito. Ang nakuhang ammonia sa mga water sample ay maaari ring nanggaling sa dumi mula sa agrikultura, komunidad at *industrial site*.

Marami pa sa mga lugar sa ating bansa ang nakararanas ng *fish kill* kung kaya't kinakailangang pangalagaan ang ating yamang-dagat upang hindi magdulot ng problema sa kalusugan at ekonomiya ng bansa. Inirekomenda din ng BFAR ang tamang paraan ng pagtatapon ng mga namatay na isda upang hindi na maibenta ang mga ito sa mga pamilihan at magdulot ng sakit sa mga tao.

Pag-isipan mo:

1. Ano kayang mga batas ang maaring gawin at ipatupad upang maiwasan ang mga insidente ng fishkill? Magmungkahi ng 2.

Pagyamanin

Panuto: Basahin ang talata sa ibaba. Lumikha ng isang tulang binubuo ng 2 saknong na maghihimok sa mga taong tumulong sa paglutas ng polusyon sa karagatan na dulot ng mga plastic na basura. Isulat sa kuwaderno ang iyong sagot.

Ang Pilipinas ay isa sa mga bansa na nakadaragdag sa polusyon sa mga karagatan kung saan tinatayang .28-.75 milyong tonelada ng basurang plastic ang umaagos sa mga karagatan. Ayon sa GAIA (2020), isang organisasyong nagsusulong ng mga paraan kung paano mapangalagaan ang kalikasan, tinatayang nasa 60 bilyong pakete o sachet ang kinokonsumo ng Pilipinas. Ang mga sachet na ito ay mga single use plastic o yaong hindi na maaring gamiting muli.

Kraytirya sa Pagtaya	Kahulugan	Puntos
		5- Napakahusay 4- Mahusay 3- May Kahusayan 2- Kailangan pang pagbutihin
Nilalaman	Akma sa hinhinging paksa ang nilalaman ng tula.	
Pagkamalikhain	Malikhain ang pagkakalikha ng tula na makikita sa mga salitang ginamit o istilo ng pagkakalikha ng tula.	
Mensaheng Hatid	Ang mensahe ay mahusay na naipahayag at tumitimo sa isip at puso.	

Isaisip

Maraming suliranin ang hinaharap ng ating bansa na nakahahadlang sa pag-unlad nito. Pinipilit mang tugonan ng pamahalaan ang mga pangangailangan ng bawat mamamayan at mapa-unlad ang bansa kinakailangan pa ring magtulungan ng mga mamamayan at pamahalaan. Kailangang maging tapat, disiplinado at masunurin sa mga batas na ipinatutupad upang makamit natin ang mithiing ito.

Panuto : Punan ang tsart ng mga hinihinging sagot upang makumpleto ito. Gawin ito sa sagutang papel.

Mga katagorya ng Isyu	Suliranin o Isyu	Dahilan	Epekto sa Bansa	Mungkahing Solusyon
Pulitikal	West Philippine Sea			
Pangkabuhayan	Kawalan ng trabaho			
Panlipunan	Droga			
Pangkapaligiran	Fish Kill			

Isagawa

Panuto: Makikita sa Hanay A ang mga Kontemporaryong isyu na kinakaharap ng bansa sa kasalukuyang panahon. Isulat sa Hanay B ang iyong magagawa upang malutas ang suliraning kinakaharap ng ating lipunan. Gawin ito sa sagutang papel.

HANAY A (MGA KONTEMPORARYONG ISYU)	HANAY B (AKING MAGAGAWA)
Kahirapan	
Diskriminasyong nararanasan ng mga may kapansanan o bahagi ng isang pangkat katutubo	
Pagtaas ng Kaso ng Covid sa Bansa	
Pagtaas ng Bilang ng mga Kabataang Nasasangkot sa mga Krimen	

Tayahin

Panuto: Basahin at unawain ang mga sumusunod na tanong. Piliin ang titik ng tamang sagot. Gawin ito sa sagutang papel.

- Maraming mga pagyayari at aspeto ang bumubuo at humuhubog sa lipunan mula noon hanggang sa kasalukuyan. Alin sa mga sumusunod ang nagpapakita ng kontemporaryong isyu?
 - Ito ay mahalagang paksa na pinag-uusapan ng karamihan.
 - Ito ay mga isyu na napag-uusapan sa social media.
 - Ito ay pangyayari sa buhay ng mga tao sa isang lugar.
 - Ito ay ang mga isyu na patuloy na nangyayari sa kasalukuyan.
- Lahat tayo ay may kaakibat na gampanin sa ating tahanan, komunidad at lipunan. Bilang isang mag-aaral, bakit kailangang magkaroon ng malawak na kaalaman tungkol sa mga kontemporaryong isyu?
 - Para maunawaan ang mga sanhi at bunga nito sa lipunan at bansa.
 - Para makatulong sa ikalulutas ng mga ito.
 - Para maging mulat sa mga kaganapan sa lipunan.
 - Lahat ng nabanggit.
- Mula sa tahanan, ang ibang miyembro ng pamilya ay patungo sa paaralan, pagtatrabaho o pamimili ng kanilang pangangailangan. Bakit kailangan nating gampanan ang ating mga tungkulin sa lipunan?

- A. Para maging maayos ang ating buhay.
 - B. Para makaiwas sa mga alitan sa kapitbahay.
 - C. Dahil naghahangad tayo ng kaligtasan, maging matagumpay sa ating mga gawain, at maging ligtas ang ating mga mahal sa buhay.
 - D. Dahil gusto nating mabuhay sa isang payapa at progresibong lipunan.
4. Ang kagubatan ay tirahan ng iba't -ibang mga nilalang na nagpapanatili ng balanse ng kalikasan. Mahalagang mapanatili ang balanseng ito dahil kung patuloy na masisira ito ay maaapektuhan din ang pamumuhay ng tao. Nagmumula din sa kagubatan ang iba't ibang produkto tulad ng tubig, gamot, damit, at iba pang pangunahing pangangailangan ng tao. Mayroon ding mga industriya na nagbibigay ng trabaho sa mga mamamayan na nakasalalay sa yamang nakukuha sa kagubatan. Anong yaman ang tinatalakay sa talata?
- A. Yamang gubat
 - B. Yamang mineral
 - C. Yamang lupa
 - D. Yamang tubig
5. Isa sa mga suliraning pangkapaligiran ng Pilipinas ay ang solid waste. Bakit nagpapatuloy ang problema sa basura ang ating bansa?
- A. Dahil sa kawalan ng disiplina sa pagtatapon ng basura.
 - B. Dahil sa kakulangan ng tamang paglalagyan ng mga basura.
 - C. Dahil sa kawalan ng kaalaman sa paghiwa-hiwalay ng mga uri ng basura.
 - D. Ang mga nabanggit ay tamang kasagutan.
6. Isa sa mahalagang hakbang na gagawin sa pagtugon sa mga hamon ng suliraning pangkapaligiran ay ang paggamit ng mga mamamayan ng kanilang kakayahan sa pagtukoy, pagsagawa ng plano, at pagbuo ng solusyon para sa pagharap ng mga suliraning pangkapaligiran. Ito ay nakikilala bilang bottom-up na pamamaraan ng pagbuo ng hakbang. Mabisa ba ang paraang ito?
- A. Oo, dahil ang mga mamamayan ang kailangang mag-isip ng mga solusyon sa mga problema na sila din ang makinabang.
 - B. Oo, dahil ang mga mamamayan ang nakakaranas ng mga suliraning ito kaya maari silang makapaghatag ng mga angkop na solusyon para dito.
 - C. Hindi, dahil ang pamahalaang pambansa ang nararapat na magsagawa ng mga hakbang sa pagtugon ng mga suliranin ng mamamayan.
 - D. Hindi, dahil walang sapat na kakayahan at kaalaman ang mga mamamayan upang magsagawa ng mga plano at solusyon sa mga hamong pangkapaligiran.

7. Bakit madalas na dinadaan ng bagyo ang ating bansa?
- A. Ang lokasyon ng ating bansa ay nasa *Pacific Ring of Fire*.
 - B. Ang lokasyon ng ating bansa ay nasa Timog-Silangang Asya.
 - C. Ang ating bansa ay matatagpuan sa ibaba ng ekwador.
 - D. Ang ating bansa ay isang arkipelago.
8. Ayaw ng iyong tiyahin na magpabakuna laban sa COVID-19 dahil natatakot siya para sa magiging epekto nito sa kanyang kalusugan. Bilang isang mag-aaral, ano ang maari mong maipayo sa kanya tungkol dito?
- A. Sabihing huwag nang magpabakuna dahil hindi talaga ligtas ang mga bakunang *Made in China*.
 - B. Sabihing huwag nang magpabakuna dahil hindi naman ito makakatulong upang maiwasan ang sakit na COVID-19.
 - C. Sabihing magpabakuna dahil kung sakaling may mangyaring hindi maganda sa kanya dulot nito ay hindi naman siya nag-iisa.
 - D. Sabihing magpabakuna dahil mababawasan nito ang mga sintomas na maaring maramdaman kung sakaling mahawa ng COVID-19.
9. Niyaya ka ng iyong mga kaibigan na pumunta sa kaarawan ng isa pa ninyong kaibigan. Magkakaroon daw ng isang malaki ngunit lihim na salu-salo. Alam mo na ang inyong lungsod ay nasa ilalim ng *General Community Quarantine* (GCQ) at alam mo rin na bawal ang ganitong malaking pagtitipon. Ano ang mainam na gagawin mo?
- A. Pupunta ako sa salu-salo suot ang face mask at face shield.
 - B. Pupunta ako sa salu-salo ngunit bibigyang pansin ko ang *social distancing*.
 - C. Hindi ako pupunta sa salu-salo para kung magkahawahan ng COVID-19 ay hindi ako madadamay.
 - D. Sasabihin ko sa kaibigan ko na ipagpaliban na lang ang pagdiriwang niya ng kanyang kaarawan dahil hindi pa lubos na ligtas sa ngayon ang magdaos ng malaking pagtitipon.
10. Alin sa mga sumusunod ang HINDI nagpapakita ng paglabag ng karapatang pantao?
- A. Pag-agaw sa ari-arian ng isang tao.
 - B. Pag-aresto at pagkulong sa isang tao ng walang *warrant of arrest*.

- C. Pagkampanya sa taong nais mong mahalal sa isang pwesto sa pamahalaan.
- D. Pagtawag na terorista sa isang tao o organisasyon na walang sapat na ebidensiya o batayan.

Karagdagang Gawain

Panuto: Makikita sa loob ng kahon ang mga suliraning kinahaharap ng ating bansa. Suriin kung saang aspekto nabibilang ang mga ito. Ilagay ito sa tamang hanay ng mga aspekto. Titik lamang ang isulat sa talahanayan. Gawin ito sa sagutang papel.

a. <i>Illegal logging</i>	g. kidnap for ransom
b. <i>political dynasty</i>	h. polusyon sa hangin dulot ng mga usok mula sa mga pabrika
c. <i>teenage pregnancy</i>	i. pandaraya sa eleksyon
d. talamak na bentahan ng droga	j. pagtaas ng bilang ng populasyon
e. kawalan ng trabaho	
f. <i>underemployment</i>	

Suliraning Pampulitika	Suliraning Pangkabuhayan	Suliraning Panlipunan	Suliraning Pangkapaligiran

Susi sa Pagwawasto

SUBUKIN		1. / 2. / 3. / 4. / 5. x	BALIKAN		1. D 2. D 3. C 4. A 5. D	TAVAHIN		6. B 7. A 8. D 9. D 10. C
PAGYAMANIN								
Mga kategorya ng Isyu	Suliranin o Isyu	Dahilan	Epekto sa Bansa	Mungkahing Solusyon	Diplomasyang pamamaraan	Alternatibong pagkakataon	Tamang pagbay ng mga magulang sa mga anak	Iwasan ang pagtapon ng kasura sa dagat at paggamit ng dinamita sa pangtinginda
Pulitikal	West Philippine Sea	Agawan ng teritoryo	kaguluhan	Kahirapan	Kahirapan	Kahirapan	Paglagaan ng krimen	Pagkasira ng yamanang dagat
Pangkabuhayan	Kawalan ng trabaho	Pandemyang kinakaharap (Covid-19)	Kahirapan	Paglagaan ng krimen	Tamang pagbay ng mga magulang sa mga anak	Pagkasira ng yamanang dagat	Iwasan ang pagtapon ng kasura sa dagat at paggamit ng dinamita sa pangtinginda	Pangkabuhayan
Panlipunan	Droga	Kahirapan	Paglagaan ng krimen	Tamang pagbay ng mga magulang sa mga anak	Pagkasira ng yamanang dagat	Iwasan ang pagtapon ng kasura sa dagat at paggamit ng dinamita sa pangtinginda	Pangkabuhayan	Panlipunan
Pangkabuhayan	Kawalan ng trabaho	Pandemyang kinakaharap (Covid-19)	Kahirapan	Paglagaan ng krimen	Tamang pagbay ng mga magulang sa mga anak	Pagkasira ng yamanang dagat	Iwasan ang pagtapon ng kasura sa dagat at paggamit ng dinamita sa pangtinginda	Pangkabuhayan
ISAGAWA								
HANAY A				HANAY B				
(MGA KONTEMPORARYONG ISYU)				(AKING MAGAGAWA)				
Kahirapan				Magtanim ng mga gulay sa bakuran				
Diskriminasyong nararanasan ng mga may kapansanan o bahagi ng isang pangkat katutubo				Respetuhin ang kultura ng mga katutubo at ang mga may kapansanan				
Pagtaas ng Kaso ng Covid sa Bansa				Ugaling maging malinis at makita sa mga programa ng pamahalaan tungkol sa paglaban sa Covid 19				
Pagtaas ng Bilang ng mga Kabatang Nasasangkot sa mga krimen				Sumunod sa mga payo ng magulang				
KARAGDAGANG GAWAIN								
Suliraning Pamulitika	Suliraning Pangkabuhayan	Suliraning Panlipunan	Suliraning Pangkapoligiran					
i b	e f	c d e f	a b					

Lalu, G.P. (2021). Gov't urged to act immediately on latest issues concerning West Philippine Sea. Retrieved from newsinfo.inquirer.net/1459330/activist-groups-fume-over-chinas-recent-west-ph-sea-issues-govt-must-actimmediately?fbclid=IwAR1MBbTMXlIW37S8Wkm5lyKg3DCX5tksji9_nlALANMCwLpWltzXiJa__fE

Statistical Analysis, 2019. "2019 Statistics", Republic of the Philippines, Dangerous Drug Board. Retrieved from www.ddb.gov.ph/research-statistics/statistics/45-research-and-statistics/499-2019-statistics

Philippine Statistics Authority, April 10, 2019. Retrieved from psa.gov.ph/poverty-press-release/nid/138411, April 10, 2019

Coz, R. (2021), "Epekto ng Territorial Disputes", Unit TV News, April, 18, 2021. Retrieved from www.untvweb.com/news/posibleng-epekto-ng-territorial-dispute-sa-west-philippine-sea-dapat-paghandaan-ng-mga-pilipino-ayon-sa-isang-up-professor/

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

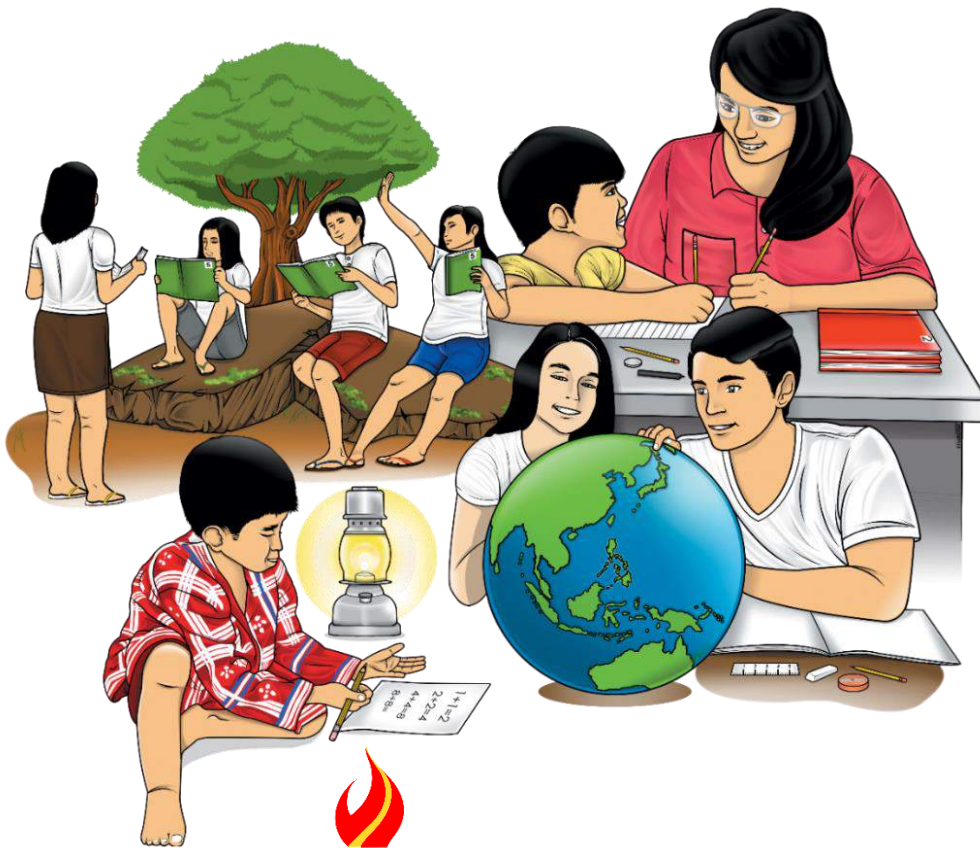
Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan – Modyul 7

Gampanin ng Pamahalaan at Mamamayan sa Pagkamit ng Kaunlaran

Araling Panlipunan – Ikaanim na Baitang

Alternative Delivery Mode

Ikaapat na Markahan – Module 7: Gampanin ng Pamahalaan at Mamamayan sa Pagkamit ng Kaunlaran

First Edition, 2019

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Secretary: Leonor Magtolis Briones

Undersecretary: Diosdado M. San Antonio

Mga Bumuo ng Modyul

Manunulat:	Jozel G. Monotilla	
Mga Tagaguhit:	Meljune Nufable	
Grapikong Taga Disenyo:	Joeval P. Romelo	Mayo P. Villamor
Editor:	Jordan T. Beleganio	Joy B. Fernandez
	Rizza Mae E. Flores	Ryan Alvarez
Tagasuri:	Marlon C. Dublin	Mayo P. Villamor
	Bella P. balandra	Analee B. Alingco
Mga Tagasuri at Editor:	Jordan T. Beleganio	Joy B. Fernandez
	Rizza Mae E. Flores	Ryan Alvarez
Mga Tagapangasiwa:	Ramir B. Uytico	Arlene G. Bermejo
	Pedro T. Escobarte	Ruby Therese P. Almencio
	Elina D. Gonzaga	Nenita P. Gamao
	Donald T. Genine	Jordan T. Beleganio
	Celestino Dalumpines	

Printed in the Philippines by _____

Department of Education – Region VI- Western Visayas

Office Address: Schools Division of Sagay City
Quezon St., Brgy Poblacion 1, Sagay City, Neg. Occ, 6122

Telefax: (034) 488-0415; 488-0416

E-mail Address: sagay.city001@deped.gov.ph

6

Araling Panlipunan

**Ikaapat na Markahan–Modyul 7
Gampanin ng Pamahalaan
at Mamamayan sa Pagkamit
ng Kaunlaran**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Kumusta? Alam mo ba kung paano makakamit ang kaunlaran ng isang bansa? Sa panahong ito kung saan ay may napakaraming suliraning pang-ekonomiya, nakapag-isip ka na ba kung paano makakatulong sa pagpapaunlad ng ating bansa? Nakikilahok ka ba sa mga programa at proyekto ng ating pamahalaan? Alam mo ba na malaki ang maitutulong nito sa pag unlad ng ating bansa?

Sa modyul na ito, malalaman mo ang kahalagahan ng pakikilahok sa mga programa o proyekto ng pamahalaan sa pag unlad ng bansa. Atin ring tatalakayin ang mga tungkulin ng isang mamamayan sa pagkamit ng kaayusan at katahimikan ng isang bansa.

Ang modyul na ito ay binubuo ng isang aralin:

➤ Aralin 1- Tungkulin ng Mamamayan sa Kaunlaran

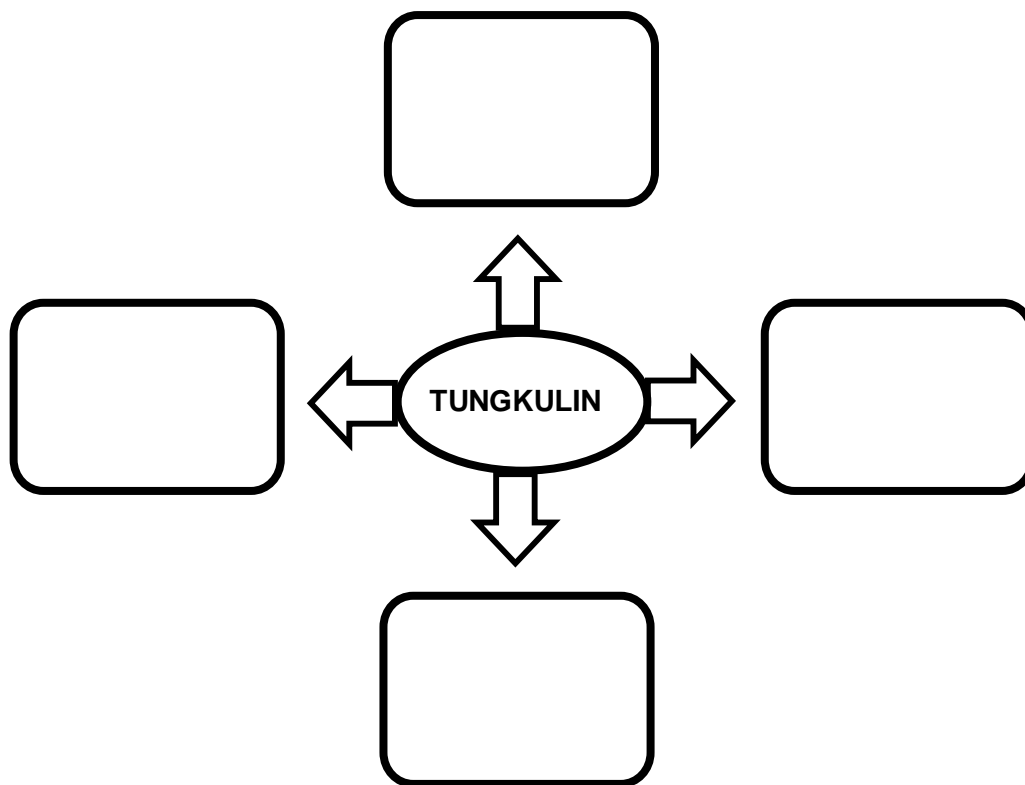
Pagkatapos mong gawin ang mga aralin sa modyul na ito, ikaw ay inaasahang makakagawa:

1. Natatalakay ang mga gampaning ng pamahalaan at mamamayan sa pagkamit ng kaunlaran ng bansa.

Subukin

Isulat sa organizer ang sa palagay mong TUNGKULIN ng isang mamamayan upang makatulong sa pag-unlad ng ating bansa. Gawin ito sa hiwalay na papel.

Aralin **1**

Tungkulin ng Mamamayan sa Kaunlaran

Upang makatulong tayo sa pag-unlad ng ating bansa, kailangan nating maging aktibo sa pakikilahok sa iba't-ibang gawain na magpapaunlad sa ating bansa. Marami tayong magagawa kung bukal sa puso natin ang hangaring tumulong sa ating kapwa at sa ating bayan. Sa Araling ito ay matutunghayan mo ang iba't-ibang tungkulin ng isang mamamayan upang makamit ang kaunlaran ng ating bansa.

Balikan

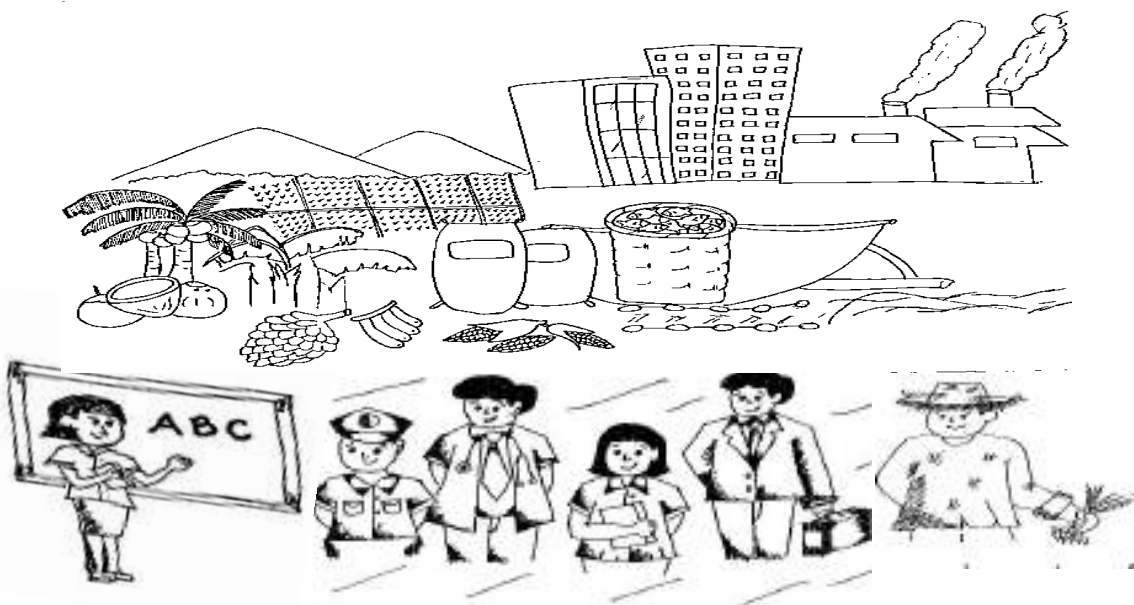
Panuto: Basahin ang mga pangungusap o parirala sa bawat bilang. Isulat ang titik **S** sa sagutang papel kung ang pangungusap ay tumutukoy sa **Sanhi** at **B** kung tumutukoy sa **Bunga o Epekto**.

1. Lumalala ang suliranin sa pagkagumon sa droga ng maraming tao.
2. May mga bawal na gamut na naipapasok nang ilegal sa bansa.
3. Natatakot mangisda ang mga Pilipino sa West Philippine Sea.
4. May mga barkong pandagat ang Tsina ang nagpapatrolya sa West Philippine Sea.
5. Maraming kagubatan ang nakakalbo dahil sa ilegal na pagtotroso (*illegal logging*).
6. Naging malala ang pagbaha sa ilang mga probinsiya sa panahon ng bagyo.

Tuklasin

Ang pag-unlad ng isang bansa ay bunga ng pagtutulungan at pagkakaisa ng mga mamamayan dahil sa maayos at tapat na paglilingkod ng mga pinuno ng pamahalaan. Masdan ang larawan at isulat ang sagot sa kwaderno ang mga kaugnay na tanong sa ibaba.

Pag-isipan Mo!

1. Batay sa larawan, ano -ano ang mga katangian ng isang bansang maunlad? Magbigay ng 2 -3 katangian.
2. Bilang isang mamamayan ano ang maaari mong gawin upang makatulong ka sa pag-unlad ng ating bansa?

Suriin

Bawat mamamayan sa ating bansa ay may kani-kaniyang tungkulin na dapat gampanan. Sinasabi na ang pagkakaroon ng disiplina, pagiging tapat at ang pagsunod sa mga patakaran at batas ay makatutulong sa pag-unlad ng ating bansa.

Ikaw, taglay mo ba ang mga katangiang ito? Kung oo ang sagot mo, siguradong makatutulong ka sa ating bansa.

May mga tungkuling ginagampanan ang isang matapat na mamamayan. Ilan sa mga ito ay ang mga sumusunod:

A. Pagtupad sa mga tungkuling Panlipunan at Pansibiko ng Mamamayan

- Bilang isang mamamayan, tungkulin nating makilahok sa mga gawaing pansibiko tulad ng pangangalaga ng likas na yaman ng bansa, pagmamalasakit sa kapwa, at pag-iwas sa mga gawaing nakasasama sa kapwa. Ilan lamang ito sa mga gawaing makatutulong sa pag-unlad ng bansa. Ito ang magiging daan upang maibsan ang suliraning kinakaharap ng ating pamahalaan lalo na't tayo'y nasa kasalukuyang sitwasyon ng pandemya. Kailangan nating makiisa sa mga programa ng pamahalaan at maaari ring mag-organisa ng mga programa na may kaugnayan sa pagtulong sa ating kapwa. Halimbawa na lamang dito ay ang mga programang may kaugnayan sa kapaligiran gaya ng *tree planting*, *coastal clean-up*, at mga community outreach program. Maaari tayong makiisa sa mga samahan na naglalayong tulungan ang mga mamamayan gaya ng *World Vision Foundation*, *Bantay Bata Foundation*, at iba pang mga *accredited* na *Non-Government Organizations (NGOs)* sa bansa.

B. Matapat at maagap na pagbabayad ng buwis

- Isa pang tungkulin ng mamamayan ay ang matapat at maagap na pagbabayad ng buwis. Tungkulin ng bawat mamamayang kumikita at may ari-arian ang magbayad ng tamang halaga ng buwis. Ang buwis ang itinuturing na *“dugo ng ating bayan”* sapagkat nagbibigay buhay ito sa ating bansa. Ang lahat na mga proyektong ipinatutupad ng pamahalaan ay nagmumula sa buwis. Ito ang dahilan kung bakit tungkulin ng taong-bayan ang magbayad nito. Ang hindi pagbabayad ng buwis ay maraming negatibong epekto sa pag-unlad ng bansa. Ilan sa mga ito ay mga sumusunod:
 - a. Hindi maipapatupad ang mga gawaing bayan
 - b. Hindi mababayaran ang mga bayarin ng pampublikong gusali
 - c. Hindi matutulungan ang mga nangangailangan ng tulong
 - d. Mawawalan ng sahod ang mga pampublikong manggagawa

C. Pagtitiwala sa sariling kakayahan

- Ang bawat indibidwal ay may angking kakayahan na makatutulong sa pag-unlad ng bansa. Kailangan lamang ng bawat isa ang tiwala sa kanyang sarili. Ang pagkakaroon ng pagtitiwala sa sariling kakayahan ay magbubunsod sa isang tao na huwag umasa sa ibang tao na paggambala sa kanila sa paghingi ng tulong. Ang mamamayang may maraming kakayahan ay kailangan sa pagsulong at pagpapabuti ng pangkalahatang kalagayan ng pangkabuhayan ng bansa.

D. Pagiging kapaki-pakinabang na mamamayan

- Ang bawat mamamayan ay kinakailangang maging produktibo. Magiging madali ang pag-unlad ng isang bansa kung ang lahat ng tao ay may naitutulong sa pag-unlad ng bansa. Upang maisakatuparan ito, ang bawat isa ay kinakailangang makapagtamo ng tamang edukasyon. Lagi nating maririnig ang kasabihan ng mga matatanda na *“Ang Pag-aaral ang susi sa kaunlaran”*. Tama ang kasabihang ito, dahil kapag ang lahat ng mamamayan ay nakapag-aral, lahat ay magiging produktibo at makakapag-ambag sa kaunlaran ng bansa. Lahat ay may trabaho at hindi kailangan laging umasa sa tulong ng pamahalaan.

E. Paggalang sa batas at sa may kapangyarihan

- *“No one is above the law”*. Isang kasabihan na palagi nating naririnig. Isang katotohanan na dapat sundin at respetuhin ng sambayanan.

Kung ang lahat ng tao ay marunong sumunod sa batas, makakamit natin ang katahimikan sa ating lipunan.

F. Paggalang sa karapatan ng kapwa

- Ayon sa kasabihan ni Confucius, *“Huwag mong gawin sa iyong kapwa, ang mga bagay na ayaw mong gawin ng kapwa mo sa iyo”*. Nangangahulugan na kinakailangan nating igalang ang karapatan ng ibang tao. Ang paggalang ng karapatan ng ibang tao ay magdudulot ng katahimikan at kaayusan sa isang lipunan. Subalit kung patuloy ang pagyapak natin sa karapatan ng iba, magiging magulo ang lipunan na magiging hadlang sa kaunlaran ng bansa.

G. Maayos na paggamit ng kagamitang pambayan

- Ang ating pamahalaan ay nagpapatayo ng mga gusaling pambayan at mga pampublikong tanggapan. Ito ay upang maging maayos ang serbisyo ng ating pamahalaan at maging matiwasay ang pamumuhay ng sambayanan. Bilang ganti, ang bawat kasapi ng lipunan ay kailangan pag-ingatan ang lahat ng proyektong ito sa pamamagitan ng tamang paggamit nito. Laging isipin na pera ng taong bayan ang ginastos sa pagpapagawa ng mga ito kung kaya’t obligasyon nating ingatan ang mga bagay na nagawa ng pamahalaan. Ang bawat kasapi ng lipunan ay nararapat na magbantay upang mapangalagaan ang pampublikong proyekto. Nararapat na isumbong sa mga kinauukulan ang sinumang nakita na sumisira sa mga proyektong ito.

H. Maayos na Paggamit ng Kapangyarihan

- Ang ating bansa ay isang bansang malaya. Tayo ang pumipili ng mga pinunong mamamahala sa ating bansa. Bilang pinuno, nararapat na maglingkod siya ng tapat sa taong bayan. Hindi niya dapat gamitin ang kapangyarihang ibinigay sa kanya para sa pansariling kapakanan. Ang mabuting pinuno ay matapat sa kanyang tungkulin sa bansa, malinis at may dangal at pinagkakatiwalaan ng taong bayan. Modelo rin siya sa pagsunod sa batas.
- Bilang ordinaryong mamamayan, obligasyon rin nating bantayan ang uri ng pamamalakad ng ating mga pinuno. Kailangan nating isumbong sa may kinauukulan kung may mga paglabag sa karapatang pantao at kurapsyon na nagaganap sa pamahalaan, lokal man o nasyonal.

Pagyamanin

Panuto: Basahin ang mga sumusunod na sitwasyon. Bumuo ng posibleng solusyon sa problema. Isulat ang sagot sa papel.

1. Patuloy ang pagtapon ng mga basura sa ilog na naging daan ng matinding pagbaha sa komunidad.

Solusyon:

2. Hindi sumusunod ang mga tao sa Social Distancing na ipinatutupad ng kanilang lokal na pamahalaan. Dahil dito, patuloy ang pagtaas ng kaso ng Covid-19 sa kanilang lugar.

Solusyon:

3. Nakita mong sinisira ng iyong mga kaklase ang pampublikong kagamitan kagaya ng aklat at mga silya ng paaralan.

Solusyon:

Isaisip

- Mahalaga ang papel na ginagampanan ng tao sa pag unlad ng bansa. Ang kaunlaran nito ay nakasalalay sa mga mamamayan. Mahalagang alam natin ang ating mga tungkulin at mga dapat gawin. Makakatulong ang pagtitipid at pagtangkilik ng mga produktong sariling atin. Dapat alam natin ang wastong paggamit ng ating likas na yaman at pahalagahan natin ito.
- Ilan sa mga tungkulin ng mga mamamayan ay ang mga sumusunod:
 - A. Pagtupad sa mga tungkuling Panlipunan at Pansibiko ng Mamamayan
 - B. Matapat at maagap na pagbabayad ng buwis
 - C. Pagtitiwala sa sariling kakayahan
 - D. Pagiging kapaki-pakinabang na mamamayan
 - E. Paggalang sa batas at sa may kapangyarihan
 - F. Paggalang sa karapatan ng kapwa
 - G. Maayos na paggamit ng kagamitang pambayan
 - H. Maayos na Paggamit ng Kapangyarihan

Isagawa

Panuto: Gumawa ng poster tungkol sa kahalagahan ng pagtupad ng tungkulin bilang isang mamamayan. Gamiting gabay ang rubrik sa ibaba.

RUBRIK SA PAGGAWA NG POSTER

Mga Kraytirya	Napakagaling (5 puntos)	Magaling (4 puntos)	May Kakulangan (3 puntos)	Nakuhang Puntos
IMPORMATIBO/ PRAKTIKALIDAD	Ang nabuong poster ay nakapagbibigay ng kompleto, wasto, at napakahalagang impormasyon tungkol sa	Ang nabuong poster ay nakapagbibigay ng wastong impormasyon tungkol sa	Ang nabuong poster ay kulang sa sapat na impormasyon tungkol sa	
MALIKHAIN	Ang pagkakadesenyo ng poster ay angkop sa paksa.	Ang pagkakadesenyo ng poster ay may kakulangan ng impormasyon.	Ang pagkakadesenyo ng poster ay hindi angkop sa paksa.	
KATOTOHANAN	Ang poster ay nagpapakita ng makatotohanang pangyayari. Ang nilalaman nito ay may bias o dating sa madla.	Ang poster ay nagpapakita ng pangyayari. Ang nilalaman nito ay may dating sa madla.	Ang poster ay nagpapakita ng iilang pangyayari. Ang nilalaman nito ay walang dating sa madla.	
Kabuuang Puntos				

Tayahin

Panuto: Basahin at unawain ang mga sumusunod na tanong. Piliin ang titik ng tamang sagot at isulat sa sagutang papel.

1. Bakit kinakailangang magbayad ng buwis ang bawat mamamayan?
 - A. dahil ito ang magpapayaman sa ating bansa
 - B. dahil ito ang susi ng karunungan
 - C. dahil mahal natin ang ating bayan
 - D. dahil dito kinukuha ang gastos sa mga proyekto ng pamahalaan at iba pang pangangailangan ng bansa

2. Alin sa mga sumusunod na pahayag ang tungkulin mo sa ating kapaligiran?
 - A. Pagrespeto sa karapatan ng ibang tao
 - B. Pagtapon ng basura sa tamang kinalalagyan
 - C. Pagboto ng tamang kandidato
 - D. Pagsunod sa *curfew*
3. Ano ang maaaring maging epekto kung hindi natin sinusunod ang batas ng pamahalaan?
 - A. Magkakaroon ng pagbaha
 - B. Masisira ang ating kabundukan
 - C. Magkakagulo sa ating lipunan
 - D. Magiging maunlad ang ating bayan
4. Bilang isang mag-aaral, paano ka makatutulong sa paglutas ng mga suliranin sa kapaligiran?
 - A. Magbayad ng buwis
 - B. Magtanim ng mga punong kahoy sa bundok
 - C. Magsimba tuwing araw ng linggo
 - D. Makinig sa mga balita sa radio
5. Ang mga sumusunod ay mga tungkulin ng mamamayan maliban sa isa. Alin sa mga ito ang HINDI kabilang.
 - A. Pagtupad sa mga tungkuling panlipunan at pansibiko ng mamamayan
 - B. Matapat at maagap na pagbabayad ng buwis
 - C. Paggalang sa batas at sa may kapangyarihan
 - D. Pagsali sa mga organisasyong may taliwas na hangarin sa pamahalaan

Karagdagang Gawain

Panuto: Gumawa ng isang journal sa hiwalay na papel tungkol sa kahalagahan ng pakikiisa sa mga gawain ng Pamahalaan. Gawing batayan ang rubriks sa ibaba.

Pamantayan	Katangi-tangi 12-15	Mahusay 11-8	Kailangan pa ng Dagdag na Pagsasanay 5-7	Nakuhang Puntos
Impormasyon	Tiyak at kompleto ang mga Impormasyon	Tiyak ngunit may ilang kulang sa mga impormasyon	Hindi tiyak at maraming kulang sa mga impormasyon	
Paglalahad ng mga Reaksiyon o Opinyon	Malinaw at nakatwiran ang lahat ng mga reaksiyon o opinion.	Malinaw ngunit hindi makatwiran ang ilang mga reaksiyon o opinyon	May kalabuan ang ibinigay na reaksiyon, opinion at katwiran	
Ilustrasyon o Halimbawa	Sapat, angkop, at maayos na naihanay ang mga ilustrasyon at halimbawa upang mabigyang diin ang mga punto	May ilang angkop na ilustrasyon at halimbawa upang mabigyang diin ang mga punto	Hindi gumamit ng ilustrasyon o halimbawa	

Susi sa Pagwawasto

<p>Tayahin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. D 2. B 3. C 4. B 5. D 	<p>Balikan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. B S 2. B S 3. S B 	<p>Subukin</p> <p>(Answer may vary)</p>
---	--	---

Sanggunian

Florencia C. Domingo, PhD., et. al., Pilipinas: Isang Sulyap at Pagyakap, Batayang Aklat sa Araling Panlipunan I (Makati City: EdCrisch International, Inc. Binagong Edisyon 2010), 233-241

Dulay, S. (2014), "Tungkulin ng Mamamayan", slideshare.net, July 24, 2014
<https://www.slideshare.net/dulaysherwin72/tungkulin-ng-mamamayan>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph